

Teismo praktikos rinkinys

BENDROJO TEISMO (aštuntoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. kovo 14 d.*

„Konkurencija — Karteliai — Bananų rinka — Sprendimas, kuriuo konstatuojamas EB 81 straipsnio pažeidimas — Suderintų veiksmų, kuriais siekiama antikonkurencinių tikslų, sąvoka — Keitimosi informacija sistema — Pareiga motyvuoti — Teisė į gynybą — Baudų dydžio apskaičiavimo gairės — Pažeidimo sunkumas“

Byloje T-588/08

Dole Food Company, Inc., įsteigta Westlake Village, Kalifornijoje (Jungtinės Valstijos),

Dole Germany OHG, įsteigta Hamburge (Vokietija),

atstovaujamos advokato J.-F. Bellis,

ieškovės,

prieš

Europos Komisiją, iš pradžių atstovaujamą X. Lewis ir M. Kellerbauer, vėliau M. Kellerbauer ir P. Van Nuffel,

atsakovę,

dėl prašymo panaikinti 2008 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimą C (2008) 5955 dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį (byla COMP/39188 - Bananai)

BENDRASIS TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas L. Truchot, teisėjai M. E. Martins Ribeiro (pranešėja) ir H. Kanninen,

posėdžio sekretorius N. Rosner, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. sausio 25 d. posėdžiui,

priima šį

* Proceso kalba: anglų.

Sprendimą

Faktinės bylos aplinkybės

- 1 *Dole Food Company, Inc.* (toliau – *Dole*) yra pagal JAV teisę įsteigta bendrovė, auginanti šviežius vaisius ir daržoves bei gaminanti supakuotus ir šaldytus vaisius. *Dole Germany OHG* yra Hamburge (Vokietija) įsteigta *Dole* dukterinė bendrovė (toliau kartu – ieškovės), kurios ankstesnis pavadinimas – *Dole Fresh Fruit Europe OHG* (toliau – DFFE).
- 2 2005 m. balandžio 8 d. *Chiquita Brands International Inc.* (toliau – *Chiquita*) pateikė prašymą atleisti ją nuo baudos pagal Komisijos pranešimą apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą kartelių atveju (OL C 45, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 155, toliau – pranešimas dėl bendradarbiavimo).
- 3 2005 m. gegužės 3 d. *Chiquita* pateikus naujų parodymų ir papildomų įrodymų, Europos Bendrijų Komisija sąlyginai atleido ją nuo baudos pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo 8 dalies a punktą.
- 4 2005 m. birželio 2 ir 3 d. atlikusi įvairių įmonių, be kita ko, DFFE, patalpose patikrinimus pagal 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [EB] 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 20 straipsnio 4 dalį ir 2006 m. vasario mėn.–2007 m. gegužės mėn. nusiuntusi kelis prašymus pateikti informacijos pagal Reglamento Nr. 1/2003 18 straipsnio 2 dalį 2007 m. liepos 20 d. Komisija *Chiquita, Chiquita International Ltd, Chiquita International Services Group NV, Chiquita Banana Company BV, Dole ir DFFE, Fresh Del Monte Produce, Inc.* (toliau – *Del Monte*), *Del Monte Fresh Produce International, Inc.*, *Del Monte (Germany) GmbH, Del Monte (Holland) BV, Fyffes plc* (toliau – *Fyffes*), *Fyffes International, Fyffes Group Ltd, Fyffes BV, FSL Holdings NV, Firma Leon Van Parys NV* (toliau – *Van Parys*) ir *Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. kg* (toliau – *Weichert*) išsiuntė pranešimą apie kaltinimus.
- 5 Šio sprendimo 4 punkte minėtoms įmonėms buvo pateikta Komisijos atlikto tyrimo medžiaga (DVD kopija) ir suteikta galimybė susipažinti su ja, išskyrus įmonės, prašiusios atleisti nuo baudos, žodinių pareiškimų įrašus, šių įrašų protokolus ir su jais susijusius dokumentus, su kuriais buvo galima susipažinti Komisijos patalpose (ginčijamo sprendimo 49 konstatuojamoji dalis).
- 6 2008 m. vasario 4–6 d. atitinkamos įmonės buvo išklausytos, o 2008 m. vasario 28 d. *Weichert* pateikė Komisijai laišką su komentarais ir pridėtais dokumentais.
- 7 2008 m. spalio 15 d. Komisija priėmė Sprendimą C (2008) 5955 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį (byla COMP/39188 - Bananai) (toliau – ginčijamas sprendimas), apie jį DFFE ir *Dole* buvo pranešta 2008 m. spalio 21 ir 22 d.

Ginčijamas sprendimas

- 8 Komisija nurodo, kad įmonės, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d. (iki 2002 m. gruodžio 1 d., kiek tai susiję su *Chiquita*) derino savo veiksmus, t. y. derino Šiaurės Europoje, konkrečiai kalbant, Austrijoje, Belgijoje, Danijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose ir Švedijoje, parduodamų bananų referencines kainas (ginčijamo sprendimo 1–3 konstatuojamosios dalys).
- 9 Faktinių aplinkybių metu bananų eksportas į Europos bendriją buvo reglamentuojamas 1993 m. vasario 13 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 404/93 dėl bendro bananų rinkos organizavimo (OL L 47, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 13 t., p. 388); jame numatyta importo kvotomis ir

tarifais paremta schema. Komisija pažymi, kad nors bananų importo kvotos buvo tvirtinamos kasmet ir suteikiamos ketvirčiui paliekant ribotą galimybę koreguoti tų pačių kalendorinių metų ketvirčių kvotas, bananų išsiuntimą į Šiaurės Europos uostus ir šiame regione parduodamų bananų kiekį lėmė kiekvieną savaitę priimami gamintojų, importuotojų ir prekybininkų sprendimai dėl gamybos, išsiuntimo ir prekybos (ginčijamo sprendimo 36, 131, 135 ir 137 konstatuojamosios dalys).

- 10 Bananų versle galima skirti tris bananų prekių ženklų klases, vadinamąsias „tiers“: pirmos klasės prekės ženklo *Chiquita* bananai, antros klasės bananai (prekių ženklai *Dole* ir *Del Monte*) ir trečios klasės bananai (vadinamieji trečios klasės prekės ženklai, kurie apima daug kitų bananų prekių ženklų). Toks susiskirstymas pagal prekių ženklus turėjo įtakos nustatant bananų kainas (ginčijamo sprendimo 32 konstatuojamoji dalis).
- 11 Nagrinėjamu laikotarpiu Šiaurės Europos bananų sektorius buvo organizuotas savaitės ciklų principu. Bananų transportavimas iš Amerikos uostų į Europą truko apie dvi savaites. Bananai buvo atplukdomi į Šiaurės Europos uostus paprastai kartą per savaitę pagal reguliary siuntimo tvarkaraštį (ginčijamo sprendimo 33 konstatuojamoji dalis).
- 12 Bananai buvo siunčiami žali ir uostus pasiekdavo taip pat žali. Paskui jie buvo arba tiesiogiai siunčiami pirkėjams (žali bananai), arba paliekami nokinti ir tiekiami maždaug vieną savaitę vėliau (geltoni bananai). Bananai galėjo būti nokinami paties importuotojo arba jo vardu, taip pat nokinimo procesą galėjo organizuoti pirkėjas. Importuotojų klientai paprastai buvo bananų nokintojai arba mažmeninės prekybos tinklai (ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamoji dalis).
- 13 *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* nustatydavo savo prekių ženklų referencines kainas kiekvieną savaitę, paprastai ketvirtadienio ryte, ir skelbdavo jas klientams. Sąvoka „referencinė kaina“ paprastai atitiko žalių bananų referencinę kainą, o geltonų bananų referencinę kainą paprastai sudarė žalių bananų pasiūlymas ir nokinimo sąnaudos (ginčijamo sprendimo 104 ir 107 konstatuojamosios dalys).
- 14 Kaina, kurią mažmenininkai ir platintojai mokėjo už bananus (vadinamoji „tikroji kaina“ arba „sandorio kaina“), galėjo būti nustatyta arba per derybas, kurios vyko kiekvieną savaitę, konkrečiai šiuo atveju ketvirtadienio popietę arba penktadienį (arba ne vėliau kaip einamąją savaitę ar kitos savaitės pradžioje), arba galėjo paaiškėti vykdant tiekimo sutartis su iš anksto numatytais kainų nustatymo formulėmis, kuriose paminėta konkreti kaina arba kaina, siejama su pardavėjo ar konkurento referencine kaina arba kita referencine kaina, pavyzdžiui, „*Aldi* kaina“. Komisija patikslina, kad mažmeninės prekybos tinklas *Aldi* kiekvieną ketvirtadienį nuo 11 iki 11.30 val. gaudavo tiekėjų pasiūlymus, paskui pateikdavo savo pasiūlymą, „*Aldi* kainą“, mokamą tiekėjams ir paprastai fiksuojamą apie 14 val. Nuo 2002 m. antrojo pusmečio „*Aldi* kaina“ buvo pradėta vis dažniau naudoti kaip bananų kainos apskaičiavimo rodiklis sudarant tam tikrus kitus sandorius, visų pirma sandorius dėl aukščiausios kokybės bananų (ginčijamo sprendimo 34 ir 104 konstatuojamosios dalys).
- 15 Komisija aiškina, kad įmonės, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, dalyvavo dvišaliuose pasitarimuose dėl išankstinio kainų nustatymo, per juos diskutavo dėl bananų kainų nustatymo veiksnių, t. y. veiksnių, susijusių su kitos savaitės referencinėmis kainomis, arba aptarė ar atskleidė kainų tendencijas, arba teikė informaciją apie kitos savaitės referencines kainas. Šie pasitarimai vyko tada, kai šalys dar nebuvo nustačiusios savo referencinių kainų, paprastai trečiadieniais, ir buvo susiję su būsimomis referencinėmis kainomis (ginčijamo sprendimo 51 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).
- 16 *Dole* taip pat palaikė dvišalius kontaktus su *Chiquita* ir *Weichert*. *Chiquita* žinojo apie *Dole* ir *Weichert* pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo arba bent numanė, kad tokie pasitarimai vyksta (ginčijamo sprendimo 57 konstatuojamoji dalis).

- 17 Šių dvišalių pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo tikslas buvo sumažinti neaiškumą dėl šalių elgesio, kiek tai susiję su referencinėmis kainomis, kurias jos turėjo nustatyti ketvirtadienio ryte (ginčijamo sprendimo 54 konstatuojamoji dalis).
- 18 Komisija pažymi, kad nustačiusios savo referencines kainas ketvirtadienio ryte aptariamoms įmonėms keitėsi tarpusavyje referencinėmis kainomis. Toks po nustatymo vykęs keitimasis leido joms kontroliuoti atskirus sprendimus dėl kainų nustatymo atsižvelgiant į prieš tai įvykusius pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo ir stiprino jų bendradarbiavimą (ginčijamo sprendimo 198–208, 227, 247, 273 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).
- 19 Komisijos nuomone, referencinės kainos buvo naudojamos bent kaip signalai, tendencijos ir (arba) kaip informacija rinkoms apie numatomą bananų kainų pasikeitimą ir buvo svarbios prekybai bananais ir gautoms kainoms. Be to, sudarant tam tikrus sandorius dėl referencinėmis kainomis grindžiamų formulių taikymo kaina buvo tiesiogiai susijusi su referencine kaina (ginčijamo sprendimo 115 konstatuojamoji dalis).
- 20 Komisija mano, kad atitinkamos įmonės, kurios dalyvavo derinant veiksmus ir toliau prekiaavo bananais, prieš nustatydamos savo veiksmus rinkoje, būtinai turėjo atsižvelgti į gautą iš konkurentų informaciją, o *Chiquita* ir *Dole* net aiškiai pripažino šį faktą (ginčijamo sprendimo 228 ir 229 konstatuojamosios dalys).
- 21 Komisija daro išvadą, kad *Dole* ir *Chiquita* bei *Dole* ir *Weichert* pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo galėjo daryti poveikį subjektų taikomoms kainoms, jie buvo susiję su kainų nustatymu ir per juos buvo derinami veiksmai, kuriais siekta riboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį (ginčijamo sprendimo 54 ir 271 konstatuojamosios dalys).
- 22 Komisija mano, kad visi ginčijamame sprendime aprašyti slapti susitarimai yra vienas tęstinis pažeidimas, kuriuo buvo siekiama riboti konkurenciją Bendrijoje, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį. *Chiquita* ir *Dole* buvo pripažintos atsakingomis už visą vieną tęstinį pažeidimą, o *Weichert* pripažinta atsakinga tik už pažeidimo dalį, kurioje dalyvavo, būtent už pažeidimo dalį, susijusią su slaptais susitarimais su *Dole* (ginčijamo sprendimo 258 konstatuojamoji dalis).
- 23 Atsižvelgdama į tai, kad Šiaurės Europos bananų rinkai būdinga didelė prekybos tarp valstybių narių apimtis ir kad slapti susitarimai apėmė didelę Bendrijos dalį, Komisija daro išvadą, jog šie susitarimai darė nemenką poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai (ginčijamo sprendimo 333 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).
- 24 Komisija pažymi, kad įmonės negali būti atleistos nuo atsakomybės pagal EB 81 straipsnio 3 dalį, jei nepateikia jokio pranešimo apie susitarimus arba veiksmus, kuris pagal 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio [EB 81] ir [82] straipsnius (OL 13, p. 204; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 3), 4 straipsnio 1 dalį yra išankstinė minėto straipsnio taikymo sąlyga, ar bent informacijos, iš kurios būtų matyti, kad šiuo atveju įvykdytos atleidimo nuo atsakomybės sąlygos (ginčijamo sprendimo 339 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).
- 25 Komisija patikslina, kad 1962 m. balandžio 4 d. Reglamento Nr. 26 dėl tam tikrų konkurencijos taisyklių taikymo žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais (OL 30, p. 993; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 1 t., p. 6), kuris galiojo faktinių aplinkybių metu ir kuriame buvo numatyta, kad EB 81 straipsnis taikomas visiems susitarimams, sprendimams ir veiksams, susijusiems su įvairių produktų, įskaitant vaisius, gamyba ar prekyba jais, 2 straipsnyje buvo numatytos EB 81 straipsnio taikymo išimtys. Kadangi nagrinėjamu atveju šių išimčių taikymo sąlygos nėra įvykdytos, Komisija daro išvadą, kad ginčijamame sprendime aprašytiems suderintiems veiksams negali būti taikoma išimtis pagal Reglamento Nr. 26 2 straipsnį (ginčijamo sprendimo 344 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).

- 26 Apskaičiuodama baudas Komisija ginčijamame sprendime taikė pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairių (OL C 210, 2006, p. 2; toliau – 2006 m. baudų apskaičiavimo gairės) ir pranešimo dėl bendradarbiavimo nuostatas
- 27 Komisija nustatė bazinį skirtinos baudos dydį, jis atitinka sumą, lygią 0–30 % atitinkamų įmonės pardavimų vertės, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumo laipsnį, padaugintą iš dalyvavimo darant pažeidimą metų skaičiaus, ir papildomą sumą, lygią 15–25 % pardavimų vertės, kuria būtų siekiama atgrasyti įmones nuo neteisėtų veiksmų (ginčijamo sprendimo 448 konstatuojamoji dalis).
- 28 Atlikus skaičiavimus buvo gauti tokie baziniai skiriamos baudos dydžiai:
- *Chiquita* – 208 000 000 EUR,
 - *Dole* – 114 000 000 EUR,
 - *Del Monte* ir *Weichert* – 49 000 000 EUR.
- 29 Visų ginčijamo sprendimo adresačių bazinis skirtinos baudos dydis sumažintas 60 % dėl ypatingos bananų sektoriaus schemos ir dėl to, kad buvo derinamos referencinės kainos (ginčijamo sprendimo 467 konstatuojamoji dalis). *Weichert*, kuri nežinojo apie *Dole* ir *Chiquita* pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo, buvo pritaikytas 10 % sumažinimas (ginčijamo sprendimo 476 konstatuojamoji dalis).
- 30 Pakoregavus buvo nustatytos tokios bazinės baudos:
- *Chiquita* – 83 200 000 EUR,
 - *Dole* – 45 600 000 EUR,
 - *Del Monte* ir *Weichert* – 14 700 000 EUR.
- 31 *Chiquita* buvo atleista nuo baudos pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo (ginčijamo sprendimo 483–488 konstatuojamosios dalys). Kaip nors kitaip nei *Dole*, nei *Del Monte* ir *Weichert* baudos nebuvo koreguotos, o galutiniai baudų dydžiai atitinka joms skirtų baudų bazinius dydžius, nurodytus šio sprendimo 30 punkte.
- 32 Ginčijamame sprendime, be kita ko, įtvirtintos tokios nuostatos:
- „1 straipsnis
- Šios įmonės pažeidė [EB 81] straipsnį, nes derino veiksmus, t. y. derino bananų referencines kainas:
- [*Chiquita*] nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 1 d.;
 - *Chiquita International Ltd* nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 1 d.;
 - *Chiquita International Services Group NV* nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 1 d.;
 - *Chiquita Banana Company BV* nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 1 d.;
 - [*Dole*] nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d.;
 - *Dole Fresh Fruit Europe OHG* nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d.;
 - [*Weichert*] nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 1 d.;

— [*Del Monte*] nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d.

Pažeidimas apėmė šias valstybes nares: Austriją, Belgiją, Daniją, Suomiją, Vokietiją, Liuksemburgą, Nyderlandus ir Švediją.

2 straipsnis

Už 1 straipsnyje nurodytą pažeidimą skiriamos tokios baudos:

— [*Chiquita*], *Chiquita International Ltd*, *Chiquita International Services Group NV* ir *Chiquita Banana Company BV*. kartu ir solidariai 0 EUR;

— [*Dole*] ir *Dole Fresh Fruit Europe OHG* kartu ir solidariai 45 600 000 EUR;

— [*Weichert*] ir [*Del Monte*] kartu ir solidariai 14 700 000 EUR;

<...>“

Procesas ir šalių reikalavimai

33 2008 m. gruodžio 24 d. Pirmosios instancijos teismo (dabar – Bendrasis teismas) kanceliarijai pateiktu pareiškimu ieškovės pareiškė šį ieškinį.

34 Susipažinęs su teisėjos pranešėjos pranešimu, Bendrasis Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir, taikydamas proceso organizavimo priemones pagal Procedūros reglamento 64 straipsnį, paprašė Komisijos pateikti tam tikrus dokumentus.

35 2011 m. lapkričio 10 d. Komisija pateikė prašomus dokumentus; ieškovėms buvo pranešta apie šiuos dokumentus tų pačių metų lapkričio 18 d. Ieškovės nepateikė jokių prieštaravimų nei raštu, nei žodžiu.

36 Per 2012 m. sausio 25 d. posėdį buvo išklausytos šalių pastabos žodžiu ir atsakymai į Bendrojo Teismo pateiktus klausimus.

37 Per posėdį ieškovės pateikė dokumentą, kurį paprašė pridėti prie bylos medžiagos, tačiau Komisija su tuo nesutiko.

38 Ieškovės Bendrojo Teismo prašo:

- panaikinti ginčijamą sprendimą,
- panaikinti skirtą baudą arba ją sumažinti,
- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

39 Komisija Bendrojo Teismo prašo:

- atmesti ieškinį,
- priteisti iš ieškovių bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

I – Dėl ieškovių per posėdį pateikto dokumento priimtimumo

- 40 Reikia priminti, kad pagal Procedūros reglamento 48 straipsnio 1 dalį dublike arba triplike bylos šalys gali papildomai pateikti įrodymų, kad paremtų savo argumentus, tačiau šioje nuostatoje patikslinama, kad tuo atveju jos turi nurodyti priežastis, dėl kurių uždelsė pateikti savo įrodymus.
- 41 Iš teismo praktikos matyti, kad pateikti įrodymų po tripliko įmanoma tik jei įrodymą teikiantis asmuo iki rašytinės proceso dalies pabaigos negalėjo gauti aptariamų įrodymų arba jei pavėluotu atsakovo įrodymų pateikimu galima pateisinti bylos medžiagos papildymą, kad būtų užtikrintas rungimosi principo laikymasis (2004 m. balandžio 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *M prieš Teisingumo Teismą*, T-172/01, Rink. p. II-1075, 44 punktas, apeliacine tvarka patvirtintas 2005 m. balandžio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Gaki-Kakouri prieš Teisingumo Teismą*, C-243/04 P, neskelbiamu Rinkinyje, ir 2008 m. spalio 8 d. Sprendimo *Agrar-Invest-Tatschl prieš Komisiją*, T-51/07, Rink. p. II-2825, 57 punktas).
- 42 Be to, kaip nusprendė Teisingumo Teismas, kalbant apie įrodymų pateikimo taisyklių išimtį, pažymėtina, kad Procedūros reglamento 48 straipsnio 1 dalyje šalys įpareigojamos nurodyti priežastis, dėl kurių uždelsė pateikti įrodymų. Tokia pareiga reiškia, kad Teismui suteikiami įgaliojimai kontroliuoti priežasčių, dėl kurių buvo uždelsta pateikti įrodymų, pagrįstumą ir, atsižvelgiant į situaciją, minėtų įrodymų turinį, taip pat įgaliojimai juos atmesti, jeigu prašymas teisiniu požiūriu nepakankamai pagrįstas. *A fortiori* tas pats pasakytina apie įrodymų pateikimą po tripliko (41 punkte minėto Sprendimo *Gaki-Kakouri prieš Teisingumo Teismą* 33 punktas).
- 43 Nagrinėjamu atveju ieškovės per posėdį norėjo, kad prie bylos medžiagos būtų pridėtas dokumentas, kuriame pateikiami *Chiquita* parodymai dėl nokintojos ir platintojos *Atlanta* tiekimo *Aldi*, taip pat sąlygos, įskaitant susijusias su laiku, kuriomis ši mažmeninė prekybininkė teikė savo pasiūlymą bananų rinkai.
- 44 Viena vertus, neginčijama, kad šie *Chiquita* parodymai buvo gauti per administracinę procedūrą ir yra Komisijos atlikto tyrimo medžiagos dalis.
- 45 Kita vertus, ieškovės tik tvirtina, kad aptariamo dokumento pateikimą galima paaiškinti būtinybe atsakyti į Komisijos tripliko 49 punktą dėl diskusijų apie žalių ir geltonų bananų atskyrimą.
- 46 Šiuo klausimu pakanka konstatuoti, kad šiame tripliko punkte Komisija tik pakartoja ginčijamo sprendimo formuluotę, pagal kurią importuotojo rėmimasis žaliąja arba geltonąja kaina priklauso nuo to, kaip jis organizuoja bananų pardavimą, ir atkreipia dėmesį į pačių ieškovių ieškinyje pateiktus teiginius dėl aplinkybės, kad „*Aldi* kaina“, taikoma įsigyjant geltonų bananų, buvo labai svarbus veiksnys parduodant žalius bananus.
- 47 Taigi ieškovių pasiūlyti įrodymai yra susiję ne su naujomis aplinkybėmis, o su dar bylos pradžioje ieškovių pateiktu klausimu dėl tariamai reikalingo žalių ir geltonų bananų atskyrimo ir „*Aldi* pasiūlymo“ įtakos sandorio kainai.
- 48 Šiomis aplinkybėmis dokumentą, kurį ieškovės pavėluotai pateikė per posėdį, reikia pripažinti nepriimtinu.

II – Dėl reikalavimo panaikinti ginčijamą sprendimą

- 49 Ieškovės pateikė vienintelį ieškinio pagrindą, susijusį su Komisijos išvados dėl suderintų veiksmų, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo, klaidingumu.

- 50 Iš ieškovių rašytinių dokumentų matyti, kad nurodydamos šį pagrindą jos teigia, jog pažeisti, viena vertus, EB 81 ir 253 straipsniai, kita vertus, teisė į gynybą ir EB 253 straipsnis.

A – Dėl EB 81 ir 253 straipsnių pažeidimo

1. Dėl galimybės keitimasi informacija kvalifikuoti kaip suderintus veiksmus, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo
- 51 Pirma, ieškovės tvirtina, kad nagrinėjamas elgesys yra paprasčiausias keitimasis informacija, kuris nėra platesnės apimties kartelio dalis, todėl nėra konkurencijos apribojimas dėl tikslo. Jos teigia, kad pagal teismo praktiką vien aplinkybė, jog keitimasis informacija galbūt galėtų sumažinti netikrumą dėl būsimų sprendimų dėl kainų, nėra pakankamas pagrindas kvalifikuoti jį kaip konkurencijos apribojimą dėl tikslo.
- 52 Ieškovės nurodo, kad Komisija neteisingai remiasi keliomis bylomis dėl keitimosi informacija, kuris yra platesnės apimties slaptų susitarimų dalis, nors ir netvirtina, kaip matyti iš įvairių ginčijamo sprendimo dalių, kad su šia byla susijusios įmonės dalyvavo sudarant susitarimą ar derinant veiksmus dėl realių kainų nustatymo, taip pat sudarant susitarimą dėl referencinių kainų ir net sudarant susitarimą ar derinant veiksmus dėl konkrečių šių kainų padidinimų arba sumažinimų.
- 53 Pirma, dėl ginčijamame sprendime nurodyto pažeidimo konstatuotina, jog iš to sprendimo nedviprasmiškai matyti, kad Komisija kaltina ieškoves tuo, jog per dvišalius pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo jos derino bananų referencines kainas, o tai yra būdinga tokiam veiksmų nustatant kainas derinimui, kuriuo siekiama riboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį (žr., be kita ko, ginčijamo sprendimo 1, 54, 261, 263 ir 271 konstatuojamąsias dalis), ir nėra nesuderinama su aplinkybe, kad Komisija šioje byloje nepadarė išvados, jog buvo sudarytas susitarimas arba derinami veiksmai siekiant nustatyti realias kainas, taip pat susitarta dėl referencinių kainų ir net sudarytas susitarimas arba derinami veiksmai dėl konkrečių šių kainų padidinimų arba sumažinimų.
- 54 Taigi panašu, kad, Komisijos nuomone, keitimasis informacija yra vienas iš kartelio, kurio konkretus teisinis kvalifikavimas yra suderinti veiksmai, epizodų.
- 55 Šiuo klausimu reikia priminti, kad sąvokos „susitarimas“, „įmonių asociacijų sprendimai“ ir „suderinti veiksmai“ subjektyviu požiūriu suvokiamos kaip tokio paties pobūdžio susitarimai, kurie skiriasi tik savo intensyvumu ir formomis (šiuo klausimu žr. 1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Anic Participazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 131 punktą).
- 56 Dėl suderintų veiksmų sąvokos Teisingumo Teismas paaikškino, kad ši sąvoka reiškia tokią derinimo tarp įmonių formą, kai dar nėra sudaromas susitarimas tikrąja šio žodžio prasme, tačiau konkurencijos keliama rizika sąmoningai pakeičiama praktiniu įmonių tarpusavio bendradarbiavimu (1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 26 punktas; 1993 m. kovo 31 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ir C-125/85-C-129/85, Rink. p. I-1307, 63 punktas ir 2009 m. birželio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.*, C-8/08, Rink. p. I-4529, 26 punktas).
- 57 Suderintų veiksmų sąvoka, be atitinkamų įmonių veiksmų suderinimo, apima elgesį rinkoje po šio suderinimo ir priežastinį šių dviejų elementų ryšį. Šiuo klausimu, nesant priešingų įrodymų, kuriuos turi pateikti suinteresuotieji subjektai, darytina prielaida, kad derindamos veiksmus ir nustatydamos savo elgesį rinkoje dalyvaujančios ir tebeveikiančios įmonės atsižvelgia į informaciją, kuria keičiasi su konkurentais. Tai visų pirma pasakytina tuo atveju, kai įmonės derina veiksmus reguliariai, ilgą laiką

(1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 161–163 punktai ir šio sprendimo 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 51 punktas).

- 58 Nagrinėjamu atveju ieškovės negali remtis tam tikromis ginčijamo sprendimo dalimis, kuriose skiriamos suderintų veiksmų ir susitarimo sąvokos, kad galėtų pagrįsti savo teiginius dėl to, jog minėtame sprendime nekaltinama dėl kainų nustatymo.
- 59 Antra, reikia pažymėti, kad argumentas, jog keitimasis informacija gali dėl tikslo riboti konkurenciją tik jeigu „jis yra platesnės apimties slaptų susitarimų, pavyzdžiui, kartelių dėl realių kainų arba rinkos dalių nustatymo, dalis“, teisiškai visiškai nepagrįstas.
- 60 Dėl konkurentų keitimosi informacija reikia priminti, kad suderintus veiksmus sudarantys koordinavimo ir bendradarbiavimo kriterijai turi būti suvokiami atsižvelgiant į Sutarties konkurencijos nuostatų koncepciją; pagal ją kiekvienas ūkio subjektas turi savarankiškai nustatyti politiką, kurios ketina laikytis bendrojoje rinkoje (56 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 173 punktas; 1981 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Züchner*, 172/80, Rink. p. 2021, 13 punktas; 56 punkte minėto Sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją* 63 punktas; 1998 m. gegužės 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Deere prieš Komisiją*, C-7/95 P, Rink. p. I-3111, 86 punktas ir 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 32 punktas).
- 61 Nors šis savarankiškumo reikalavimas neatima iš ūkio subjektų teisės protingai prisiderinti prie konstatuoto ar numanomo konkurentų elgesio, jis griežtai prieštarauja bet kokiam tiesioginiam ar netiesioginiam tokių ūkio subjektų kontaktui, kuris gali turėti įtakos esamam ar potencialiam konkurento elgesiui rinkoje arba atskleisti tokiam konkurentui elgesį, kurio nuspręsta ar numatoma imtis šioje rinkoje, jei šių kontaktų tikslas ir poveikis – sukurti konkurencines sąlygas, kurios, atsižvelgiant į tiekiamų prekių ir teikiamų paslaugų pobūdį, įmonių dydį bei skaičių ir šios rinkos apimtį, neatitinka normalių sąlygų nagrinėjamoje rinkoje (šiuo klausimu žr. 56 punkte minėto Sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 174 punktą; 60 punkte minėto Sprendimo *Züchner* 14 punktą; 60 punkte minėto Sprendimo *Deere prieš Komisiją* 87 punktą ir 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 33 punktą).
- 62 Iš to matyti, kad konkurentų keitimasis informacija gali prieštarauti konkurencijos taisyklėms, jeigu jis sumažina ar panaikina netikrumą dėl atitinkamos rinkos veikimo, todėl riboja įmonių konkurenciją (60 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Deere prieš Komisiją* 90 punktas; 2003 m. spalio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, C-194/99 P, Rink. p. I-10821, 81 punktas ir 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 35 punktas).
- 63 Komisija mano, kad dėl dvišalių pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo sumažėjo netikrumas dėl atitinkamų įmonių būsimų sprendimų dėl referencinių kainų, kurios yra skelbiamos kainos, ir teisingai priduria, kad veiksmų dėl tokių kainų derinimas taip pat gali būti laikomas pažeidimu dėl tikslo (ginčijamo sprendimo 284 konstatuojamoji dalis).
- 64 Kiek tai susiję su galimybe suderintus veiksmus laikyti turinčiais antikonkurencinį tikslą, net jeigu jie neturi tiesioginio ryšio su vartojimo kainomis, reikia pažymėti, kad EB 81 straipsnio 1 dalies tekstas neleidžia manyti, jog draudžiami tik tokie suderinti veiksmai, kurie daro tiesioginį poveikį galutinių vartotojų mokėtinai kainai. Atvirkščiai, iš EB 81 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad suderinti veiksmai laikomi turinčiais antikonkurencinį tikslą, jeigu jais „tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos“ (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 36 ir 37 punktai).

- 65 Kad ir kaip būtų, EB 81 straipsniu, kaip ir kitomis Sutartyje įtvirtintomis konkurencijos taisyklėmis, siekiama apsaugoti ne tik konkurentų arba vartotojų interesus, bet ir rinkos struktūrą ir kartu pačią konkurenciją. Todėl antikonkurencinio tam tikrų suderintų veiksmų tikslo buvimo konstatavimas negali priklausyti nuo jų tiesioginio ryšio su vartojimo kainomis konstatavimo (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 38 ir 39 punktai).
- 66 Nepaisant teisingų ginčijamo sprendimo nuorodų į tam tikrus teismų sprendimus, Bendrasis Teismas turi patikrinti, ar šios bylos aplinkybėmis Komisija galėjo pagrįstai daryti išvadą, kad *Dole* ir *Chiquita* keitimasis informacija su *Dole* ir *Weichert* yra suderinti veiksmai, kuriais siekiama riboti konkurenciją.
- 67 Antra, ieškovės tvirtina, kad Komisija neteisingai padarė išvadą, jog nagrinėjamas keitimasis informacija yra konkurencijos apribojimas dėl tikslo ir kad, taip pasielgusi, ji nepaisė pareigos išnagrinėti, ar dėl jo buvo padarytas koks nors antikonkurencinis poveikis.
- 68 Dėl suderintų veiksmų, turinčių antikonkurencinį tikslą, atribojimo nuo turinčių antikonkurencinį poveikį reikia priminti, kad vertinant, ar tam tikriems veiksams taikomas EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas, antikonkurencinis tikslas ir poveikis yra ne kumuliacinės, o alternatyvios sąlygos. Pagal nuo 1966 m. birželio 30 d. Sprendimo *LTM* (56/65, Rink. p. 337 ir 359) nusistovėjusią teismo praktiką alternatyvus šios sąlygos pobūdis, kurį parodo jungtukas „ar“, reiškia, kad pirmiausia reikia įvertinti patį suderintų veiksmų tikslą, atsižvelgiant į ekonominį kontekstą, kuriam esant jų turi būti imtasi. Tačiau jei išanalizavus suderintų veiksmų turinį paaiškėja, kad jie nėra pakankamai žalingi konkurencijai, reikia nagrinėti jų poveikį ir, norint juos uždrausti, įrodyti, kad konkurencijai iš tikrųjų buvo smarkiai trukdoma, ji buvo ribojama arba iškraipoma (šiuo klausimu žr. 2008 m. lapkričio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Beef Industry Development Society ir Barry Brothers*, C-209/07, Rink. p. I-8637, 15 punktą ir 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 28 punktą).
- 69 Norint įvertinti, ar suderinti veiksmai draudžiami pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, nereikia nagrinėti konkretaus tokių veiksmų poveikio, jeigu jų tikslas – konkurencijos bendrojoje rinkoje trukdymas, ribojimas arba iškraipymas (šiuo klausimu žr. 1966 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Consten ir Grundig prieš Komisiją*, 56/64 ir 58/64, Rink. p. 429, 496; 2006 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją*, C-105/04 P, Rink. p. I-8725, 125 punktą ir 68 punkte minėto Sprendimo *Beef Industry Development Society ir Barry Brothers* 16 punktą). „Pažeidimas dėl tikslo“ ir „pažeidimas dėl poveikio“ skiriasi tuo, kad tam tikros įmonių susitarimo formos dėl savo pobūdžio gali būti laikomos žalingomis normaliai konkurencijai (68 punkte minėto Sprendimo *Beef Industry Development Society ir Barry Brothers* 17 punktas ir 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 29 punktas).
- 70 Kad suderintais veiksmais būtų siekiama antikonkurencinio tikslo, pakanka, kad jie galėtų padaryti neigiamą poveikį konkurencijai. Kitaip tariant, atsižvelgiant į šių veiksmų ekonomines ir teisineis aplinkybes, jie turi paprasčiausia trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje. Klausimas, ar ir kiek tokio poveikio realiai būta, gali būti svarbus tik apskaičiuojant baudų dydį ir nustatant teisę į žalos atlyginimą (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 31 punktas).
- 71 Kadangi šioje byloje Komisija nusprendė, kad atitinkamų įmonių pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo lėmė suderintus veiksmus, kuriais buvo siekiama antikonkurencinio tikslo, ji neprivalėjo remdamasi minėta teismų praktika nagrinėti inkriminuojamo elgesio poveikio, kad padarytų išvadą dėl EB 81 straipsnio pažeidimo.
- 72 Trečia, ieškovės nurodo, kad siekdama nukrypti nuo teismo praktikos, pagal kurią keitimasis informacija paprastai nėra „pakankamai kenksmingas“, kad būtų kvalifikuotas kaip konkurencijos apribojimas dėl tikslo net tuo atveju, jei informacija, kuria keičiamasi, būtų iš tikrųjų skirta padaryti poveikį nustatant kainas, Komisija ginčijamo sprendimo 315 konstatuojamojoje dalyje dirbtinai atskyrė

pasitarimus dėl „išankstinio kainų nustatymo“ ir „ex post“ pasikeitimus informacija ir tvirtino, kad ši byla susijusi su pasitarimais, kurie laikytini sunkesniais pažeidimais. Toks atskyrimas neparemtas jokiais teismo sprendimais ir net prieštarauja teismo praktikai, pagal kurią reikia atsižvelgti į rinkos struktūrą ir pasitarimų ypatumus.

73 Kaip teisingai nurodo Komisija, šis ieškovių argumentas išplaukia įvertinus ne visą ginčijamą sprendimą, o 315 konstatuojamoji dalis turi būti vertinama atsižvelgiant į visą Komisijos minėtame sprendime padarytą analizę.

74 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad ginčijamo sprendimo 259–272 konstatuojamosiose dalyse atliktoje analizėje Komisija, siekdama apibrėžti suderintus veiksmus koordinuojant referencines kainas, kuriais norima riboti konkurenciją pagal EB 81 straipsnį, vartoja bendro pobūdžio žodžių junginį „pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo“. Ginčijamo sprendimo 51, 148 ir 182 konstatuojamosiose dalyse pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo apibrėžti kaip keitimasis informacija, kai atitinkamos įmonės aptardavo bananų kainų nustatymo veiksmus, t. y. veiksmus, susijusius su kitos savaitės referencine kaina, diskutuodavo dėl kainų tendencijų ar atskleidavo jas arba teikė informaciją apie kitos savaitės referencinę kainą. Šie pasitarimai vyko tada, kai šalys dar nebuvo nustačiusios savo referencinių kainų, ir buvo susiję su būsimomis referencinėmis kainomis.

75 Komisija taip pat atkreipia dėmesį į „pasikeitimus referencinėmis kainomis“, kurių turinys toje pačioje ginčijamo sprendimo 51 konstatuojamojoje dalyje išdėstytas taip:

„<...> Nustačiusios savo referencines kainas ketvirtadienio ryte, šalys tarpusavyje keitėsi informacija apie kainas arba naudojosi bent vienu mechanizmu, leidžiančiu joms keistis tarpusavyje informacija apie nustatytas referencines kainas <...>“

76 Iš ginčijamo sprendimo 51, 198, 227, 248, 250 ir 257 konstatuojamųjų dalių matyti, kad, Komisijos nuomone, šie pasikeitimai informacija apie referencines kainas yra įmonių slaptų susitarimų dalis, nes buvo naudojami kontroliuojant individualius sprendimus dėl kainų nustatymo, priimtus remiantis per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo pasikeista informacija, todėl jie yra ne atskiras pažeidimas, o tą patį tikslą pasiekti padedantis rezultato priežiūros mechanizmas.

77 Ginčijamo sprendimo 315 konstatuojamąja dalimi siekiama tik atsakyti į įmonių, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, argumentą, kad pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo yra paprasčiausias keitimasis informacija, dėl kurio EB 81 straipsnis gali būti pažeistas tik tuo atveju, jei įrodytas antikonkurencinis poveikis. Šioje konstatuojamojoje dalyje Komisija daro skirtumą tarp šios bylos ir šių įmonių nurodytos bylos; joje buvo priimtas 1992 m. vasario 17 d. Komisijos sprendimas 92/157/EEB dėl [EB 81] straipsnio taikymo procedūros (IV/31.370 ir 31.446 – *UK Agricultural Tractor Registration Exchange*) (OL L 68, p. 19), susijęs su keitimosi informacija sistema, dėl kurios buvo pažeistas EB 81 straipsnis, nes ji darė antikonkurencinį poveikį rinkai.

78 Komisija tik pabrėžia, kad pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo nebuvo keitimasis informacija *ex post*, t. y. apie jau įvykdytus sandorius, kaip byloje *UK Agricultural Tractor Registration Exchange*; atvirkščiai, jie leido atskleisti elgesio modelį, kurio planavo laikytis rinkoje konkurentai, nustatydami savo būsimas referencines kainas.

79 Priešingai, nei tvirtina ieškovės, Komisija šiuo klausimu neatliko jokio palyginimo, jokio keitimosi informacija tipų klasifikavimo pagal neigiamą poveikį konkurencijai, atsižvelgiant į tai, ar informacija buvo keičiamasi iki sandorių kainų nustatymo, ar po jo, ir neteigė, kad pasikeitimai informacija iki kainų nustatymo yra sunkiausi pažeidimai ir leidžia neatliekant kitų vertinimų konstatuoti konkurencijos apribojimą dėl tikslo.

- 80 Vienintelis skirtumas, kuriuo ginčijamo sprendimo 315 konstatuojamojoje dalyje remiasi Komisija, yra antikonkurencinį tikslą turinčių kartelių skirtumas nuo turinčiųjų antikonkurencinį poveikį, t. y. teismo praktikoje pripažintas skirtumas.
- 81 Remdamasi ginčijamo sprendimo 263–271 konstatuojamosiomis dalimis Komisija paaiškina, kad suderintais veiksmais, kuriuose dalyvavo *Dole*, buvo siekiama apriboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį, „todėl nebūtina, kad [ji] analizuotų rinkos struktūrą“ arba „pasitarimų ar pateiktos informacijos ypatumus, atsižvelgdama į byloje *UK Agricultural Tractor Registration Exchange* apibrėžtus kriterijus“.
- 82 Šios pastabos nereikia aiškinti, kaip tai daro ieškovės, kaip aplinkybės, kad šiuo atveju Komisija nepaisė teismo praktikoje dėl konkurentų keitimosi informacija atitikties konkurencijos taisyklėms nustatytų reikalavimų, įrodymo. Faktiškai ji tik reiškia, kad reikia skirti situaciją, kai EB 81 straipsnio pažeidimas konstatuojamas atsižvelgus į konkurenciją ribojantį keitimosi informacija sistemos poveikį.
- 83 Aiškios nuorodos į ginčijamo sprendimo 263–271 konstatuojamąsias dalis, kuriose Komisija priminė tam tikras atitinkamų įmonių keitimosi informacija sistemos ypatumus, ir atsižvelgimo į aplinkybes, kuriomis jis vyko, pakanka siekiant paneigti ieškovių vertinimus.
- 84 Kad ir kaip būtų, kaip bus parodyta toliau, Komisija vertino nagrinėjamus veiksmus atsižvelgdama į jų turinį, dažnumą, dvišalių pasitarimų trukmę, taip pat į teises ir ekonomines aplinkybes, kuriomis vyko šios diskusijos.
- 85 Remiantis tuo, darytina išvada, kad šio sprendimo 72 punkte nurodytą ieškovių argumentą reikia atmesti.

2. Dėl suderintų veiksmų, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo, buvimo

a) Dėl nepasitikėjimo *Chiquita*

- 86 Ieškovės tvirtina, kad Komisijos išvada, jog nagrinėjamas keitimasis informacija yra veiksmų nustatant kainas derinimas, todėl laikytinas konkurencijos apribojimu dėl tikslo, pagrįstas beveik vien tuo, kaip *Chiquita* aprašo šį elgesį per administracinę procedūrą, nors minėta įmone visiškai negalima pasitikėti.
- 87 Šiuo klausimu jos remiasi asmeniniu *Chiquita* suinteresuotumu, kad aptariamas elgesys būtų kvalifikuotas kaip pažeidimas, daug pasakančia administracine procedūra ir akivaizdžių prieštaravimų buvimu.
- 88 Pirmiausia reikia pabrėžti, kad ieškovių argumentai, kuriais siekiama apskritai diskredituoti *Chiquita* parodymus, grindžiami klaidinga prielaida, t. y. *Chiquita* parodymai yra tik vienas iš elementų, į kuriuos Komisija atsižvelgė grįsdama savo išvadas, kartu su pačių *Dole* ir *Weichert* parodymais ir dokumentiniais įrodymais, pavyzdžiui, telefono skambučių išsklotinėmis ir elektroniniais pranešimais, nes visi šie elementai buvo išnagrinėti ir palyginti taip, kad paaiškėtų tiek prieštaravimai, tiek sutapimai, padedantys įrodyti suderintų veiksmų buvimą.
- 89 Vis dėlto aptariamų veiksmų specifika, t. y. aplinkybė, kad nagrinėjami dvišaliai pasitarimai vyko žodžiu ir kad šalys Komisijai pranešė, jog neturi nei užrašų, nei šių pasitarimų protokolų, paaiškina įmonių per administracinę procedūrą pateiktų parodymų svarbą.
- 90 Pirma, dėl asmeninio *Chiquita* suinteresuotumo, kad nagrinėjamas elgesys būtų pripažintas pažeidimu, ieškovės nurodo, jog 2005 m. balandžio 8 d. šios įmonės prašymo atleisti nuo baudos remiantis pranešimu dėl bendradarbiavimo pateikimas susijęs su *Performance Food Group* „Fresh Express“ sektoriaus įsigijimu, apie kurį buvo pranešta prieš šešias savaites. Anot ieškovių, *Chiquita* negalėjo

užbaigti pradėtos „Fresh Express“ sektoriaus, kuris jai buvo strategiškai labai svarbus, įsigijimo procedūros neišsklaidžiusi sandorį finansuojančių bankų nuogastavimų, išreikštų atlikus preliminarious jos veiklos patikrinimus, ir tik 2005 m. birželio 28 d., po to, kai 2005 m. gegužės 3 d. *Chiquita* buvo sąlyginai atleista nuo baudos, ji paskelbė apie užbaigtą įsigijimo sandorį.

- 91 Reikia pažymėti, kad ieškovių argumentas neatitinka pranešime dėl bendradarbiavimo numatytos procedūros vidinės logikos. Tai, jog prašoma jį taikyti, kad būtų sumažinta bauda, nebūtinai sukuria paskatą pateikti iškreiptus įrodymus apie kitus inkriminuojamo kartelio dalyvius. Bet koks mėginimas suklaidinti Komisiją gali turėti įtakos vertinant prašymą pateikusios bendrovės bendradarbiavimo nuoširdumą ir išsamumą, o tai savo ruožtu gali turėti įtakos jos galimybei visiškai pasinaudoti pranešimo dėl bendradarbiavimo nuolaidomis (2006 m. lapkričio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Peróxidos Orgánicos prieš* Komisiją, T-120/04, Rink. p. II-4441, 70 punktas).
- 92 Net darant prielaidą, kad ieškovių teiginiai dėl *Chiquita* pateikto prašymo atleisti nuo baudos motyvų teisingi, jie negali visiškai paneigti šios įmonės parodymų patikimumo. Asmeninio suinteresuotumo įrodyti suderintus veiksmus buvimas nebūtinai reiškia, kad įrodančiu asmeniu negalima kliautis.
- 93 *Chiquita* įsigijimus turinčių finansuoti subjektų nuogastavimai ir jų atitinkamos pastangos geriau nustatyti su kredito gavėjo padėtimi susijusius pavojus taip pat gali būti laikomi konkrečia informacija, padidinančia *Chiquita* parodymų dėl kartelio tikrumo įrodomąją galią.
- 94 Be to, pirma, 2005 m. balandžio 8 d. *Chiquita* tik palankus veiksmų aprašymas yra klaidingas, nes ji pamiršta apie tikrąją ir potencialiai neigiamą pasekmę, susijusią su tuo, kad pripažino savo dalyvavimą kartelyje. Iš tikrųjų, nors prašymas atleisti nuo baudos leido *Chiquita* tikėtis išvengti bet kokių Komisijos sankcijų, dėl minėto prisipažinimo ir paskesnio Komisijos sprendimo, kuriuo konstatuojamas EB 81 straipsnio pažeidimas, kyla pavojus, kad tretieji asmenys pareikš šiai įmonei ieškinį dėl žalos, patirtos dėl aptariamo antikonkurencinio elgesio, atlyginimo, o tai gali sukelti sunkių finansinių pasekmių.
- 95 Ši išvada taip pat yra tokio pobūdžio, kad gali sušvelninti ieškovių teiginį dėl tariamų *Chiquita* lūkesčių, kad pasibaigus administracinei procedūrai konkuruojančios įmonės atsidurs nepalankioje finansinėje padėtyje.
- 96 Antra, ieškovės remiasi administracinės procedūros eiga ir nurodo, kad pati Komisija konstatavo, jog trūksta pasitikėjimo *Chiquita*, nes ji atmetė visus šios bendrovės teiginius, motyvuodama tuo, jog jie nepagrįsti, įskaitant teiginius, susijusius su *Fyffes* ir *Van Parys* dalyvavimu nurodytame kartelyje, taip pat buvo priversta organizuoti su *Chiquita* susitikimą dėl „susiklosčiusios padėties“. Tik po šio susitikimo *Chiquita* identifikavo dvišalius pasitarimus ir ginčijo jų antikonkurencinį tikslą.
- 97 Jos primena, kad 2005 m. balandžio 8 d. *Chiquita* prašyme atleisti nuo baudos ar ją sumažinti buvo nurodyta:

„Šis prašymas susijęs su importuotų bananų, ananasų ir kitų šviežių vaisių platinimo ir prekybos veikla. Didžiausios bananų tiekėjos Europoje, įskaitant Šveicariją ir Norvegiją, yra [*Chiquita*], [*Dole*], [*Del Monte*], [*Fyffes*], [*Ireland*] ir [*Grupo Noboa SA Ecuador*], toliau – *Noboa*.

Bananų importuotojų veiksmų derinimas, pažeidžiantis [EB] 81 straipsnį, tęsėsi apytiksliai nuo dešimtojo dešimtmečio pradžios (ar anksčiau) iki 2005 m. balandžio mėn. Pastaruosius ketverius ar penkerius metus *Chiquita*, *Dole*, *Del Monte*, *Fyffes* ir *Noboa* dalyvavo derinant veiksmus ir galbūt dalyvauja šiuo metu arba anksčiau dalyvavo mažesni bananų tiekėjai, pavyzdžiui, *Durbeck*. Minėtos bendrovės pradėjo nuolat keistis informacija apie bananų, kurie ateityje bus tiekiami į Europą ir jų asmeniniams klientams Europoje, kiekius ir kainas.

Bendrovės taip pat derino veiksmus, susijusius tiesiogiai su kainomis, t. y. bendromis referencinėmis kainomis Europai, taikomomis tam tikriems klientams Europoje.“

- 98 Panašu, kad prašymas atleisti nuo baudos ar ją sumažinti buvo iš esmės susijęs su „bananų importuotojais“ ir jų dalyvavimu derinant veiksmus „per pastaruosius penkerius metus“.
- 99 Iš ginčijamo sprendimo turinio matyti, kad Komisija visapusiškai atsižvelgė į *Chiquita* parodymus, priešingai, nei tvirtina ieškovės. Pirma, neginčijama, kad iš penkių minėtų importuotojų trys buvo ginčijamo sprendimo adresatės. Antra, jame iš tikrųjų buvo konstatuotas keitimasis informacija apie kiekius, tačiau tai nebuvo laikoma pažeidimo sudėtine dalimi (žr. ginčijamo sprendimo 136 ir 272 konstatuojamąsias dalis). Trečia, ginčijamame sprendime pasikeitimais su importuotojų ir tiekėjų referencinėmis kainomis susijusia informacija per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo buvo remiamasi nustatant trejų metų trukmės, patenkančios į prašyme atleisti nuo baudos ar ją sumažinti konkrečiai nurodytą ribotą laikotarpį, suderintus veiksmus, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo.
- 100 Kad ir kaip būtų, išvada, kad ginčijamame sprendime galiausiai nustatytas pažeidimas ne visai atitinka prašyme atleisti nuo baudos ar ją sumažinti pateiktą informaciją, kiek tai susiję su neteisėto elgesio tikslu, jo trukme, dalyvavusių ir nubaustų įmonių skaičiumi, negali įrodyti, jog minėtą prašymą pateikusia įmone ir jos parodymais, kuriais iš dalies grindžiama Komisijos išvada dėl EB 81 straipsnio pažeidimo buvimo, negalima kliautis.
- 101 Komisijos pradėtos administracinės procedūros rezultatas, į kurį atkreipia dėmesį ieškovės, prieštarauja ir jų teiginiui, kad „Komisija pernelyg lengvai patikėjo *Chiquita* teiginiu, kad egzistuoja tam tikros formos Šiaurės Europos bananų importuotojų kartelis“, ir „neįvertino“ šios bendrovės parodymų „kritiškai“.
- 102 Ieškovių noras diskredituoti *Chiquita* parodymus privertė jas pateikti prieštaringų argumentų, kuriais siekiama apkaltinti Komisiją tuo, kad ji rėmėsi beveik vien *Chiquita* parodymais, ir tuo, kad nesiėmė atsargumo priemonių ir neatliko kritiškos analizės, taip pat pabrėžti šių parodymų ir ginčijamo sprendimo turinio skirtumus.
- 103 Be to, iš Komisijos laiško, kuriame *Chiquita* raginama pateikti pastabas dėl „galimų“ neatitikimų tarp pradinio prašymo atleisti nuo baudos ar ją sumažinti ir vėlesnių parodymų bei 2006 m. spalio 20 d. vykusio susitikimo, per kurį Komisija ir *Chiquita* pasikeitė nuomonėmis dėl prašyme atleisti nuo baudos ar ją sumažinti pateiktų duomenų ir atlikus tyrimą bei gavus atsakymus į prašymus pateikti informacijos surinktos informacijos prieštaravimų, negalima daryti išvados, kad visus *Chiquita* parodymus reikia atmesti.
- 104 Reikia pažymėti, kad ieškovės, kurios turėjo galimybę susipažinti su bylos medžiaga, tik tvirtina, jog *Chiquita* pranešė apie pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo po 2006 m. spalio 20 d. susitikimo dėl rezultatų aptarimo ir nepateikia jokių duomenų, paneigiančių Komisijos pastabą, jog nuorodą į pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo *Chiquita* pirmą kartą padarė 2005 m. liepos?rugpjūčio mėn. (parodymai Nr. 11 ir 12), t. y. anksčiau kaip prieš metus iki šio susitikimo.
- 105 Ginčijamo sprendimo 149 konstatuojamojoje dalyje, kurioje nurodyta, kad „informuodama Komisiją apie pasitarimus su *Dole* dėl išankstinio kainų nustatymo *Chiquita* pažymėjo, jog per juos buvo aptariamasi pardavimų ir rinkos sąlygos, kainas lemiantys veiksniai ir siūlomos oficialios bananų kainos“, daroma nuoroda į 9 227 ir paskesnius Komisijos bylos medžiagos puslapius, kurie atitinka 2005 m. rugpjūčio 25 d. įmonės *Chiquita* parodymą Nr. 12. Be to, ieškinio A 6 priedas atitinka *Chiquita* parodymą Nr. 28, kuriame ji pateikia paaiškinimų dėl savo buvusio darbuotojo B., atsakingo už bendravimą su konkuruojančiomis įmonėmis, elgesio ir primena, kad visą jai žinomą informaciją apie šį bendravimą jau išdėstė ankstesniuose parodymuose, konkrečiai 2005 m. liepos 4 d. parodyme Nr. 11, 2005 m. rugpjūčio 25 d. parodyme Nr. 12 ir 2006 m. sausio 20 d. parodyme Nr. 13.

- 106 Trečia, *Dole* pažymi, kad *Chiquita* samdomo darbuotojo B. parodymuose dėl dvišalių pasitarimų su vienu iš jos samdomų darbuotojų H. yra nemažai vidinių prieštaravimų, keliančių rimtų abejonų dėl jų tikslumo ir patikimumo, taip pat paneigiamų jos samdomo darbuotojo parodymais.
- 107 Pirma, ieškovės atkreipia dėmesį į skirtingus *Chiquita* parodymus dėl pasitarimų grafiko, kuriuose tvirtinama apie keitimąsi informacija pirmadieniais ir antradieniais, paskui – trečiadieniais ir ketvirtadieniais.
- 108 Ši situacija paaiškinta ginčijamo sprendimo 71–74 ir 156 konstatuojamosiose dalyse, iš jų matyti, kad papildomai pabendravusi su buvusiais ir esamais samdomais darbuotojais ir peržiūrėjusi savo buvusio darbuotojo B. telefono skambučių išklotines *Chiquita* patikslino savo pradinį parodymą ir nurodė, kad paprastai buvo skambinama trečiadienį baigiantis popietei, paskui buvo dar kartą ketvirtadienį anksti ryte prieš, o kartais prieš pat vidinę konferenciją telefonu, po kurios ji priimdavo sprendimą dėl kainų.
- 109 Svarbu pabrėžti, kad atsakydama į prašymus pateikti informacijos *Dole* kelis kartus pripažino, jog skambinama buvo trečiadienio popietę ir labai retai – ketvirtadienio ryte (ginčijamo sprendimo 73 konstatuojamoji dalis) ir kad įmonės parodymus patvirtina turimos B. telefono skambučių išklotinės, kuriose matyti jo skambučiai H.; ieškovės dėl šių išklotinių nepateikė jokių pastabų.
- 110 Antra, dėl skambučių iniciatyvos ieškovės remiasi pirmu *Chiquita* parodymu, pagal kurį „H. iš *Dole* kartais skambino B. pirmas, o kartais *Chiquita* pirmoji skambino *Dole*“; paskui antru parodymu, pagal kurį „dažniausiai H. skambino B.“, tačiau H. šį teiginį užginčijo.
- 111 Minėti *Chiquita* parodymai neparodo tikrojo prieštaravimo, juose patikslinama kas dažniausiai inicijuodavo skambučius, o *Dole* prieštaravimas šiuo klausimu neleidžia pagrįstai teigti apie *Chiquita* parodymų patikimumą, nors juos patvirtina *Dole*, kuri pareiškė, kad jos samdomi darbuotojai H. ir G. bendravo su *Chiquita* darbuotoju B. ir kad „gali būti, jog kartais H. susisiekdavo su B. trečiadienio popietę, jei trečiadienio popietę *Dole* neturėjo iš jo jokių žinių ir ypač jei rinkoje susiklostydavo neįprastos aplinkybės“ (ginčijamo sprendimo 60 ir 61 konstatuojamosios dalys).
- 112 Remdamasi šiais duomenimis Komisija galėjo padaryti teisingą išvadą, ir ieškovės jos neginčija, kad *Chiquita* ir *Dole* iš tikrųjų bendravo, net jei šalių atsiminimai apie asmenis, kurie „dažniausiai“ inicijuodavo kontaktus, skiriasi; be to, abi šalys pripažįsta, jog tam tikrais atvejais jų samdomi darbuotojai taip pat bendravo su kita šalimi (ginčijamo sprendimo 62 konstatuojamoji dalis).
- 113 Trečia, ieškovės pastebi, kad B. tvirtino, jog *Dole* pranešdavo apie „galimus ketinimus <...> dėl to, kaip ji kitą savaitę nustatys savo kainas“, paskui tame pačiame pareiškime pabrėždavo, kad skambinant buvo siekiama gauti „iš *Dole* galutinių duomenų apie jos ketinimus dėl numatyto kainos padidinimo“.
- 114 Tą patį kaltinimą *Dole* pateikė atsakydama į pranešimą apie kaltinimus; ginčijamo sprendimo 169 konstatuojamojoje dalyje Komisija į jį atsakė taip:

„Komisija bendrai pastebi: kadangi šie pasitarimai buvo pasitarimai dėl kainų nustatymo, aišku, jog konkurentams pranešta informacija apie kainas arba ketinimai dėl jų negalėjo būti galutinės referencinės kainos, nes jos buvo nustatomos tik kitą dieną. Be to, pateikdama įmonės parodymus *Chiquita* pažymi, kad mano, jog šių pasitarimų tikslas buvo gauti iš *Dole* „galutinių duomenų“ apie „jos ketinimus dėl tikėtinės kainos“. Iš to aiškiai matyti, kad *Chiquita* netvirtino, jog *Dole* nurodyta kaina buvo galutinė kaina. Be to, *Chiquita* nurodo, kad B. pasiūlymas dėl kainų nustatymo buvo grindžiamas „numanomu *Dole* ketinimu“, apie kurį jis sužinodavo per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo su *Dole*. Komisija mano, kad tokie parodymai yra nenuoseklūs ir aiškiai parodo tikslą, kurio siekė *Chiquita* dalyvaudama šiuose pasitarimuose.“

- 115 Vienintelė pastaba ieškinyje, kad H. prisiminė tik diskusijas dėl „apytikslų referencinių kainų tendencijų“, nepaneigia minėtos Komisijos išvados ir nepateisina teiginių dėl *Chiquita* parodymų nenuoseklumo ir nepatikimumo.
- 116 Ketvirta, dėl *Chiquita* ir *Dole* nesutarimo nustatant konkrečiai, kaip dažnai buvo keičiamasi informacija, reikia pažymėti, kad, kaip nurodo ieškovės, jis nebūtinai reiškia, jog *Chiquita* parodymai nepatikimi.
- 117 *Dole* ir *Chiquita* dvišalių pasitarimų dažnumas išnagrinėtas ginčijamo sprendimo 76–86 konstatuojamosiose dalyse, ir Komisija atsižvelgė į *Dole*, pripažinusios, jog per metus buvo surengta apie 20 dvišalių pasitarimų, atsakymus (ginčijamo sprendimo 83 konstatuojamoji dalis).
- 118 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad reikia at mesti ieškovių argumentus, kuriais siekiama, kad visi *Chiquita* parodymai būtų at mesti dėl jų tariamo nepatikimumo.

b) Dėl *Dole* ir *Chiquita* veiklos metodų nesuderinamumo su inkriminuojamu slaptu susitarimu

- 119 Ieškovės tvirtina, kad Komisijos teiginys, jog rengdamos dvišalius pasitarimus šalys siekė koordinuoti savo referencines kainas, nesuderinamas su aplinkybe, kad *Chiquita* ir *Dole* nustatydavo referencines kainas skirtingoms prekėms, skirtingiems klientams ir skirtingoms bananų rinkos trijų savaitių ciklo savaitėms. Taigi net teoriškai nebuvo įmanoma koordinuoti referencinių kainų remiantis pasikeista informacija, nes *Chiquita* ir *Dole* parduotos prekės buvo dvi rinkoje tarpusavyje nekonkuruojančios visiškai skirtingos prekės.
- 120 *Chiquita* nustatomos referencines kainos buvo susijusios su prinokusiais bananais, o *Dole* nustatomos referencinės kainos – su nokintojams ir platintojams tiekiamais neprinokusiais bananais. Anot ieškovių, *Chiquita* nustatydavo prieš savaitę į Šiaurės Europą atgabentų ir kitą savaitę mažmenininkams patiektų bananų geltonąją referencinę kainą, o *Dole* nustatydavo kitą savaitę į Šiaurės Europą atgabenamų ir tik po dviejų savaitių mažmenininkams tiekiamų bananų žaliąją referencinę kainą.
- 121 Tokios padėties nebuvo Vokietijoje, kur *Chiquita* savo klientams kitais tikslais pranešdavo tik geltonąją referencinę kainą, nes jos dukterinė bendrovė *Atlanta* vykdė nokintojos ir platintojos veiklą. Iš tikrųjų *Chiquita* Komisijai nurodė, kad ketvirtadienį priimami sprendimai dėl kainų Šiaurės Europos šalyse nustatymo buvo susiję ir jau nokinamais bananais.
- 122 Galiausiai ieškovės kaltina Komisiją tuo, kad ji aiškiai ir nedviprasmiškai neišdėstė savo pozicijos ir taip pažeidė EB 253 straipsnį, be kita ko, tuo, kad „tinkamai“ nepaaiškino, „kaip keitimasis informacija apie veiksmus, kurie tariamai yra svarbūs nustatant žalių bananų referencines kainas, gali būti kaip nors svarbus nustatant geltonų bananų referencines kainas“.

Dėl nurodyto EB 253 straipsnio pažeidimo

- 123 Iš ankstesniame punkte minėto kaltinimo formuluotės, konkrečiai kalbant, iš prieveiksmio „tinkamai“ vartojimo, ir ieškovių pateiktų argumentų turinio matyti, kad, atvirai sakant, šis kaltinimas nėra susijęs su EB 230 straipsnyje numatytų esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimu. Faktiškai aptariamas kaltinimas apima ginčijamo sprendimo pagrįstumo ir šio akto, kuris yra neteisėtas dėl to, kad Komisija neįrodė, jog *Dole* ir *Chiquita* koordinavo ar galėjo koordinuoti veiksmus, teisėtumo iš esmės kritiką.
- 124 Tačiau net darant prielaidą, kad teiginys dėl EB 253 straipsnio pažeidimo priimtinas, jis būtų nepagrįstas.

- 125 Reikia priminti, kad remiantis nusistovėjusia teismo praktika motyvavimas, reikalaujamas pagal EB 253 straipsnį, turi atitikti atitinkamo teisės akto pobūdį ir aiškiai bei nedviprasmiškai parodyti institucijos, priėmusios ginčijamą aktą, argumentus taip, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti priimtos priemonės priežastis, o kompetentingas teismas – vykdyti jos kontrolę. Reikalavimas nurodyti motyvus turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, ypač į akto turinį, pateiktų motyvų pobūdį ir šio akto adresatų ar kitų asmenų, su kuriais jis tiesiogiai ir konkrečiai susijęs, suinteresuotumą gauti paaiškinimus. Nereikalaujama motyvuojant išvardyti visų susijusių faktinių ir teisinių aplinkybių, nes klausimas, ar teisės akto motyvai atitinka EB 253 straipsnio reikalavimus, turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant ne tik į jų formuluotę, bet ir į aplinkybes bei visas atitinkamą klausimą reglamentuojančias teisės taisykles (žr. 1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 126 Be to, nors motyvuodama sprendimus, kuriuos turi priimti siekdama užtikrinti konkurencijos taisyklių taikymą, Komisija nėra įpareigota aptarti visų faktinių ir teisės klausimų bei argumentų, dėl kurių priėmė tokį sprendimą, vis dėlto pagal EB 253 straipsnį ji turi bent nurodyti faktines aplinkybes ir argumentus, turinčius esminę reikšmę jos sprendimo turiniui, kurie leistų Sąjungos teismui ir suinteresuotosioms šalims susipažinti su sąlygomis, kuriomis ji taikė Sutartį (šiuo klausimu žr. 1998 m. rugsėjo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *European Night Services ir kt. prieš Komisiją*, T-374/94, T-375/94, T-384/94 ir T-388/94, Rink. p. II-3141, 95 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 127 Šioje byloje Komisija ginčijamo sprendimo 4, 5, 32, 34, 104, 141–143, 182, 196 ir 287 konstatuojamosiose dalyse pakankamai tiksliai ir aiškiai išdėstė savo poziciją dėl vieno aptariamo produkto, t. y. šviežių bananų, dėl šių produktų, t. y. vaisių, kurie importuojami žali, o pageltonavę po nokinimo pasiūlomi suvartoti visuomenei, specifikos, dėl nokinimo organizavimo sąlygų ir paskesnės prekybos bananais, dėl komercinių derybų su referencinėmis kainomis procedūros ir dėl esamo žalių ir geltonų bananų referencinių kainų ryšio.
- 128 Be to, svarbu pabrėžti, kad ieškovų argumentai, kuriais iš esmės siekiama konstatuoti, jog *Dole* ir *Chiquita* veikla yra atskira ir nesutampa laiko atžvilgiu, todėl slapstas susitarimas dėl referencinių kainų per dvišalius pasitarimus buvo neįmanomas, nebuvo nurodyti per administracinę procedūrą.
- 129 Neginčijama, kad pranešime apie kaltinimus aiškiai nurodyta, jog aptariamieji produktai yra bananai (švieži vaisiai), ir kalbama apie tris neteisėtus veiksmus, t. y. apie:
- keitimąsi informacija apie į Šiaurės Europą atgabenamų bananų kiekius (keitimasis informacija apie kiekius),
 - dvišalius pasitarimus, susijusius su bananų rinkos sąlygomis, kainų tendencijomis arba referencinių kainų nurodymu prieš jas nustatant,
 - keitimąsi informacija apie referencines bananų kainas (keitimasis informacija apie referencines kainas).
- 130 Pranešimo apie kaltinimus 429 dalyje Komisija padarė vienareikšmę išvadą, kad „kiekviena dvišalių susitarimų grupė“ ir visi šie susitarimai kartu sudarė pažeidimą, kuriuo siekta riboti konkurenciją Bendrijoje ir Europos ekonominėje erdvėje (EEE), kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį.
- 131 Atsakyme į pranešimą apie kaltinimus *Dole* ginčijo bet kokio pažeidimo buvimą, tačiau ginčydamą nenurodė nė vieno esminio prekybos bananais būdo skirtumo, palyginti su *Chiquita*. Nors ji pažymėjo, kad dėl savo veiklos ypatumų *Chiquita*, kitaip negu *Dole* ir kitos sektoriaus įmonės, labai ribotai ir

santūriai naudojo referencines kainas, ši pastaba susijusi tik su „Dole plus“ sutartimis, pagal kurias sandorio dėl prekių ženklo *Chiquita* bananų kaina iš tikrųjų priklausė nuo *Dole* kiekvieną savaitę nustatomos referencinės kainos.

- 132 Minėtame atsakyme į pranešimą apie kaltinimus taip pat aiškiai paminėta egzistavusi nuolatinė bananų importuotojų konkurencija, „ypač *Dole* ir *Chiquita*“, nes pastaroji laikoma „didžiausia“ *Dole* „konkurentė“.
- 133 Šiame etape reikia priminti, kad paaiškinimai ir patikslinimai, kuriais paaiškinamas ginčijamo akto turinys, gali būti pateikti vykstant procesui (šiuo klausimu žr. 1960 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Präsident ir kt. prieš Haute Autorité*, 36/59-38/59 ir 40/59, Rink. p. 857, 892; 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją*, C-310/93 P, Rink. p. I-865, 11 punktą ir generalinio advokato P. Léger išvados, pateiktos toje byloje, Rink. p. I-867, 24 punktą). Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad ginčijamą sprendimą priėmusios institucijos pateikti paaiškinimai, kurie papildė jau ir taip pakankamus motyvus, nėra susiję su pačia pareiga motyvuoti, nors jie gali būti naudingi Sąjungos teismui atliekant vidinę sprendimo motyvų kontrolę, jei padeda institucijai paaiškinti priežastis, kuriomis ji grindžia savo sprendimą (šiuo klausimu žr. 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Stora Kopparbergs Bergslags prieš Komisiją*, C-286/98 P, Rink. p. I-9925, 61 punktą).
- 134 Šiuo atveju paaiškinimai, kuriuos vykstant procesui Komisija pateikė atsakydama į konkretų ieškovių kaltinimą, pirmą kartą pateiktą per teismo procesą, tik atskleidė ginčijamame sprendime jau nurodytus motyvus, kurie apima įvairius į Šiaurės Europą atvežamų bananų, be kita ko, importuojamų *Dole* ir *Chiquita*, platinimo būdus.
- 135 Remiantis tuo, darytina išvada, kad bet kuriuo atveju Komisija negali būti kaltinama kaip nors pažeidusi EB 253 straipsnį.

Dėl esmės

- 136 Darytina išvada, kad ieškovių pateiktam kaltinimui negalima pritarti, nes jis grindžiamas nepatvirtinta ir klaidinga prielaida, jog žali ir geltoni bananai yra visiškai skirtingi produktai, priklausantys dviem atskiroms rinkoms, kuriose veiklą vykdo tik, pirma, *Dole* ir, antra, *Chiquita*.
- 137 Ieškovių teiginys neatitinka atitinkamos rinkos tikrovės, kuri nustatoma remiantis Komisijos ginčijamame sprendime pateiktais argumentais, per administracinę procedūrą pateiktais *Dole* ir *Chiquita* parodymais ir pačių ieškovių rašytiniais dokumentais.
- 138 Kaip matyti iš pateiktų motyvų, šie dokumentiniai įrodymai patvirtinti argumentai ir parodymai patvirtina bananų (šviežių vaisių) rinkos buvimą, kuriai būdingas *Dole* ir *Chiquita* žalių ir geltonų bananų pardavimo veiklos koegzistavimas ir sutapimas laiko atžvilgiu, puikus šių dviejų įmonių tarpusavio supratimas bendraujant dėl Šiaurės Europai tiekiamų žalių bananų kainų ir aplinkybė, kad žalių bananų kaina buvo būtent ta kaina, kurios pagrindu buvo nustatoma geltonų bananų kaina.
- 139 Pirma, reikia pažymėti, kad Komisija ginčijamame sprendime aiškiai apibrėžė aptariamą sektorių ir, be kita ko, nustatė, kad aptiriamas produktas – tai švieži bananai, taip pat paaiškino atitinkamos rinkos veikimą.
- 140 Komisija patikslino, kad ginčijamas sprendimas taikomas tiek neprinokusiems (žaliems), tiek prinokusiems (geltoniems) bananams ir kad šviežių bananų pardavimai apibrėžiami kaip bananų, neįskaitant džiovintų bananų ir *Musa paradisiaca* bananų, pardavimai (ginčijamo sprendimo 4 konstatuojamoji dalis).

- 141 Iš ginčijamo sprendimo matyti, kad į Šiaurės Europą importuojami bananai paprastai buvo auginami Karibų salose, Centrinėje Amerikoje ir kai kuriose Afrikos šalyse (ginčijamo sprendimo 5 konstatuojamoji dalis). Nagrinėjamu laikotarpiu Šiaurės Europos bananų sektorius buvo organizuotas savaitės ciklo principu. Bananų transportavimas iš Amerikos uostų į Europą truko apie dvi savaites. Bananai buvo atplukdomi į Šiaurės Europos uostus paprastai kartą per savaitę pagal reguliarių siuntimo grafiką (ginčijamo sprendimo 33 konstatuojamoji dalis). Jie buvo siunčiami žali, uostus pasiekdavo taip pat žali ir turėjo būti nokinami, kad juos būtų galima vartoti (ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamoji dalis).
- 142 Komisija nurodė, kad bananai buvo arba tiesiogiai tiekiami pirkėjams (žali bananai), arba paliekami nokinti ir tiekiami maždaug po savaitės (geltoni bananai), o tai reiškia, jog nokinimą galėjo organizuoti pirkėjas arba vykdyti importuotojas, arba tai buvo daroma jo vardu (ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamoji dalis).
- 143 Komisijos teigimu, *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* nustatydavo savo prekių ženklų bananų referencines kainas kiekvieną savaitę, konkrečiai nagrinėjamu atveju – ketvirtadienį ryte, ir skelbdavo jas savo klientams (ginčijamo sprendimo 34 ir 104 konstatuojamosios dalys). Sąvoka „referencinė kaina“ paprastai reiškė žalių bananų referencinę kainą (žalasis pasiūlymas). Geltonų bananų referencinę kainą (geltonasis pasiūlymas) paprastai sudarydavo žalių bananų pasiūlymas ir nokinimo sąnaudos (ginčijamo sprendimo 104 konstatuojamoji dalis), o žalių bananų referencinė kaina lėmė geltonų bananų referencines kainas (ginčijamo sprendimo 287 konstatuojamoji dalis).
- 144 Kiekvieną savaitę nustatomos referencinės kainos turėjo reikšmės Šiaurės Europai. *Chiquita* teigė, kad „Šiaurės Europai“ reikšmės turėjusios referencinės kainos buvo taikomos Vokietijai (taip pat Austrijai, Švedijai, Suomijai ir Danijai) ir Beniliukso valstybėms ir kad jai kalbant su *Dole* apie vokišką „žaliąją kainą“ „buvo turimos omenyje kitoms Šiaurės Europos šalims taikomos kainos“ (ginčijamo sprendimo 104 ir 141 konstatuojamosios dalys).
- 145 Iš *Dole* patalpose per tyrimą rastų dokumentų matyti, kad ši įmonė turėjo vadinamąją „ES15 Šiaurės Europos“ referencinę kainą ir kitokias kainas Norvegijai, „ES10 Šiaurės Europai“, Prancūzijai, Italijai ir Jungtinei Karalystei. Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Dole* nurodė, jog ši kaina buvo Vokietijos kaina. *Dole* taip pat paaiškino, kad jos „žalieji pardavimai paprastai [buvo] grindžiami savaitės kaina“ ir kad „bet kuriuo atveju, visi konkurentai žinojo, jog [per dvišalius pasitarimus aptariamą] referencinės kainos buvo susijusios su „ES15 (neatskleidžiama informacija) rinkomis“ (ginčijamo sprendimo 104, 142 ir 143 konstatuojamosios dalys).
- 146 Komisija paaiškino, kad ketvirtadienio popietę arba penktadienį (arba ne vėliau kaip einamąją savaitę ar kitos savaitės pradžioje) vyko bananų importuotojų ir klientų derybos dėl kainų, jei sandoriai buvo grindžiami kiekvieną savaitę nustatomomis referencinėmis kainomis. Importuotojų klientai paprastai buvo bananų nokintojai arba mažmeninės prekybos tinklai. Geltonąją kainą buvo laikoma prinokusių bananų kaina, o žaliąją kainą – neprinokusių bananų kaina (ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamoji dalis).
- 147 Komisija taip pat paaiškino, kad bananai kažkiek skiriami pagal prekių ženklų populiarumą. Bananų versle galima skirti tris bananų prekių ženklų klases, vadinamąsias „tiers“: pirmos klasės prekės ženklo *Chiquita* bananai, antros klasės bananai (prekių ženklai *Dole* ir *Del Monte*) ir trečios klasės bananai (vadinamieji trečios klasės prekės ženklai, kurie apima daug kitų bananų prekių ženklų). Toks susiskirstymas pagal prekių ženklus turėjo įtakos nustatant bananų kainas; *Chiquita* bananų kainos buvo pačios didžiausios, toliauėjo prekių ženklų *Dole* ir *Del Monte* bananai, o trečios klasės bananai buvo kainų skalės apačioje (ginčijamo sprendimo 32 konstatuojamoji dalis).
- 148 Komisijos teigimu, bananų rinkai veikiant būtent taip, kaip aprašyta, vyko įvairūs *Dole* ir *Chiquita* pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo, per juos šios dvi įmonės aptarė pasiūlos ir paklausos sąlygas arba, kitaip tariant, kainų nustatymo veiksnius, t. y. veiksnius, kurie yra svarbūs nustatant kitos

savaitės referencines kainas, taip pat aptarė arba atskleidė kainos tendencijas ir duomenis apie kitos savaitės referencines kainas iki šių referencinių kainų nustatymo (ginčijamo sprendimo 148, 182 ir 196 konstatuojamosios dalys).

- 149 Antra, reikia pažymėti, kad grįsdamos teiginį, jog *Dole* ir *Chiquita* net neturėjo galimybės slapta tartis dėl referencinių kainų ir atsakydamos į šį kaltinimą, šalys atitinkamai pateikė paaiškinimų dėl šių dviejų įmonių veiklos būdų.
- 150 Pirma, dėl *Dole* Komisija nurodo, kad jos Vokietijos dukterinė bendrovė DFFE žaliais bananais prekiaavo „daugiausia“ su Vokietijos mažmenininkais, kurie patys turėjo galimybę nokinti, ir Europos nokintojais (ginčijamo sprendimo 12 konstatuojamoji dalis).
- 151 Iš bylos medžiagos ir ieškovių pastabų matyti, kad *Dole* veiklos tikslas taip pat buvo žalių bananų pardavimas.
- 152 Per administracinę procedūrą *Dole* padarė nuorodą į mažmenininkų, prašiusių DFFE pateikti jiems pasiūlymą, padėti.
- 153 Ieškovės taip pat paaiškino, kad *Dole* priklausė kelios dukterinės bendrovės, Šiaurės Europoje vykdžiusios nokintojų ir platintojų veiklą, būtent bendrovės *Kempowski*, *Saba* ir VBH. Šios bendrovės prekiaavo *Dole* prekių ženklo bananais, kuriuos, be kita ko, iš jos pirkto žalius, kalbant apie *Saba* ir VBH. Be to, nedidelė *Dole* 2002 m. Belgijoje ir Liuksemburge parduotų geltonų bananų dalis buvo parduota per jos Prancūzijos dukterinę bendrovę.
- 154 Iš ieškovių pateiktos informacijos matyti, kad 2002 m. *Dole* dukterinės bendrovės pardavė geltonų bananų už 98 177 616 EUR, o bendra 2002 m. *Dole* parduotų šviežių bananų vertė buvo 198 331 150 EUR; atėmus iš kitų ginčijamo sprendimo adresačių įsigytų bananų vertę buvo gauta 190 581 150 EUR suma (ginčijamo sprendimo 451–453 konstatuojamosios dalys).
- 155 *Saba* ir VBH 2002 m. Šiaurės Europoje pardavė bananų atitinkamai už 64,4 ir 13,9 mln. EUR, iš jų už 29,4 ir 8,3 mln. EUR *Dole* prekių ženklo bananų. Vokietijos dukterinė bendrovė *Kempowski*, kuri pirkto bananus ne iš *Dole*, o iš *Cobana*, 2002 m. Šiaurės Europoje pardavė bananų už 16,8 mln. EUR, iš jų beveik už 2,9 mln. EUR *Dole* prekių ženklo bananų. Iš viso nokinimo veiklą vykdžiusios *Dole* dukterinės bendrovės 2002 m. Šiaurės Europoje pardavė *Dole* prekių ženklo bananų už 40,6 mln. EUR, t. y. šiek tiek mažiau nei pusę DFFE žalių bananų pardavimų vertės, kuri per administracinę procedūrą buvo 99 451 555 EUR, o vykstant procesui šiame teisme – 98 997 663 EUR.
- 156 Tačiau reikia pažymėti, kad vienas iš kaltinimų, kuriuos ieškovės pateikė dėl Komisijos atlikto pardavimų vertės nustatymo siekiant apskaičiuoti baudos dydį, susijęs būtent su *Dole* parduotų geltonų bananų kiekiais.
- 157 Iš šių samprotavimų matyti, kad, remiantis pačių ieškovių argumentais dėl *Chiquita* turimos *Atlanta* kontrolės, *Dole* vertėsi geltonų bananų pardavimo veikla galimybių nokinti neturintiems mažmenininkams ir buvo iš tikrųjų ja suinteresuota. Nors per ginčus ieškovių pateiktuose dokumentuose atkreipiamas dėmesys į konkretų *Atlanta* ir *Chiquita* priklausomybės ryšį 2003 m., t. y. metais, kuriais pastaroji padidino turimą pradinę tik 5 % akcijų dalį, kad oficialiai perimtų aptariamą nokintojos kontrolę, dėl dukterinių bendrovių *Kempowski*, *Saba*, VBH ir *Dole France* statuso per visą pažeidimo laikotarpį nekyla jokių abejonių, nes ieškovės jį visiškai pripažįsta.
- 158 Antra, dėl *Chiquita* iš bylos medžiagos matyti, kad, remiantis pačių ieškovių ieškinio 31 punkte pavartota formuluote, žodžių junginys „referencinė kaina“ gali „reikšti žaliąją arba geltonąją referencinę kainą“.

- 159 Vykstant ginčams Komisija pateikė *Chiquita* vidines ataskaitas dėl kainų, kurios vadinasi „Europos kainų atnaujinimas“.
- 160 Šiose ataskaitose pateikiamos kiekvienos kalendorinių metų savaitės lentelės, kuriose nurodomi, pirma, *Chiquita* atgabenamų bananų kiekiai, jos konkurentų ir bananų įmonių sukauptų bananų kiekiai, antra, *Chiquita* ir jos konkurentų kainos. Šios lentelės taip pat leidžia atlikti palyginimą su praeitos savaitės duomenimis ir praeitų metų tos pačios savaitės duomenimis.
- 161 Dėl *Chiquita* kainų ataskaitose nuolat daroma nuoroda „Vokietija (EUR) geltona“, toliau rašoma kaina, paskui toje pačioje eilutėje nurodoma kita 2 EUR mažesnė kaina, atitinkanti „Europos kursą“, ir galiausiai užrašas, kuriame daroma nuoroda į Vokietijos markę ir pabrėžiamas dviejų pateiktų kainų 4 Vokietijos markių (DEM) skirtumas.
- 162 Prie šių ataskaitų dažnai būna pridėti vidiniai elektroniniai laiškai, kuriuose pakartojama esminė informacija, be kita ko, pateikiamos konkrečios savaitės minėtos *Chiquita* „žalioji kaina“ ir „geltonoji kaina“; „geltonoji kaina“ nuolat būna 2 EUR didesnė už „žaliąją kainą“.
- 163 Šie dokumentai patvirtina *Chiquita* parodymą, kad „didmeninė žalioji referencinė kaina – tai geltonoji referencinė kaina minus 2 EUR“, taip pat tai, kad vieną kainą galima paversti kita.
- 164 Įmonės parodyme Nr. 1 *Chiquita* nurodo, kad:
- „Kiekvieno ketvirtadienio rytą *Chiquita* viduje buvo nustatoma kitos savaitės žalioji referencinė kaina. Retai kada nustatyta kaina buvo reali kaina, kurios prašoma iš *Chiquita* klientų. Referencinės kainos – tai didmeninės kainos, neatėmus diskontų ir nuolaidų. Remdamiesi šiuo vidiniu sprendimu *Chiquita* nacionaliniai atstovai pranešdavo savo klientams apie kitos savaitės pasiūlymą.“
- 165 Reikia pažymėti, kad per administracinę procedūrą *Chiquita* pareiškė, jog „Europoje vaisiai platinami arba didmenininkams / nokintojams, kaip antai *Atlanta* (Vokietija), arba tiesiogiai mažmeniniams prekybininkams (kurie nokina patys)“. Konkrečiai dėl savo veiklos Vokietijoje *Chiquita* nurodė, kad ji parduodavo bananus *Atlanta*, didmenininkams ir tiesiogiai mažmenininkams, ir patikslino, jog pastaraisiais metais ji pradėjo sudaryti ilgalaikes sutartis su mažmenininkais.
- 166 Taigi panašu, kad žalieji pardavimai buvo vykdomi tik su *Atlanta*, t. y. nokintoja ir platintoja, su kuria *Chiquita* buvo glaudžiai susijusi, ir kad *Dole* ir *Chiquita* turėjo bendrų klientų.
- 167 Iš ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamojoje dalyje minėto 2001 m. B. elektroninio laiško, skirto P. (du *Chiquita* direktoriai), matyti, kad *Chiquita* prekiaavo žaliais bananais. Šis elektroninis laiškas suformuluotas taip:
- „Įrodyta, kad [*Dole, Del Monte ir Tuca*] pasiekus 36,00 DEM kainą, jų klientai (mažmeniniai prekybininkai) prieštarauja, nes esant tokiai pasiūlai kaina vartotojui turi viršyti 3,00 DEM / kg ribą. Nėra jokių abejonių, jog šis „reiškinys“ tam tikrą laiką turės mums įtakos. [Tai] reikštų, kad mūsų didžiausia kaina bus 40,00 DEM (žalioji kaina).“
- 168 Aiškus šio elektroninio laiško turinys įrodo, kad, priešingai, nei teigia ieškovės, *Chiquita* žalioji kaina nebuvo tik paprasčiausia teorinė samprata, skirta įmonės viduje palyginimui su konkurentų pasiūlymais palengvinti.
- 169 Pačios *Dole* parodymai patvirtina aplinkybę, kad *Chiquita* turėjo savo bananų žaliąją pasiūlymą.
- 170 Ieškinyje taip pat patikslinama, kad bendrovė *Saba*, t. y. nokintojos ir platintojos veiklą vykdanči *Dole* dukterinė bendrovė Švedijoje, pirkto žalius bananus iš įvairių importuotojų, įskaitant *Chiquita*.

- 171 Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Dole* kritikuoja Komisijos pateiktą jos rinkos dalies apibrėžimą dėl to, kad ši atsižvelgė į geltonų bananų pardavimus, nors tyrimas buvo atliekamas dėl žalių bananų. *Dole* pridūrė, kad dvigubo atsižvelgimo problema susijusi ne tik su ja, ir pabrėžė, jog „*Chiquita* prekiaavo su savo klientais mažmenininkais ir didmenininkais žaliais bananais lygiai taip pat, kaip ir geltonais bananais, kuriuos platino jos nokintojų tinklai Beniliukse, Vokietijoje ir Austrijoje“.
- 172 Šis parodymas, kuriame *Chiquita* žalių bananų pardavimo veikla prilyginama geltonų bananų pardavimo veiklai, parodo, kad *Chiquita* geltonų bananų platinamas negali būti siejamas tik su *Atlanta* veikla.
- 173 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad *Chiquita* yra didžiausia bananų tiekėja Europoje (ginčijamo sprendimo 8 konstatuojamoji dalis) ir kad 2001 m. ji pardavė šviežių bananų iš viso už 347 631 700 EUR (ginčijamo sprendimo 451–453 konstatuojamosios dalys).
- 174 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad bet koks požiūris į rinką, kuriuo siekiama apriboti *Dole* ir *Chiquita* prekybos veiklą, kiek tai susiję su pirmąja, tik žaliais bananais, o kiek tai susiję su antrąja, – tik geltonais bananais ir pabrėžti išskirtinius *Chiquita* ir *Atlanta* santykius, yra nepagrįstas.
- 175 Tiek *Dole*, tiek *Chiquita* parduodavo, pirma, žalius bananus nokintojams ir platintojams, kurie patys organizuodavo vaisių nokinimą, antra, geltonus bananus per dukterines bendroves ir susijusias įmones arba, kiek tai susiję su *Chiquita*, organizuodamos nokinimą ir tam pasitelkdamos išorinius nokintojus.
- 176 *Dole* pateikta 2007 m. balandžio 10 d. ekonominio vertinimo ištrauka įrodo įvairių „bananų“ rinkos dalyvių sudarytų susitarimų nepastovumą, nes joje nurodyta, kad „kartais importuotojai parduoda žalius bananus tiesiogiai dideliems prekybos centrams, kurie paskui sumoka nokintojui už suteiktą paslaugą“, kad „kitais atvejais nokintojai superka iš importuotojų žalius bananus ir derasi su platintojais patys“ ir kad „jei kai kurie importuotojai turi savo nokintojus, kiti kreipiasi į trečiuosius asmenis, kad šie prinokintų jų produktus“. *Chiquita* taip pat paaiškino, kad kartais importuotojai patys nokino vaisius ir „parduodavo [juos] geltonus“ ir kad kai kurie mažmenininkai turėjo savo nokinimo centrus ir „pirkto [bananus] žalius“.
- 177 Taigi, kaip teisingai nurodo Komisija, panašu, kad importuotojo rėmimasis geltonomis arba žaliomis kainomis priklauso paprasčiausia nuo to, kaip organizuota prekyba bananais: jeigu jis parduos žalius bananus nokintojams arba mažmeniniams prekybininkams, kurie patys rūpinasi vaisių nokinimu, jis praneš apie žaliąją referencinę kainą; jeigu jis pats organizuos nokinimą pasitelkęs nepriklausomą nokintoją arba tai darys naudodamasis savo dukterinių ar joms prilyginamų bendrovių patalpose, paskui parduos prinokusius bananus mažmeniniams prekybininkams, pasinaudos geltonąja referencine kaina.
- 178 Trečia, svarbu pabrėžti, kad bet kuri minėta veikla buvo vykdoma pagal bendrą laikiną „schemą“, kurią *Dole* ir *Chiquita* per administracinę procedūrą išdėstė beveik tais pačiais žodžiais.
- 179 *Dole* ir *Chiquita* pateikia prekybos bananais chronologiją, kuri atitinka tokį trijų savaitių ciklą:
- pirmos savaitės ketvirtadienio ryte importuotojai nustato savo bananų referencines kainas ir skelbia jas klientams,
 - nuo pirmos savaitės ketvirtadienio popietės iki šios savaitės pabaigos ar net iki antros savaitės pirmadienio importuotojai derasi su pirkėjais dėl sandorio kainų,
 - antros savaitės pirmadienį (kartais pirmos savaitės pabaigoje) laivai atvyksta į Europos uostus, bananai iškraunami ir vežami į nokinimo centrus,
 - trečios savaitės pradžioje (kartais antros savaitės pabaigoje) prinokę bananai tiekiami į rinką vartoti.

- 180 Šis grafikas atitinka ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamojoje dalyje Komisijos padarytą išvadą, kad bananai buvo arba tiekiami tiesiogiai pirkėjams (žali bananai), arba pristatomi nokinti, paskui, praėjus maždaug savaitei, buvo tiekiami (geltoni bananai); tokia formuluotė apibendrina paskirstymo procesą ir pabrėžia aplinkybę, kad nebuvo galima lengvai sumažinti visų bananų nokinimo trukmės.
- 181 Ieškinio 34 punkte ieškovės pateikė minėtą laikiną „schemą“ ir nurodė, kad „bananų rinkoje“ paprastai buvo laikomasi iš anksto nustatyto griežto savaitės tvarkaraščio, kiek tai susiję su tuo, kaip ir kada vyko „importuotojų ir jų klientų“ derybos. Be šios bendrojo pobūdžio nuorodos į vieningos rinkos, apimančios visus importuotojus, veikimą, ieškovės paaikškino objektyvią ir imperatyvią priežastį, lėmusią tokį tvarkaraštį, būtent aplinkybę, kad bananai yra ypač greitai gendanti prekė, todėl reikėjo greitai nustatyti sandorio kainą, kad kiekvieną savaitę būtų galima veiksmingai parduoti atgabentų bananų atsargas.
- 182 Svarbu pabrėžti, kad *Dole* ir *Chiquita* prekių ženklų bananais per dukterines bendroves arba nokintojos ir platintojos veiklą vykdančią susijusią bendrovę buvo prekiaujama būtent laikantis šio aprašyto trijų savaitinių ciklo taikant antros savaitės ketvirtadienio ryte mažmenininkams paskelbtą geltonąją referencinę kainą.
- 183 Kaip matyti iš dubliko C 5 priede pateikto *Chiquita* parodymo dėl tam tikrose Šiaurės Europos šalyse įvykdytų sandorių ir 2003 m. sausio 2 d. *Atlanta* darbuotojo *Chiquita* samdomam darbuotojui adresuoto elektroninio laiško, ši geltonoji referencinė kaina buvo nustatoma bananų nokinimo laikotarpiu, t. y. per antrąją savaitę, o kitą savaitę arba trečios savaitės pradžioje mažmenininkams buvo tiekiami geltoni bananai.
- 184 Remiantis pačios *Dole* parodymais laikinoji *Saba* ir VBH geltonų bananų platinimo „schema“ atitinka *Atlanta* schemą, įskaitant prieš savaitę žalių įsigytų nokinamų vaisių geltonosios kainos paskelbimą klientams antros savaitės ketvirtadienį ir geltonų bananų tiekimą mažmenininkams kitos savaitės pradžioje.
- 185 Trečia, reikia pažymėti, kad rinkos, kuriai būdingas *Dole* ir *Chiquita* žalių ir geltonų bananų padavimo veiklą koegzistavimas ir sutapimas laiko atžvilgiu, struktūra atitinka Komisijos išvadą dėl šių dviejų įmonių slapto susitarimo buvimo.
- 186 Atsižvelgiant į šiuos du elementus reikia įvertinti *Dole* ir *Chiquita* parodymus bei su šių dviejų įmonių veikla susijusius dokumentinius įrodymus.
- 187 Pirma, iš bylos medžiagos matyti, kad per įvairius pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo *Dole* ir *Chiquita* aptardavo pasiūlos ir paklausos sąlygas arba, kitaip tariant, kainų nustatymo veiksnus, t. y. veiksnus, kurie yra svarbūs nustatant kitos savaitės referencines kainas, taip pat aptardavo arba atskleidavo kainos tendencijas ir duomenis apie kitos savaitės referencines kainas iki šių referencinių kainų nustatymo (ginčijamo sprendimo 148, 182 ir 196 konstatuojamosios dalys).
- 188 *Chiquita* pateikė parodymą žodžiu Nr. 28, kuriame papasakojo apie pasitarimus su *Dole* ir nurodė, jog „*Chiquita* ir *Dole* rėmėsi Europos kursu, t. y. Vokietijos „oficialia“ žalių bananų „kaina“. Reikia priminti, kad vidinėse ataskaitose dėl *Chiquita* kainų nuolat daroma nuoroda „Vokietija (EUR) geltona“, toliau rašoma kaina, paskui toje pačioje eilutėje nurodoma kita 2 EUR mažesnė kaina, atitinkanti „Europos kursą“, t. y. *Chiquita* žaliąją kainą.
- 189 *Chiquita* pridūrė, kad jai kalbant su *Dole* apie Vokietijos „žaliąją kainą“ „taip pat buvo turimos omenyje kitų Šiaurės Europos šalių kainos“.
- 190 Komisija pažymi, kad iš *Dole* patalpose per patikrinimą rastų dokumentų matyti, kad ji turėjo „ES15 Šiaurės Europos kainą“, kurią ši įmonė apibrėžia kaip Vokietijos kainą, o tai neprieštarauja *Chiquita* pateiktam paaikškinimui (ginčijamo sprendimo 143 konstatuojamoji dalis). Atsakydama į prašymą

pateikti informacijos *Dole* nurodo, kad „bet kuriuo atveju visi konkurentai žinojo, jog [per dvišalius pasitarimus aptariamą] referencinės kainos buvo susijusios su „ES15 [neatskleidžiama informacija] rinkomis“ (ginčijamo sprendimo 143 konstatuojamoji dalis).

- 191 Atsakydama į prašymą pateikti informacijos pateiktą klausimą dėl *Dole* ir *Chiquita* aptariamų arba per „pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo“ atskleidžiamų kainų *Dole* pažymėjo, jog „referencinė kaina buvo susijusi su ES15 Šiaurės Europos rinkomis“.
- 192 Reikia priminti, kad atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 130 puslapyje *Dole* pažymėjo, jog „[H.] paaiškino, kad jis ir [B.] galėjo kartais sakyti, jog tikisi kainų padidėjimo 1 EUR ir 50 cnt, bet jokio susitarimo dėl kainų didinimo niekada nebuvo“, ir kad „bet kuriuo atveju, jie keitėsi asmeninėmis nuomonėmis dėl to, kaip galėtų pasikeisti *Chiquita* ir *Dole* referencinės kainos“ (ginčijamo sprendimo 158 ir 170 konstatuojamosios dalys, 217 išnaša).
- 193 Kiek tai susiję su apytikslių referencinių kainų arba kainų tendencijų aptarimais, pati *Dole* mano, kad šia tema „buvo kalbama per beveik pusę trečiadienio popietės diskusijų su *Chiquita*“ (ginčijamo sprendimo 153 konstatuojamoji dalis).
- 194 *Dole* ir *Chiquita* parodymai ir Komisijos padarytos išvados parodo situaciją, kai dvi įmonės, puikiai suprasdamos viena kitą, bendrauja dėl Šiaurės Europai tiekiamų žalių bananų kainos.
- 195 Reikia konstatuoti, kad ieškovės neginčija dvišalių pasitarimų tikrumo ir Komisijos išvados, o siekia, kad inkriminuojamų pasitarimų apimtis būtų sumažinta iki paprasčiausių pašnekesių apie bendras rinkos sąlygas; šie pašnekesiai vyko minėtos rinkos dalyviams nuolat keičiantis informacija, visi tai vadino „bananų radiju“.
- 196 Dvišalių pasitarimų turinys, kaip jį išdėstė pati *Dole*, vis dėlto nesuderinamas su šiuo ieškovių požiūriu, kaip ir su požiūriu į bananų rinką, kuriai būdingas *Dole* ir *Chiquita* veiklų atskirumas ir nesutapimas laiko atžvilgiu.
- 197 Antra, iš bylos medžiagos matyti, kad žalių bananų referencinė kaina lemia geltonų bananų referencinę kainą.
- 198 Kaip matyti iš šio sprendimo 157–161 punktų, vidinių ataskaitų dėl *Chiquita* kainų analizė atskleidžia geltonąją kainą, kurią sudaro žalių bananų pasiūlymas ir 2 EUR atlygis už nokinimą.
- 199 *Dole* aiškiai pripažino ir paaiškino žalių ir geltonų bananų kainų ryšį.
- 200 Pirmiausia per administracinę procedūrą *Dole* patikslino, kad žalioji pirkimo kaina buvo pagrindas nustatant geltonų bananų, kuriais prekiaavo bendrovės *Saba*, *Kempowski* ir jos dukterinė bendrovė Prancūzijoje, kainą. Aprašydama šios dukterinės bendrovės veiklą *Dole* taip pat paaiškino, kad žaliąją pirkimo kainą buvo remiamasi nustatant geltonąsias referencines kainas, kurios paskui buvo siunčiamos klientams elektroniniais laiškais, faksu arba pranešamos telefonu.
- 201 *Dole* paaiškino, kad jos Belgijos dukterinė bendrovė VBH kai kuriems klientams (*Metro*, *Delhaize*, *Carrefour*) pranešdavo jos tiekiamų geltonų bananų savaitės kainą, t. y. kainą, kuri buvo grindžiama DFFE pateikta žaliąja referencine kaina, padidinta konkrečiu dydžiu, nustatytu VBH su klientu sudarytoje sutartyje. *Dole* nurodė, kad „į šią geltonąją kainą buvo įtrauktas nokinimas, tiekimas [ir] platinimas, įpakavimas ir kiti galimi su produktu susiję bet kurio kliento reikalavimai“ ir kad „todėl kaina keitėsi atsižvelgiant į savaitės žaliąją kainą ir jos padidinimus“. *Dole* taip pat patikslino, kad „sutartyse su mažmenininkais <...> buvo numatyta kainos apskaičiavimo formulė (būtent geltonoji kaina = DFFE pranešta žalioji kaina + padidinimai, kuriuos lėmė produktui taikomi reikalavimai ir logistikos sąnaudos – apyvartos nuolaidos)“.

- 202 Ieškovės ieškinyje teigė, kad *Dole* nustatydavo geltonų bananų kainą „neatsižvelgdama į jokią žaliąją kainą“, paskui dublike (5 išnaša) tvirtino, kad iš tikrųjų VBH buvo nustačiusi kainas trims klientams taip, kaip išdėstyta ankstesniame punkte, tačiau ji tai padarė tik „po to“, kai buvo nutrauktas tariamas pažeidimas. Remdamasi šiuo metodu VBH nustatė kainas, be kita ko, *Delhaize* ir *Carrefour* – 2004 ir 2005 m., taip pat *Metro* – 2004–2006 m. Ieškovės teigė, kad tokios sutartys buvo paminėtos atsakyme į 2006 m. vasario 10 d. Komisijos prašymą pateikti informacijos, kuris apėmė vadinamąjį „nuo 2000 m. iki dabar“ laikotarpį. Nusprendusi ginčijamame sprendime konstatuoti pažeidimą tik už 2000–2002 m. laikotarpį Komisija nepatikrino, ar pateikta informacija yra susijusi su šiuo laikotarpiu.
- 203 Darytina išvada, kad atsiliiepimo į ieškinį priedų nagrinėjimas neatskleidė jokių naujų duomenų, patvirtinančių ieškovių teiginius dėl aptariamų kainų nustatymo metodo taikymo *ratione temporis*. Be to, ieškovės nepateikė nė vieno konkretaus ir objektyvaus įrodymo, galinčio patvirtinti jų teiginių teisingumą, ir net nepaaiškino, kaip 2000–2002 m. laikotarpiu VBH nustatydavo savo kainas. Buvo aišku, kad 2006 m. vasario 10 d. Komisijos prašyme pateikti informacijos nurodytas laikotarpis prasidėjo 2000 m. sausio 1 d. Kadangi *Dole* atsakymas nepateikia jokios konkrečios informacijos dėl aptariamų kainų nustatymo metodo taikymo VBH ir jos klientų *Metro*, *Delhaize* ir *Carrefour* sutartyse datos, niekas neleidžia atmesti galimybės, kad šis atsakymas apima visą aptariamą laikotarpį, įskaitant 2000–2002 m.
- 204 Kad ir kaip būtų, neatsižvelgiant į visus su laiku susijusius klausimus, šie *Dole* per administracinę procedūrą pateikti parodymai patvirtina *Chiquita* parodymus ir pačių ieškovių ieškinyje pateiktą informaciją dėl žalių ir geltonų bananų sąsajos, nes šios sąvokos buvo žinomos rinkoje prieš ginčijamame sprendime nurodytą pažeidimo laikotarpį, jo metu ir po jo.
- 205 Iš tikrųjų ieškovės ieškinyje (41 punktas) paaiškina, kad DFFE taikė fiksuotos kainos formulę ir prekiaavo žaliais bananais, remdamasi savaitei sudarytais susitarimais arba ilgalaikiais tiekimo susitarimais, t. y. vadinamomis „*Aldi* plius sutartimis“. Dėl minėtų sutarčių ieškovės pažymi, kad „nors šie susitarimai buvo sudaryti dėl žalių bananų pardavimo nokintojams ir platintojams, kainos buvo pagrįstos *Aldi* nustatyta pirkimo kaina, paversta žalių bananų kaina“ ir kad „toks pavertimas buvo atliktas iš *Aldi* (geltonosios) kainos atėmus standartines 3,07 EUR už dėžę išlaidas, kurias sudaro (žalių) bananų transportavimo iš uosto į nokinimo centrą išlaidos, nokinimo išlaidos, įpakavimo ir transportavimo iš nokinimo vietos į *Aldi* platinimo centrą išlaidos“.
- 206 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, ieškovių teigimu, realią bananų kainą Šiaurės Europoje nulemiantis veiksnys buvo *Aldi*, labai svarbios mažmenininkės Vokietijos rinkoje, t. y. didžiausioje Šiaurės Europos rinkoje, kuriai tiekiami tik geltoni bananai be prekių ženklo, pasiūlymas. Ieškinio 47 punkte ieškovės teigia, kad „*Aldi* kaina“ visiems Šiaurės Europos bananų, nesvarbu, žalių ar geltonų, pirkėjams buvo orientyras“. Taigi jos nurodo, kad geltonoji „*Aldi* kaina“ buvo naudojama kaip orientyras parduodant žalius bananus.
- 207 Galiausiai svarbu pažymėti, kad pateikdamos argumentus dėl būtinybės atskirti žalius ir geltonus bananus, nurodytus grindžiant kaltinimą dėl *Dole* ir *Chiquita* veiklos būdų nesuderinamumo su inkriminuojamu slaptu susitarimu, ieškovės teigia, kad nustatydamos savo kainų politiką *Saba*, *Kempowski*, VBH ir *Dole France* yra savarankiškos.
- 208 Šis argumentas neturi reikšmės, nes Komisija konstatavo, jog EB 81 straipsnį pažeidė *Dole*, t. y. *Dole* grupės holdingo bendrovė, ir kad nors ši bendrovė neigia bet kokią antikonkurencinį elgesį, ji šioje instancijoje neginčija savo, kaip *Dole* grupės patronuojančiosios bendrovės, atsakomybės.
- 209 Be to, ieškovės pateikė tik bendrovių *Kempowski* ir *Saba* direktorių parodymus, kuriuose patvirtinamas pastarųjų savarankiškumas, tačiau pripažįstama, kad jos yra *Dole* pavaldžios dukterinės bendrovės, pavyzdžiui, *Saba* nuo 2005 m. sausio 1 d.

- 210 Pabrėžtina, kad per administracinę procedūrą (B 9 priedas) *Dole* nurodė, jog visus *Dole* pardavimus *Saba* administravo *Dole* Šiaurės Europos prekybos padalinio, t. y. DFFE, darbuotojai, kurie buvo nepriklausomi nuo *Dole* administratorių *Saba*. *Dole* taip pat paaiškino, kad VBH pirkė bananus iš DFFE ir kad kiekvieną ketvirtadienį DFFE pranešdavo VBH savo kitos savaitės žaliąją kainą (arba *Dole* referencinę kainą). Anot *Dole*, VBH nevaidino jokio vaidmens nustatant arba keičiant žaliąją kainą, nes veikė ne kaip importuotoja, o tik kaip nokintoja ir platintoja (atsiliepimo į ieškinį B 9 priedas).
- 211 Kad ir kaip būtų, tariamas *Dole* dukterinių bendrovių savarankiškumas negali paneigti aplinkybės, jog žalių bananų kaina buvo geltonų bananų kainos pagrindas.
- 212 Toliau per posėdį ieškovės nurodė, kad *Dole* žalių bananų referencinės kainos, nustatytos pirmos savaitės ketvirtadienį, atspindėdavo tikėtinas trečios savaitės mažmeninės rinkos sąlygas, o geltoni bananai, prinokinti per trečiąją savaitę, būdavo tiekiami mažmenininkams trečios savaitės pradžioje.
- 213 Galiausiai šią pastabą reikia susieti su *Dole* ir *Chiquita* pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo turiniu, kaip jį išdėstė šios įmonės.
- 214 *Chiquita*, be kita ko, pažymėjo, kad kartu su *Dole* vertino „pardavimus ir kitus svarbius kitos savaitės kainos nustatymo veiksnius“, be to, *Chiquita* ir *Dole* dalijosi „tarpusavyje informacija apie savo atitinkamų mažmeninių pardavimų, t. y. geltonųjų pardavimų, sąlygas“ (ginčijamo sprendimo 149 konstatuojamoji dalis).
- 215 *Dole* patvirtino, kad jos pasitarimai su *Chiquita* vykdavo dėl „rinkos sąlygų“ ir kad rinkos padėties įvertinimas apimdavo, be kita ko, „nokintojų turimas geltonąsias atsargas“ (ginčijamo sprendimo 152 konstatuojamoji dalis).
- 216 Reikia pažymėti, kad dėl pasitarimų su *Weichert*, dėl kurios netvirtinama, jog ji prekiaavo tik geltonais bananais, *Dole* nurodė, kad trečiadienio popietę kalbėjo apie tai, kaip jos su *Weichert* „mato šios savaitės rinką, ir tai, kaip, jų nuomone, rinka galėtų keistis kitą savaitę“. *Dole* pridūrė, kad „tikėtina rinkos paklausa buvo vertinama diskutuojant apie padėtį rinkoje, ([t. y. apie tai], ar uostose yra sukaupta per daug anksčiau importuotų prekių atsargų arba ar dideli prekybos centrai užsisakė geltonų bananų nokintojų turimų atsargų dėl sumažėjusios vartotojų paklausos, ar ne)“ (ginčijamo sprendimo 183 konstatuojamoji dalis ir *Dole* atsakymas į 2006 m. kovo 30 d. prašymą pateikti informacijos).
- 217 Išdėstyti argumentai įrodo išvados apie *Dole* ir *Chiquita* veiksmų derinimą teisingumą, siekiant per pirmąją savaitę nustatyti žalių bananų kainą, kuri skelbiama nokintojams ir platintojams, taip pat patiems vaisius nokinantiesiems mažmenininkams, ir yra geltonų bananų kainos, skelbiamos mažmenininkams pirmąją arba antrąją savaitę atsižvelgiant į trečios savaitės pradžioje tiekiamų vaisių platinimo sąlygas, pagrindas.
- 218 Ketvirta, du pagrindinius dokumentus, kuriais ieškovės remiasi grįsdamos teiginį, kad *Chiquita* ir *Dole* nustatydavo savo referencines kainas skirtingoms prekėms, skirtingiems klientams ir skirtingoms bananų rinkos trijų savaitės ciklo savaitėms, reikia vertinti atsižvelgiant būtent į tokį bananų rinkos veikimą, kaip antai išdėstytą šiame sprendime.
- 219 Visų pirma ieškovės nurodo, kad prie dubliko pridėtas *Chiquita* parodymas dėl jos kainų politikos kai kuriose Šiaurės Europos šalyse, jame teigiama, kad „paprastai sprendimai dėl B savaitės kainų nustatymo priimami A savaitę, t. y. ketvirtadienį parduoti vaisiai bus patiekti kitą savaitę“, ir kad „kai vyksta derybos su klientais, vaisiai jau būna nokinami“.

220 Toliau ieškovės remiasi 2003 m. sausio 2 d. elektroniniu laišku, kurį *Atlanta* darbuotojas nusiuntė *Chiquita* samdomam darbuotojui. Šiame laiške teigiama:

„Nors žinau, kad pastarąsias dvi savaites *Chiquita* visada sekdamas *Dole* nustatytą kainą (t. y. mažino), šiuo atveju *Dole* rekomendacijų negalima ir nereikėtų paisyti. Iš tikrųjų *Chiquita* nustatyta kaina – tai geltonoji referencinė kaina, taikytina tiekimams nuo kitos savaitės pirmadienio. *Dole* referencinė kaina, kuri taryt iš pradžių padidėjo 0,50 EUR, atvirkščiai, yra žalioji referencinė kaina, kuri taps geltonąja tik po dviejų savačių, ir ne anksčiau.“

221 Išnagrinėjus visą pranešimo tekstą aišku, kad jis susijęs su *Atlanta* platinamų *Chiquita* prekių ženklo bananų geltonosios referencinės kainos, jau praneštos klientams, pakeitimu po to, kai tą patį rytą, kai buvo išsiųstas minėtas pranešimas, t. y. ketvirtadienį, 2003 m. sausio 2 d., padidėjo *Dole* žalių bananų referencinė kaina. Ši data yra iškart po pažeidimo laikotarpio, todėl minėtas pranešimas, kuriame kalbama ir apie dviejų paskutinių 2002 m. savačių kainų pokyčius, yra svarbus elementas, padedantis suprasti atitinkamos rinkos veikimą.

222 Kaip nurodyta šio sprendimo 182–184 punktuose, du aptariamai dokumentai susiję su vienu iš prekybos bananais variantų, šiuo atveju ? su variantu, kai importuotojas parduoda savo žalius bananus nokintojos ir platintojos veiklą vykdančiai dukterinei arba susijusiai bendrovei, kuri vėliau šiuos geltonus bananus, tiekiamus mažmenininkams trečiosios savaitės pradžioje, parduoda taikydama antrosios savaitės ketvirtadienį nustatytą geltonąją referencinę kainą, nors šie vaisiai dar būna nokinami.

223 Priešingai, nei teigia ieškovės, tokia situacija neaiškinama kaip nuolatinis vienos savaitės *Dole* ir *Chiquita* bananų prekybos proceso neatitikimas, kuris lemia šių įmonių veiklos nesutapimą laiko atžvilgiu, nesuderinamą su joms inkriminuojamu neteisėtu veiksmų koordinavimu.

224 Minėta situacija neišvengiamai patenka į bendrą produktų rinkos laiko „schemą“, kurią aprašė pačios ieškovės ir kuri išdėstyta šio sprendimo 179 punkte.

225 Elektroniniame laiške pažymima apie padidėjusią *Atlanta* platinamų *Chiquita* prekės ženklo geltonų bananų referencinę kainą, nustatytą ir paskelbtą antros savaitės ketvirtadienį, kiek tai susiję su nokinamais vaisiais, kurie antros savaitės pirmadienį buvo atgabenti žali, o trečios savaitės pradžioje turėjo būti patiekti jau geltoni; to priežastis – didesnės *Dole* žalių bananų referencinės kainos; ši dar transportuojamų vaisių, kurie turėjo būti atgabenti žali trečios savaitės pirmadienį ir patiekti jau geltoni po dviejų savačių, t. y. ketvirtos savaitės pradžioje, kaina buvo nustatyta ir paskelbta tą patį antros savaitės ketvirtadienį.

226 Šią situaciją reikia vertinti ne atskirai, o atsižvelgiant į nuolat veikiančią rinką, kuriai būdingas žalių bananų atgabenimas į Šiaurės Europos uostus kiekvienos savaitės pradžioje, bananų tiekimas į nokinimo centrus maždaug tam pačiam savaitės trukmės laikotarpiui ir *Dole*, *Del Monte* ir *Chiquita* prekių ženklų geltonų bananų tiekimas į rinką. Tiek prekių ženklų *Dole* ir *Del Monte*, tiek prekių ženklo *Chiquita* bananai iš pradžių buvo žali, paskui nokinami, kad pasidarytų geltoni ir atsiderėtų tuose pačiuose prekybos centrų ar kitų mažmenininkų skyriuose ir ištisus metus būtų siūlomi galutiniais vartotojams, ir visa tai pagal tą pačią „schemą“ laiko atžvilgiu.

227 Taigi, *Atlanta* samdomo darbuotojo elektroniniame laiške paminėti *Chiquita* geltoni bananai – tai žalių bananų, atgabentų į Šiaurės Europos uostus antros savaitės pabaigoje, kurių žalioji kaina buvo nustatyta pirmos savaitės ketvirtadienį, siuntos dalis. Tuo pačiu laiku buvo atgabenti *Dole* bananai ir nustatyta jų referencinė kaina.

228 Visi šie bananai turėjo būti patiekti į rinką ir suvartoti per tam tikrą laikotarpį, t. y. daugmaž per savaitę nuo iškrovimo ir pristatymo į nokinimo centrus pasirinktu būdu, t. y. trečios savaitės pradžioje.

229 Šią išvadą reikia susieti su kita *Atlanta* samdomo darbuotojo pastaba.

- 230 2003 m. sausio 2 d. elektroniniame laiške minėtas samdomas darbuotojas kritikuoja jau paskelbtos klientams geltonosios referencinės kainos didinimą. Jis pabrėžia, kad šis sprendimas yra komercinė klaida, nes „kainų skirtumas rinkoje padidėjo“ ir „kitą savaitę bus sunkiau rasti ir išlaikyti *Chiquita* klientus“.
- 231 Šis pareiškimas patvirtina ne tik klausimo dėl įvairių prekių ženklų bananų kainų svarbą, bet taip pat konkuruojančio geltonų bananų pasiūlymo buvimą trečią savaitę. Tačiau *Dole* prekių ženklo bananai, kurie buvo atgabenti į uostus antros savaitės pradžioje ir prinokę išplatinti nokintojų, nepriklausomų bendrovių arba *Dole* dukterinių bendrovių, buvo patiekti į mažmeninę rinką tuo pačiu metu.
- 232 Prie šių su įvykių eiga susijusių samprotavimų, kurie paaiškėja išanalizavus ieškovių nurodytą dokumentą, reikia pridurti ir priminti, kad pirmą konkrečios savaitės prekybos atgabentais bananais etapą sudarė visų importuotojų žaliosios kainos nustatymas tą pačią dieną, ketvirtadienį, kuri kartu buvo žalių bananų pasiūlymas nokintojams ir platintojams arba mažmeniniams prekybininkams, besiverčiantiems vaisių nokinimu, taip pat mažmeninių prekybininkų klientams paskelbtos geltonosios kainos pagrindas.
- 233 Galiausiai galima pažymėti, kad aptariamas elektroninis laiškas taip pat patvirtina, jog *Chiquita* vykdo įvairių veiklą ir kad jos žaliasis pasiūlymas egzistuoja. Be to, *Atlanta* samdomas darbuotojas paaiškina, kad kaltinimai, kurie pateikiami *Dole* referencinės kainos didinimo atveju, nebūtų nurodyti kainos mažinimo atveju. Jis pažymi, kad kainos mažinimas visada galioja ne tik „kitai žaliajai savaitei“, bet ir nokinimo kameroje esantiems vaisiams.
- 234 Penkta, svarbu pabrėžti, kad ieškovės nurodo, jog referencinės kainos buvo skelbiamos specializuotoje spaudoje ir Komisija šią aplinkybę pažymėjo ginčijamo sprendimo 106 konstatuojamojoje dalyje. Išnagrinėjus kelis žurnalo *Sopisco News*, kuris, *Dole* teigimu, pasirodydavo prieš komercines derybas kiekvieną šeštadienį, egzempliorius, susijusius su dviem 2002 m. savaitėmis, buvo nustatytas lentelės „Kitos savaitės Hamburgo rinkoje tiekiamų bananų pardavimo kaina eurai“ egzistavimas.
- 235 Šioje lentelėje pateikiama kiekvieno importuotojo referencinė kaina ir kiekvieno importuotojo didžiausia ir mažiausia reali kaina, išskyrus *Chiquita*, kurios maksimali reali kaina atitinka nurodytą referencinę kainą. Taigi leidinyje *Sopisco News* visiems importuotojams, įskaitant *Dole* ir *Chiquita*, pateikta tik viena panaši referencinė kaina.
- 236 Per posėdį ieškovės nurodė, kad šiame leidinyje nurodyta oficiali *Chiquita* kaina buvo geltonoji kaina ir kad informacijos apie šios įmonės realią kainą nebuvo, nes *Sopisco News* nebuvo pateikti jokie žalių bananų pardavimo duomenys.
- 237 Tačiau reikia pažymėti, kad per ginčus pateiktuose dviejuose *Sopisco News* egzemplioriuose nurodytos *Chiquita* referencinės kainos atitinka šios įmonės žaliasias kainas, kurios paminėtos 2002 m. birželio 27 d. ir liepos 18 d. atnaujintų vidaus ataskaitų dėl *Chiquita* kainų skiltyje „ši savaitė“; lygiai taip pat atitinka *Dole* ir *Del Monte* referencinės kainos.
- 238 Remiantis vien aplinkybe, kad duomenys apie *Chiquita* žaliuosius pardavimus nebuvo pateikti *Sopisco News*, negalima daryti išvados apie tokių pardavimų nebuvimą.
- 239 Be to, neginčijama, kad leidinyje *Sopisco News* esanti lentelė susijusi tik su importuotojų veikla Hamburgo (Vokietija) uoste, nors šie subjektai naudojo ir kitais uostais, be kita ko, Antverpeno (Belgija), Geteborgo (Švedija), Brėmerhafeno (Vokietija), kur buvo *Atlanta* buveinė, ir Zebriugės (Belgija). Taip pat svarbu pabrėžti, kad dviejuose per ginčus pateiktuose *Sopisco News* egzemplioriuose taip pat yra informacinės lentelės, susijusios su bananus gabenančiu transportu ir jų siuntomis; šiose lentelėse nurodomas laivo pavadinimas, siuntėjas ir transportuojamas kiekis, taip pat prekių paskirties uostai. Taigi tik Hamburgo uostas, kitaip nei Geteborgo ir Brėmerhafeno uostai, nebuvo naudojamas *Chiquita* kaip bananus gabenančių laivų paskirties ir iškrovimo vieta Šiaurės Europoje.

- 240 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, jog ieškovių kaltinimas, kad bet koks *Dole* ir *Chiquita* neteisėtas veiksmų koordinavimas neįmanomas dėl jų skirtingų veiklos būdų, yra nepagrįstas.
- 241 Šiuo klausimu reikia pridurti, kad, išskyrus su viešąja tvarka susijusius pagrindus, kuriuos teismas tikrina savo iniciatyva, kaip antai ginčijamo sprendimo nemotyvimą, būtent ieškovas turi nurodyti su ginčijamu sprendimu susijusius ieškinio pagrindus ir pateikti įrodymų šiems pagrindams pagrįsti (2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *KME Germany ir kt. prieš Komisiją*, C-389/10 P, Rink. p. I-13125, 131 punktas).
- 242 Šis procesinis reikalavimas neprieštarauja taisyklei, pagal kurią, kiek tai susiję su konkurencijos taisyklių pažeidimais, būtent Komisija turi pateikti jos konstatuotų pažeidimų įrodymų ir nustatyti tuos, kurie teisės požiūriu pakankamai patvirtina pažeidimą sudarančių aplinkybių egzistavimą. Iš tikrųjų pareiškiant ieškinį teisme iš ieškovo reikalaujama būtent nurodyti ginčijamo sprendimo ginčijamus elementus, suformuluoti kaltinimus šiuo atžvilgiu ir pateikti įrodymų su svariais požymiais, įrodančiais, kad jo kaltinimai pagrįsti (241 punkte minėto Sprendimo *KME Germany ir kt. prieš Komisiją* 132 punktas).
- 243 Šiuo atveju darytina išvada, kad Komisija teisės požiūriu pakankamai įrodė, jog faktinių aplinkybių metu organizuodamos rinką ir užtikrindamos jos veikimą bananų importuotojos ir tiekėjos, įskaitant *Dole* ir *Chiquita*, per dvišalius pasitarimus galėjo neteisėtai koordinuoti prekių ženklų pažymėtų bananų kitos savaitės referencines kainas.
- 244 Tačiau rašytinių pastabų ir ieškovių Bendrajam Teismui pateiktų dokumentų nepakanka siekiant įrodyti, kad atitinkami *Dole* ir *Chiquita* veiklos būdai buvo nesuderinami su tokiu koordinavimu, o kai kurie iš jų net patvirtino slaptą susitarimą, kuriuo kaltinamos šios dvi įmonės.
- 245 Per posėdį ieškovės taip pat tvirtino, kad dažniausia *Chiquita* parduodavo savo žalius bananus dukterinei bendrovei *Atlanta*. Remdamosi neginčijama aplinkybe, kad *Chiquita* buvo sudariusi „*Dole* plus sutartis“, jos teigė, jog *Chiquita* žalių bananų pardavimai per savaitę buvo labai riboti. Be to, jos tvirtino, kad parduodant žalius bananus *Chiquita* referencinė kaina likdavo „geltonoji“.
- 246 Reikia konstatuoti, kad šie teiginiai nepagrįsti jokiais konkrečiais ir objektyviais įrodymais ir kad vien „*Dole* plus sutarčių“ buvimo konstatavimas neleidžia pagrįsti išvados dėl *Chiquita* sandorių dėl žalių bananų apimties.
- 247 Be to, ieškovių parodymai dėl *Chiquita* žalių bananų pardavimų remiantis referencine geltonąja kaina tik pabrėžia teorinės geltonųjų ir žaliųjų kainų nepriklausomybės, kuria ieškovės grindžia savo argumentus, sąlyginumą, kuris jau buvo įrodytas tuo, kad vieną kainą galima paversti kita.
- 248 Iš to matyti, kad kaltinimą, jog atitinkami *Dole* ir *Chiquita* veiklos būdai buvo nesuderinami su jų referencinių kainų koordinavimu, kuriuo jas kaltina Komisija, reikia atmesti.

c) Dėl neteisėto *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* referencinių kainų koordinavimo

Dėl neteisėtų pasitarimų nustatymo

- 249 Ieškovės nurodo, kad Komisija aiškiai ir nedviprasmiškai nenustatė įvairių rūšių informacijos, kuria, jos nuomone, buvo keičiamasi neteisėtai.
- 250 Iš kaltinimo formuluotės matyti, kad jame Komisija kaltinama tuo, kaip laikėsi EB 253 straipsnyje numatytos pareigos motyvuoti.

251 Ginčijamo sprendimo 4.4.4 punkte Komisija išdėsto pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo turinį. Pabrėžusi, kad nagrinėjami dvišaliai pasitarimai vyko telefonu, o atitinkamos įmonės informavo ją, jog neturi nei užrašų, nei šių pasitarimų protokolų, Komisija paaikškino, kad siekdama pakankamai tiksliai aprašyti aptariamų dvišalių pasitarimų turinį rėmėsi minėtų įmonių parodymais ir ano laikotarpio dokumentais.

252 Ji tvirtina, kad per įvairius pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo *Dole* ir *Chiquita*, kaip ir *Dole* ir *Weichert*, aptardavo pasiūlos ir paklausos sąlygas, arba, kitaip tariant, kainų nustatymo veiksnus, t. y. veiksnus, kurie yra svarbūs nustatant kitos savaitės referencines kainas, taip pat aptardavo arba atskleisdavo kainos tendencijas ir duomenis apie kitos savaitės referencines kainas iki šių referencinių kainų nustatymo (ginčijamo sprendimo 148, 182 ir 196 konstatuojamosios dalys).

253 Grįsdama šį teiginį Komisija ginčijamo sprendimo 149 ir paskesnėse konstatuojamosiose dalyse taip išdėsto atitinkamus *Dole* ir *Chiquita* parodymus:

„149) Informuodama Komisiją apie pasitarimus su *Dole* dėl išankstinio kainų nustatymo *Chiquita* pažymėjo, jog jos kalbėjosi apie pardavimų ir rinkos sąlygas, kainas lemiančius veiksnus ir siūlomas oficialias bananų kainas. Vėlesniuose įmonės parodymuose *Chiquita* papildė savo pirminius parodymus. Ji pažymi, kad per tokius trečiadienio popietės pasitarimus „paprastai buvo kalbama apie situaciją rinkoje ir kitus svarbius rinkos veiksnus, taip pat apskritai apie su kainų nustatymu susijusius ketinimus“ <...> *Chiquita* teigimu, per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo [B.] (*Chiquita*) ir [H.] (*Dole*) „vertino pardavimus ir kitus svarbius kitos savaitės kainos nustatymo veiksnus“. <...> „be to, *Chiquita* ir *Dole* dalijosi tarpusavyje informacija apie savo atitinkamų mažmeninių pardavimų, t. y. geltonųjų pardavimų, sąlygas (*Abverkauf*)“ <...>

150) *Chiquita* tvirtina, kad „paprastai *Dole* nurodydavo, ar jos kainos, palyginti su *Chiquita*, kitą savaitę „kyla į viršų“ (*gehen wir hoch*), „leidžiasi žemyn“ (*gehen wir unter*) arba „nesikeičia“ (*bleiben wir beim Preis stehen*), palyginti su einamąja savaitė. *Chiquita* atsakymas galėjo būti toks: „tai atrodo protinga“ arba „pažiūrėsime, ką galime padaryti“. Kartais *Chiquita* buvo konkretesnė ir nurodydavo ką ketino padaryti per ateinančią savaitę“. *Chiquita* teigimu, beveik per visus šiuos pasitarimus [B.] ir [H.] kalbėjo apie ketinimus dėl kainų.

151) *Chiquita* pripažįsta, kad „paskutinė <...> [B.] ir [H.] pokalbių tema buvo galimybių per kitą savaitę padidinti kainas įvertinimas, kitaip tariant įvertinimas, ar kita atitinkama įmonė taip pat ketina didinti savo kainas. Buvo svarbu žinoti, ar vis dar yra galimybė didinti kainą“. *Chiquita* pareiškia, kad „jei nebuvo informuojama apie konkretų kitos savaitės kainos pasikeitimą, paprastai buvo pripažįstama, kad dabartinė kaina padidės arba sumažės 50 cent. Tačiau kartais *Dole* ir *Chiquita* taip pat aptardavo sumą, kuria jos ketino padidinti arba sumažinti savo kainą (pavyzdžiui, „turėtume padidinti 1 EUR“)“.

152) Atsakydama į prašymą pateikti informacijos *Dole* tvirtina, kad jos pasitarimai su *Chiquita* susiję su „rinkos sąlygomis, o kartais šiame kontekste ir su referencinės kainos tendencijomis“. *Dole* patikslina, kad „<...> vertinant situaciją rinkoje buvo vertinamos oro sąlygos, nokintojų turimos geltonų bananų atsargos, galimos žalių bananų atsargos uostuose ir kiti veiksniai, turintys įtakos pasiūlos ir paklausos santykiui. Per tokius pasitarimus orientacinės referencinės kainos galėjo būti paminėtos kaip rodiklis, parodantis rinkos augimą arba smukimą“.

<...>

154) Be to, *Dole* nurodo, kad *Chiquita* ir kiti konkurentai kartais kviesdavo ją norėdami patikrinti klientų reikalavimus, keliamus rinkos plėtrai. „Pavyzdžiui, <...> ar *Dole* iš tikrųjų rengs reklamos kampaniją konkrečioje šalyje“.

<...>

158) Maža to, atsakymo į pranešimą apie kaltinimus [130 puslapyje] *Dole* nurodo, kad <...> „[H.] paaiškino, jog galėjo atsitikti taip, kad jis sutikdavo su [B.], jog jie tikisi kainos padidėjimo 1 EUR arba 50 cnt., tačiau jokio susitarimo dėl kainų didinimo niekada nebuvo“ <...>

159) Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Dole* nurodo, kad nei [B.] nei [H.] neturėjo absoliučių įgaliojimų nustatyti kainas, todėl jie tik keitėsi asmeninėmis nuomonėmis [dėl to, kaip galėtų keistis *Chiquita* ir *Dole* referencinės kainos <...>]“

254 Dėl *Dole* ir *Weichert* dvišalių pasitarimų pirmoji įmonė pareiškė, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 183 konstatuojamosios dalies ir *Dole* atsakymo į 2006 m. kovo 30 d. prašymą pateikti informacijos, kad šie pasitarimai buvo susiję su „bendru rinkos sąlygų (dabartinės ir laukiamos plėtros) ir bendru rinkos apimčių aptarimu“, o trečiadienio popietę jos diskutuodavo apie tai, kaip su *Weichert* „mato šios savaitės rinką, ir tai, kaip, jų nuomone, rinka galėtų keistis kitą savaitę“. *Dole* pridūrė:

„Tikėtina rinkos paklausa buvo vertinama diskutuojant apie padėtį rinkoje (pavyzdžiui, ar uostose yra sukaupta per daug anksčiau importuotų prekių atsargų arba ar dideli prekybos centrai neužsisakė žalių bananų nokintojų turimų atsargų dėl sumažėjusios vartotojų paklausos).“

255 Ginčijamo sprendimo 184 ir paskesnėse konstatuojamosiose dalyse Komisija taip pat remiasi kitais svarbiais *Dole* ir *Weichert* parodymais:

„184) *Dole* patikslina, kad „remdamosi diskusijomis dėl rinkos sąlygų jos taip pat kalbėjo apie bendro rinkos didėjimo tikimybę ar bananų kainų sumažėjimą arba apie tai, ar nepasikeitė kainos. Maža to, jos taip pat galėjo keistis nuomonėmis apie tai, kaip galėjo pasikeisti „*Aldi* kaina“ <...>“

<...>

186) *Dole* teigia, jog konkurentai kartais kreipdavosi į ją, kad patikrintų klientų pageidavimus, susijusius su rinkos plėtra. „Pavyzdžiui, <...> ar iš tikrųjų *Dole* netrukus organizuos reklamos kampaniją konkrečioje šalyje“.

187) Atsakydama į prašymą pateikti informacijos *Dole* pripažįsta, kad tam tikrais atvejais ji būtų *Weichert* atskleidavo „galimą savo pasiūlos tendenciją“. *Dole* nurodo, kad [S.] (*Dole*) bendraujant su *Weichert* atsakingais asmenimis, „*Weichert* taip pat nuolat, nors ir ne kiekvieną savaitę, prašė atskleisti galimą kitos savaitės pasiūlos tendenciją. *Dole*, jei jau galėjo numatyti kitos savaitės referencinių kainų tendenciją, atsakydavo“.

188) Atsakydama į prašymą pateikti informacijos *Weichert* tvirtina, kad dvišaliai pasitarimai su *Dole* „dėl bendrųjų rinkos sąlygų“ – tai „labai bendro pobūdžio bendravimas, nesant parengtos arba iš anksto apibrėžtos darbotvarkės, kurios metu gali būti diskutuojama viena ar keliomis temomis“, ir pateikia tokį sąrašą: rinkos nuomonė, rinkos tendencijos, oro sąlygos Europoje, oro sąlygos bananus auginančiose šalyse, bananų importas į EEE, rinkos paklausos lygis, rinkos paklausos pokyčiai, mažmeninės prekybos situacija, nokintojų pardavimai, reglamentavimo klausimai, kaip antai galimi bananų schemos Bendrijoje pasikeitimai arba pašnekesiai apie pramonę apskritai (samdomų darbuotojų atleidimas arba naujų priėmimas, paskelbti įmonių susijungimai / įsigijimai ir kt.) <...>

189) Be to, *Weichert* nurodo, kad „tam tikromis progomis *Dole* skambino *Weichert* siekdama pasikeisti nuomonėmis dėl bendrųjų rinkos sąlygų <...>, o retais atvejais ir dėl galimų oficialių kainų pokyčių iki ketvirtadienį įvyksiančio bananų importuotojų oficialių kainų atskleidimo“.

190) <...> Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Dole* tvirtina, kad kartais *Weichert* „prašydavo kaip pavyzdį, kuriuo reikia vadovautis, atskleisti galimas kitos savaitės pasiūlos tendencijas, į kurias atsižvelgdama [*Weichert*] galėjo nustatyti [savo] pačios apytikslių skaičiavimų tikslumą“ <...>

<...>

195) <...> atsakydama į prašymą pateikti informacijos *Dole* praneša, kad „bendraujant buvo siekiama pasikeisti informacija, kuri leistų kiekvienam importuotojui geriau įvertinti rinkos sąlygas. Pasinaudodama rinkoje esančia bendra informacija arba bendromis nuomonėmis, apie kurias sužinojo bendraudama, *Dole* vertino galimą rinkos paklausą, galimą pasiūlą, kuri gali būti užtikrinta siekiant patenkinti paklausą, ir pradinio *Dole* sumanymo dėl kainos atitiktį realioms rinkos sąlygoms“ <...>“

256 Panašu, kad remdamasi aiškiais atitinkamų įmonių parodymais Komisija aiškiai apibrėžė ir atskyrė dvi informacijos, kuria buvo kečiamasi, rūšis, t. y. pirma, kainų nustatymo veiksniai, t. y. veiksniai, kurie yra svarbūs nustatant kitos savaitės referencines kainas, antra, kainos tendencijos ir duomenys apie kitos savaitės referencines kainas iki šių referencinių kainų nustatymo.

257 Komisija sujungė šiuos pasikeitimus dviejų rūšių informacija į vieną grupę, pavadino pasitarimais dėl išankstinio kainų nustatymo ir patikslino, kad šis keitimasis tam tikrais atvejais buvo susijęs su kainos tendencijomis ir informacija apie kitos savaitės referencines kainas (ginčijamo sprendimo 266 konstatuojamoji dalis). Taigi pasitarimas dėl išankstinio kainų nustatymo atitinka keitimąsi vienos ar kitos rūšies aptariama informacija ir *a fortiori* abiejų rūšių informacija.

258 Kritikuodamos ginčijamo sprendimo motyvavimą ieškovės nurodo tik, pirma, nekonkretumą, kiek tai susiję su pasitarimų dėl kainų tendencijų ir duomenų apie kitos savaitės referencines kainas skaičiumi, o tai reiškia, pirma, pripažinimą, kad ginčijamas sprendimas, kiek jis susijęs su aptariamą informacijos pobūdžiu, yra pakankami vienareikšmis ir aiškus, antra, dirbtinę šios rūšies informacijos izoliaciją ir atsiribojimą nuo kontaktų dėl kainas lemiančių veiksnių.

259 Be aplinkybės, kad pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo dažnumas aiškiai išnagrinėtas ginčijamo sprendimo 76–92 konstatuojamosiose dalyse, svarbu pažymėti, kad Komisija aprašo atvejų, kai šalys tiesiogiai atskleidė ketinimus dėl kainų, dažnumą. Pati *Dole* mano, kad apie tai „buvo kalbama per beveik pusę trečiadienio popietės diskusijų su *Chiquita*“ (ginčijamo sprendimo 153 konstatuojamoji dalis), o kiek tai susiję su *Dole* ir *Weichert* pasitarimais, *Dole* pripažįsta, jog per pasitarimus „jos kalbėjo apie bendro rinkos didėjimo tikimybę arba bananų kainų sumažėjimą, arba apie tai, ar nepasikeitė kainos“ (ginčijamo sprendimo 184 ir 187 konstatuojamosios dalys), tačiau *Weichert* pareiškia, kad „retais atvejais“ buvo diskutuojama „ir dėl galimų oficialių kainų pokyčių“ (ginčijamo sprendimo 189 konstatuojamoji dalis).

260 Antra, ieškovės kaltina Komisiją tuo, kad ji konkrečiai nenurodė, apie kokius „svarbius referencinių kainų nustatymo veiksnius“ buvo neteisėta diskutuoti. Jos pabrėžia *Weichert* nurodytų veiksnių sąrašo, pateikto ginčijamame sprendime, ir atsiliepime į ieškinį pateikto sąrašo skirtumą ir aplinkybę, jog pastarasis sąrašas apima, be kita ko, „bananų importą į EEE“, nors Komisija atsisakė bet kokių kaltinimų, susijusių su kiekių derinimu.

261 Kaip teisingai pabrėžia Komisija, ginčijamame sprendime ji apskritai neturėjo pateikti baigtinio veiksnių, kurie nagrinėjamame sektoriuje *a priori* turi būti laikomi neteisėtais, sąrašo. Tačiau ji turėjo pakankamai tiksliai ir aiškiai teisiškai kvalifikuoti atitinkamų įmonių elgesį atsižvelgdama į EB 81 straipsnio taikymo sąlygas ir ji tai padarė, kiek tai susiję su informacijos, kuria buvo kečiamasi, pobūdžiu, kai išdėstė pačių įmonių pateiktą dvišalių pasitarimų aprašymą.

- 262 Komisija, be kita ko, paminėjo *Dole* parodymą, pagal kurį „vertinant situaciją rinkoje buvo vertinamos oro sąlygos, nokintojų turimos geltonų bananų atsargos, galimos žalių bananų atsargos uostuose ir kiti veiksniai, turintys įtakos pasiūlos ir paklausos santykiui“ (ginčijamo sprendimo 152 konstatuojamoji dalis dėl pasitarimų su *Chiquita*). *Dole* taip pat nurodė, kad keitėsi su *Weichert* informacija apie rinkos sąlygas (dabartinę ir laukiamą plėtrą), ir patikslino, jog „tikėtina rinkos paklausa buvo vertinama diskutuojant apie padėtį rinkoje ([t. y.], ar uostose yra sukaupta per daug anksčiau importuotų prekių atsargų arba ar dideli prekybos centrai neužsisakė žalių bananų nokintojų turimų atsargų dėl sumažėjusios vartotojų paklausos“ (ginčijamo sprendimo 183 konstatuojamoji dalis). Rinkos plėtros klausimas taip pat galėjo būti aptartas per *Dole* ir *Chiquita* bei *Weichert* diskusijas dėl reklamos kampanijų organizavimo (ginčijamo sprendimo 154 ir 186 konstatuojamosios dalys).
- 263 Komisija taip pat remiasi *Dole* parodymu, kuriame nurodyta, kad „remdamiesi savo diskusijomis dėl rinkos sąlygų [atitinkami darbuotojai] taip pat diskutavo apie bendrą augimo rinkoje tikimybę arba bananų kainų sumažėjimą, arba apie tai, ar apskritai nepasikeitė kainos“, ir kad „maža to, jie taip pat galėjo keistis nuomonėmis apie tai, kaip galėjo pasikeisti „*Aldi* kaina“ <...>“ (ginčijamo sprendimo 184 konstatuojamoji dalis). Šis parodymas parodo diskusijų dėl kainų nustatymo ir diskusijų dėl kainų pasikeitimo ryšį, o tai leidžia Komisijai pažymėti, jog visų pasitarimų dalyvės žinojo, kad per juos gali kilti tokio pobūdžio diskusijų arba būti dalijamasi informacija, tačiau, nepaisydamos to, sutiko juose dalyvauti (ginčijamo sprendimo 269 konstatuojamoji dalis).
- 264 Reikia priminti, kaip nurodyta šio sprendimo 125 punkte, kad motyvavimo reikalavimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, be kita ko, į galimą akto adresatų suinteresuotumą gauti paaiškinimus. Šiuo atveju negalima pagrįstai teigti, kad Komisija aiškiai ir nedviprasmiškai nenustatė įvairių rūšių informacijos, kuria, jos nuomone, buvo keičiamasi neteisėtai, ir ypač kainas lemiančių veiksnių, nors pastarieji žodžiai tik atspindi aiškius pačios *Dole* parodymus dėl diskusijų dėl „pasiūlos ir paklausos santykiui turinčių įtakos“ veiksnių (ginčijamo sprendimo 152 konstatuojamoji dalis).
- 265 Be to, reikia pažymėti, kad Komisija ginčijamame sprendime gerai išaiškino atsižvelgimo į importo apimtis per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo klausimą.
- 266 Iš ginčijamo sprendimo 136, 149 ir 185 konstatuojamųjų dalių matyti, kad informacija apie tikėtinas importo apimtis Šiaurės Europoje buvo pasikeista dar iki pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo. Taigi per minėtus pasitarimus nebuvo aptariama atitinkamų įmonių importo apimtis, nebent būtų tikimasi didelių tikėtino importo svyravimų ar sutrikimų, pavyzdžiui, dėl laivo sulaikymo. Ieškovės neginčia šios Komisijos išvados.
- 267 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad reikia atmesti kaltinimą, susijusį su tuo, kad Komisija aiškiai ir nedviprasmiškai nenustatė įvairių rūšių informacijos, kuria, jos nuomone, buvo keičiamasi neteisėtai.
- Dėl informacijos, kuria buvo keičiamasi, pobūdžio
- 268 Ieškovės nurodo, kad informacija, kuria buvo keičiamasi, yra vieša arba ją galima gauti iš kitų šaltinių, kaip antai specializuotų leidinių, kuriuose pateikiama net išsamesnė informacija apie nagrinėjamame sektoriuje numatomus kainų pokyčius.
- 269 Grįsdamos savo teiginius ieškovės remiasi internete publikuojamais leidiniais, kurie tariamai realiuoju laiku pateikia išsamią informaciją apie bananų rinką. Jos pačios patikslina, kad žurnale *Sopisco News* kiekvieną šeštadienį (t. y. dviem dienomis anksčiau nei *Dole* kitą pirmadienį rengiamos derybos dėl kainų nustatymo) buvo pateikiama kiekvieno importuotojo realių einamosios savaitės rinkos kainų skalė.

- 270 Kaip teisingai pabrėžia Komisija, taip skelbiama buvo ne išvakarėse, o praėjus bent dviem dienoms po to, kai buvo nustatomos ir skelbiamos referencinės kainos. Tuo metu referencinės kainos jau buvo paskelbtos ir plačiai paplitusios rinkoje (sprendimo 104 konstatuojamoji dalis), o tai prieštarauja ieškovių teiginiui apie informacijos pateikimą „realiuoju laiku“.
- 271 Anot ieškovių, *Centre de coopération internationale en recherche agronomique pour le développement* (CIRAD, Tarptautinis agronominių tyrimų ir bendradarbiavimo centras) naujienlaiškyje kiekvieną ketvirtadienį buvo pateikiami rinkos gandai apie tikrąsias savaitės kainų Vokietijoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse tendencijas.
- 272 Ši laiko nuoroda neleidžia nustatyti, ar skelbiama informacija buvo įmonėms žinoma iki jų susitikimo ankstyvą ketvirtadienio rytą dėl referencinių kainų nustatymo.
- 273 Per posėdį ieškovės, prieštaraudamos savo rašytiniams dokumentams, net nurodė, kad CIRAD laiškas buvo skelbiamas trečiadienį, tačiau niekaip nepatvirtino šio savo teiginio.
- 274 Kad ir kaip būtų, išnagrinėjus ieškovių pateiktus šio paskelbto leidinio egzempliorius, iš kurių nė vienas nepriklauso ginčijamame sprendime nurodytam pažeidimo laikotarpiui, nustatyti skaičiais pateikti duomenys, dažniausiai grafikų forma, apie gamybos apimis ir realias kainas, taip pat labai bendri komentarai dėl atitinkamų geografinių rinkų ir tendencijų, turint omenyje gautus duomenis.
- 275 Ieškovės netvirtina, kad juose minimos importuotojų kitos savaitės referencinės kainos ar net apytikslės kitos savaitės referencinių kainų tendencijos. CIRAD leidinyje nėra jokios skaičiais išreikštos informacijos apie atskirus bananų importuotojus.
- 276 Be to, ieškovės nepaneigė savo parodymų dėl diskusijų su *Chiquita* apie „nokintojų turimas geltonąsias atsargas, galimas žaliąsias atsargas uostose“ (ginčijamo sprendimo 152 konstatuojamoji dalis), kuriuos aprašydama pasitarimų turinį pateikė Komisija, ir su *Weichert* – dėl „uostose sukauptų per daug anksčiau importuotų prekių atsargų“ arba dėl to, „ar dideli prekybos centrai neužsisakė geltonų bananų nokintojų turimų atsargų dėl sumažėjusios vartotojų paklausos“ (ginčijamo sprendimo 183 konstatuojamoji dalis). Ieškovės neįrodė, kad šitaip buvo keičiamasi rinkoje prieinama informacija.
- 277 Tas pats pasakytina apie diskusijas dėl reklamos kampanijų, įvykių, kurie turėjo įtakos prekių gabenimui į Šiaurės Europos uostus, arba atitinkamus *Dole* ir *Chiquita* mažmeninius pardavimus, t. y. geltonuosius pardavimus.
- 278 Tiesa, atsakydama į *Dole* ir *Weichert* pastabas pati Komisija pripažino, kad „šalių svarstyta informacija galėjo būti gauta iš kitų šaltinių“ (ginčijamo sprendimo 160 ir 189 konstatuojamosios dalys), pavyzdžiui, tai pasakytina apie oro sąlygas, kurias *Dole* ir *Weichert* paminėjo aprašydamos dvišalius pasitarimus.
- 279 Vis dėlto akivaizdu, kad *Dole* arba *Weichert* nuomonė dėl vienos ar kitos pasiūlos ar paklausos sąlygoms svarbios informacijos, kuri gali susiformuoti kitaip, negu diskutuojant su atitinkamomis įmonėmis, ir jos poveikis rinkos pokyčiams iš principo nėra viešai prieinama informacija.
- 280 Kad ir kaip būtų, Komisijos išvada ginčijamo sprendimo 160 ir 189 konstatuojamosiose dalyse savaime nėra nesuderinama su jos išvada dėl aptariamų veiksmų antikonkurencinio tikslo, pagrįsta bendru šių veiksmų vertinimu.

Dėl keitimosi informacija dalyvių

- 281 Ieškovės teigia, kad inkriminuojamuose pasitarimuose dalyvavo ne tik trys tiekėjos, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, ir kad importuotojai keitėsi su klientais ta pačia arba panašia informacija; Komisija šios aplinkybės neginčija, tačiau nesieja jos su jokiais pasekmėmis, būtent su šio keitimosi informacija antikonkurencinio tikslo nebuvimo įrodymu.
- 282 Kalbant apie kitus importuotojus, *Fyffes* pati pripažino, kad dalyvavo visiškai vienoduose pasitarimuose su kitais importuotojais, o visi kiti importuotojai pranešė Komisijai, kad lygiai taip pat bendravo su *Leon Van Parys (Pacific)*.
- 283 Grįsdamos šį teiginį ieškovės daro nuorodą į pranešimo apie kaltinimus 128 ir 129 dalis, jose nustatyta:
- „128)
<...> *Dole* pareiškia, kad dalyvavo iki bananų referencinių kainų nustatymo vykusiuose dvišaliuose pasitarimuose, atitinkamai su *Fyffes*, *Weichert*, *Pacific*, *Del Monte* ir *Chiquita*. *Del Monte* pareiškia, kad jos samdomas darbuotojas (bananų pardavimo direktorius) pirmadienį–trečiadienį kalbėjosi telefonu su kitų bananų importuotojų samdomais darbuotojais, be kita ko, su *Chiquita*, *Dole*, *Weichert/Fyffes* ir *Pacific*. *Weichert* pareiškia, kad dalyvavo dvišaliuose pasitarimuose su, be kita ko, *Chiquita*, *Del Monte*, *Fyffes* ir *Pacific*. *Fyffes* pareiškia, kad dalyvavo dvišaliuose pasitarimuose su bananų importuotojais; kaip tokius importuotojus ji nurodo *Chiquita Nederland*, *Dole*, *Pacific*, *Del Monte/Weichert* ir *Del Monte Holland*.
- 129) *Pacific* nepripažįsta dalyvavusi tokiuose pasitarimuose su kitomis šalimis iki referencinių kainų nustatymo. Tačiau *Chiquita*, *Dole*, *Del Monte*, *Weichert* ir *Fyffes* visos atskirai pareiškia, kad dalyvavo tokiuose dvišaliuose pasitarimuose su *Pacific*. Iš pateiktų telefono skambučių išklotinių taip pat matyti, kad pirmadienį–trečiadienį *Pacific* kalbėjosi telefonu su kai kuriomis kitomis šalimis <...>“
- 284 Reikia konstatuoti, kad remiantis minėtais punktais galima tik daryti išvadą, jog *Fyffes* pripažino pasitarimų su kitais importuotojais, įskaitant *Pacific*, faktą ir kad *Chiquita*, *Dole*, *Del Monte* ir *Weichert* taip pat pareiškė dalyvavusios dvišaliuose pasitarimuose su *Pacific*, tačiau daugiau informacijos nepateikė.
- 285 Svarbu pabrėžti, kad nusiuntusi *Fyffes* ir *Leon Van Parys (Pacific)* pranešimą apie kaltinimus Komisija ginčijamame sprendime galiausiai nepripažino šių dviejų įmonių atsakingomis už pažeidimą po to, kai šios pateikė atsakymus, o ji įvertino turimus įrodymus.
- 286 Be to, iš ginčijamo sprendimo 21 ir 24 konstatuojamųjų dalių matyti, kad, be *Chiquita*, *Weichert*, *Dole*, *Del Monte* (kiek tai susiję su jos pačios bananų tiekimo veikla), *Fyffes* ir *Leon Van Parys*, Šiaurės Europoje bananų pardavimo veiklą vykdė daug kitų įmonių. Neįrodyta ir netvirtinama, kad šios įmonės dalyvavo ginčijamame sprendime inkriminuotuose pasikeitimuose informacija.
- 287 Galiausiai reikia pažymėti, kad ieškovės nepateikė įrodymų, jog inkriminuojamuose pasikeitimuose informacija taip pat dalyvavo klientai.
- 288 Ieškovės pateikia du *Dole* klientų laiškus, parašytus *Van Wylick OHG* ir *Metro Group Buying GmbH*; juose šios dvi bendrovės neužsimena nei apie savo dalyvavimą pasitarimuose su bananų tiekėjais dėl nustatant kitos savaitės referencines kainas svarbių veiksnių arba kainų tendencijų ir duomenų apie kitos savaitės referencines kainas iki šių jų nustatymo, nei apie tai, kad jos žinojo apie importuotojų dvišalius pasitarimus ir juo labiau konkretų jų turinį. Abu *Dole* klientai iš esmės pabrėžia, kad ši įmonė skelbė jiems savo referencinę kainą telefonu ketvirtadienio ryte. Pačios ieškovės tvirtina, kad

svarbiausia šiuose laiškuose yra tai, kad jie įrodo, jog, klientų nuomone, lemiamas veiksnys buvo „Aldi kaina“, o ne referencinė kaina, todėl „nesvarbu, ar klientai žinojo apie visas Komisijos konstatuotų pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo detales“.

289 Be to, ieškovės, remdamosi ginčijamo sprendimo 325 konstatuojamąja dalimi, nepagrįstai teigia, kad Komisija neginčija, jog per dvišalius pasitarimus aptartais klausimais buvo diskutuojama ir su klientais.

290 Ginčijamo sprendimo 325 konstatuojamojoje dalyje Komisija primena *Dole* ir *Del Monte* argumentus, susijusius su „bananų radijo“ idėja, pagal kurią bananų rinkos informacija buvo greitai platinama, ir kad, jų nuomone, „visi“ žinojo, kad konkurentai kalbėjo su „visais“. Atsakydama į tai, Komisija daro aiškią nuorodą į kitas konstatuojamąsias dalis, jose ji nurodė, pirma, kad atitinkamų įmonių pateikti įrodymai arba argumentai neįrodo, jog viešosios institucijos, klientai arba trečiosios šalys žinojo apie pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo ir jų turinį, antra, kad bet kuriuo atveju tokie argumentai nekeičia jos išvados, jog atitinkamų įmonių pasitarimai buvo antik konkurenciniai.

291 Šiuo klausimu Komisija teisingai nurodo, kad būtina atskirti, pirma, savarankiškai informaciją renkančius arba su klientais ar trečiosiomis šalimis būsimas kainas aptariančius konkurentus nuo, antra, konkurentų, kurie prieš nustatydami savo referencines kainas su kitais konkurentais aptaria išankstinio kainų nustatymo veiksnius ir kainų pokyčius (ginčijamo sprendimo 305 konstatuojamoji dalis).

292 Nors dėl pirmojo elgesio atvejo nekyla jokių problemų įgyvendinant laisvą ir neiškreiptą konkurenciją, to paties negalima pasakyti apie antrąjį elgesio atvejį; jis neatitinka reikalavimo, pagal kurį visi ūkio subjektai turi savarankiškai pasirinkti politiką, kurią įgyvendins bendrojoje rinkoje, nes šis savarankiškumo reikalavimas griežtai draudžia bet kokią tiesioginį ar netiesioginį tokių ūkio subjektų bendravimą, kuriuo siekiama daryti įtaką esamo ar potencialaus konkurento elgesiui rinkoje arba atskleisti konkurentui informaciją apie tai, kaip įmonė yra nusprendusi ar ketina veikti šioje rinkoje (56 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 173 ir 174 punktai ir 2003 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Adriatica di Navigazione prieš Komisiją*, T-61/99, Rink. p. II-5349, 89 punktas).

293 Asmeninio bananų importuotojo klimato reiškinių, turėjusio įtakos auginimo regionui, vertinimo, t. y. viešos ir prieinamos informacijos, nereikia painioti su dviejų konkurentų bendru minėto reiškinių vertinimu, kuris prireikus papildomas kita informacija apie padėtį rinkoje, ir jo poveikiu sektoriaus plėtrai prieš pat nustatant referencines bananų kainas.

294 Reikia priminti, kad *Dole* paaiškino, jog per pasitarimus su *Chiquita* „vertinant situaciją rinkoje buvo vertinamos oro sąlygos, nokintojų turimos geltonų bananų atsargos, galimos žalių bananų atsargos uostuose ir kiti veiksniai, turintys įtakos pasiūlos ir paklausos santykiui“.

295 Todėl Komisija ginčijamo sprendimo 160 ir 189 konstatuojamosiose dalyse teisingai nurodė, kad „net jei informaciją įvairiais aptariamais klausimais galima gauti iš kitų šaltinių <...>, konkurentų nuomonių šiuo klausimu, kuriomis buvo pasikeista per dvišalius pasitarimus, iš jų gauti neįmanoma“.

Dėl atsižvelgimo į pagrindinius atitinkamos rinkos požymius

296 Iš principo ieškovės kaltina Komisiją tuo, kad ji visiškai neatsižvelgė į rinkos sąlygas ir nepateikė šiuo klausimu jokių motyvų arba, kitaip tariant, nepaaiškino aiškiai ir nedviprasmiškai, kaip ji atsižvelgė į rinkos sąlygas, kad konstatuotų, jog keitimasis informacija yra EB 81 straipsnio pažeidimas. Apskritai ieškovės taip pat kaltina Komisiją tuo, kad ji neteisingai įvertino rinką.

– Dėl teisinio pagrindo

- 297 Ieškovės pabrėžia, kad sektorius reglamentuojamas specialiais teisės aktais, kurie lėmė tai, kad aprūpinimas turėjo būti nustatytas pagal tarifinių kvotų sistemą.
- 298 Pirma, dėl kaltinimo, susijusio su pareigos motyvuoti šiuo klausimu pažeidimu, iš ginčijamo sprendimo 36–40, 129–137, 278 ir 279 konstatuojamųjų dalių matyti, kad vertindama *Dole* elgesio atitiktį EB 81 straipsnio 1 daliai, t. y. Reglamentui Nr. 404/93, Komisija pakankamai ir nedviprasmiškai atsižvelgė ir išnagrinėjo faktinių aplinkybių metu bananų sektorių reglamentavusius teisės aktus.
- 299 Todėl Komisijos negalima kaltinti jokių EB 253 straipsnio pažeidimu, kiek tai susiję su atitinkamą keitimąsi informacija reglamentuojančiais teisės aktais.
- 300 Antra, dėl Komisijos atliktos analizės teisingumo reikia pažymėti, kad atitinkamu laikotarpiu bananų importas į Bendriją vyko pagal licencijų schemą. Komisija ginčijamo sprendimo 37 konstatuojamojoje dalyje pažymėjo, kad teikdami prašymus išduoti licenciją ūkio subjektai turėjo pateikti garantiją ir kad didžioji dalis licencijuotų bananų atitekdavo tradiciniams operatoriams, o ne „naujai atsiradusiems“ arba „netradiciniams operatoriams“ (nuo 2001 m. liepos 1 d.), ir tai patvirtina tam tikrų įėjimo į atitinkamą rinką kliūčių buvimą.
- 301 Bananų importo kvotos buvo tvirtinamos kasmet ir suteikiamos ketvirčiui, paliekant ribotą galimybę koreguoti tų pačių kalendorinių metų ketvirčių kvotas. Komisija patikslina, kad, turint omenyje kvotų sistemą, bendras visoje Bendrijoje per konkretų ketvirtį importuotų bananų kiekis atitinkamu laikotarpiu buvo nustatytas palikus tam tikrą ribotą galimybę koreguoti ketvirčių kvotas, nes buvo rimtų priežasčių, skatinusių licencijų turėtojus panaudoti licencijas per atitinkamą ketvirtį (sprendimo 134 konstatuojamoji dalis).
- 302 Kaip nurodo ieškovės, nustatant kainas yra akivaizdžiai svarbi aplinkybė, jog aprūpinimas iš Lotynų Amerikos, taip pat Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno (AKR) šalių beveik visu tariamo pažeidimo laikotarpiu faktiškai buvo nustatytas Reglamentu Nr. 404/93.
- 303 Šio reglamentavimo, kuris buvo taikomas per visą pažeidimo laikotarpį, svarba pasiūlos lygio atžvilgiu ir aplinkybė, kad jis užtikrino tam tikrą rinkos skaidrumą leidžia daryti išvadą, jog kainų nustatymas bananų rinkoje ne visai atitikdavo laisvą pasiūlos ir paklausos sąveiką.
- 304 Tačiau toks konstatavimas nėra nesuderinamas su Komisijos išvada dėl aptariamų veiksmų antikonkurencinio pobūdžio.
- 305 Pirma, Komisija tinkamai atsižvelgė į pagrindinį bananų sektoriaus požymį, t. y. į jo organizavimą pagal savaitinius ciklus.
- 306 Komisija teisingai pabrėžė, kad pagal bendrą rinkų organizavimą iš anksto nebuvo nustatomas į Sąjungą, juo labiau į aptariamą geografinę zoną, konkrečią savaitę importuojamų ir joje parduodamų bananų kiekis.
- 307 Pavyzdžiui, pagal savaitinius ciklus organizuotoje rinkoje Komisija galėjo konstatuoti, kad konkrečios savaitės bananų siuntos į Šiaurės Europos uostus buvo nustatomos atsižvelgiant į gamintojų ir importuotojų priimtus sprendimus dėl gamybos ir importo (ginčijamo sprendimo 131–135 konstatuojamosios dalys); jie atitinkamai turėjo tam tikrą diskreciją nustatyti kiekį, kuriuo disponuojama rinkoje.

308 Antra, kiek tai susiję su bananų, kuriais disponuojama konkrečią savaitę Šiaurės Europoje, kiekiu, pažymėtina, kad Komisija taip pat atsižvelgė į ypatingą situaciją, kuri ginčijamo sprendimo 136 konstatuojamojoje dalyje apibūdinta taip:

„Iš įvairių Komisijos turimų dokumentų matyti, kad prieš nustatydamos savaitės referencines kainas, t. y. pirmadienį–trečiadienį, šalys keitėsi informacija apie į Šiaurės Europos uostus atgabenamų bananų kiekį. Buvo kečiamasi duomenimis apie tų pačių šalių bananų, kurių atvežimas paprastai buvo numatytas kitą savaitę, kiekį. Šalys pripažįsta, kad buvo tokių pasikeitimų informacija. Papildomai arba alternatyviai šalys rėmėsi informacija apie atgabenamų bananų kiekį, kurią buvo galima gauti iš įvairių viešų ir privačių šaltinių pasinaudojant informavimo apie kainas tarnybų paslaugomis. Todėl, vykstant šalių pasitarimams dėl išankstinio kainų nustatymo, šios paprastai jau žino, koks konkurentų bananų kiekis bus atgabentas vėliau, kitą savaitę, į Šiaurės Europos uostus <...>“

309 Be to, Komisija patikslino, kad nors atitinkamos įmonės neginčijo pranešime apie kaltinimus padarytos išvados, jog informacija apie kiekį buvo nuolat kečiamasi kiekvienos savaitės pradžioje (nuo pirmadienio iki trečiadienio ryto) (ginčijamo sprendimo 179 išnaša), atsižvelgusi į minėtų įmonių atsakant į pranešimą apie kaltinimus pateiktus argumentus ji manė, kad, remiantis turimais įrodymais, negalima daryti išvados, jog pasikeičiant informacija apie aptartą kiekį buvo siekiama antikonkurencinio tikslo arba kad toks pasikeitimas informacija yra pažeidimo dalis (ginčijamo sprendimo 272 konstatuojamoji dalis).

310 Tačiau Komisija pažymėjo, kad pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo dalyvės bendravo mažesnio netikrumo dėl jų konkurentų vykdomų tiekimų sąlygomis ir kad kartu su rinkos skaidrumu, kurį lėmė jos reglamentavimas, šis faktas rodė mažesnę netikrumą Šiaurės Europos bananų pramonėje, todėl juo labiau tapo svarbu jį apsaugoti dėl konkurentų būsimų sprendimų dėl kainų (ginčijamo sprendimo 272 konstatuojamoji dalis).

311 Nors ieškovės kaltina Komisiją tuo, kad ji neteisingai įvertino aptariamų veiksmų kontekstą, jos nepateikia jokių konkrečių argumentų, paneigiančių Komisijos išvadą apie bananų įmonių diskreciją nuspręsti dėl konkrečią savaitę rinkoje esančio kiekio ir dėl tų įmonių žinių apie ateityje pristatysimus bananus iki pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo.

312 Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad vertindama *Dole* elgesį Komisija teisingai atsižvelgė į mažą netikrumo laipsnį Šiaurės Europos bananų pramonėje ir į atitinkamą būtinybę apsaugoti esantį netikrumą dėl konkurentų būsimų sprendimų dėl kainų (šiuo klausimu žr. 2000 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją*, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95 ir T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink p. II-491, 1088 ir 1856 punktus).

– Dėl aptariamo produkto specifikos

313 Ieškovės ne tik teigia, kad ginčijamame sprendime nepateikti motyvai šiuo klausimu, bet ir nurodo aplinkybę, kad bananai yra greitai gendanti prekė, kurią reikia greitai parduoti, todėl importuotojams reikėjo ir net buvo būtina tiksliai žinoti rinkos tendencijas ir tai, ką mano konkurentai, o tai paaiškina, kodėl buvo tiek daug bananų importuotojų pasitarimų. Beje, Prancūzijos konkurencijos taryba, bendrai vertindama keitimosi informacija pasekmes, pripažino vaisių ir daržovių rinkų ypatumus ir atsižvelgė į juos.

314 Pirma, dėl su pareigos motyvuoti pažeidimu siejamo kaltinimo iš ginčijamo sprendimo 278, 279, 290, 300, 303, 341–343 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija pakankamai ir aiškiai išnagrinėjo šio sprendimo adresačių, įskaitant *Dole*, argumentus dėl nagrinėjamų prekių specifikos, konkrečiai tariant, aplinkybės, kad jos labai greitai genda.

- 315 Darytina išvada, kad Komisijos negalima kaltinti jokių EB 253 straipsnio pažeidimu, kiek tai susiję su aptariamų produktų specifika.
- 316 Antra, dėl Komisijos atlikto vertinimo pagrįstumo reikia pažymėti, kad minėtu ieškovių argumentu siekiama įrodyti, jog importuotojų pasitarimų tikslas, turint omenyje nagrinėjamų prekių specifiką, buvo teisėtas, t. y. didinti rinkos veiksmingumą.
- 317 Be to, kaip aiškindama, jog bendraujant buvo siekiama veiksmingai parduoti rinkoje turimas ypač greitai gendančių prekių, kaip antai bananų, atsargas arba nustatyti kainas, kurios leistų parduoti rinkoje turimas atsargas, ginčijamo sprendimo 303 konstatuojamojoje dalyje teisingai nurodo Komisija, įmonės, kurioms buvo skirtas ginčijamas sprendimas, šiuo faktu pripažįsta, jog pasitarimai turėjo įtakos jų sprendimams dėl kainų nustatymo. Ši išvada patvirtina, kad aptariamais veiksmais buvo siekiama antikonkurencinio tikslo.
- 318 Ginčijamo sprendimo 303 konstatuojamojoje dalyje Komisija taip pat nurodė:
- „<...> nustačiusios pasitarimų antikonkurencinį tikslą šalys negali jo pateisinti teigdamos, jog siekė „didesnio veiksmingumo“. Tam, kad antikonkurenciniams veiksams nebūtų taikomas [EB] 81 straipsnis, turi būti įvykdytos [EB] 81 straipsnio 3 dalyje nurodytos sąlygos <...> Be to, per pasitarimus su konkurentais, kurių metu atskleidžiami arba aptariamais ketinimai dėl kainų nustatymo ir kainų nustatymo veiksniai, nepakanka neturėti jokio „antikonkurencinio ketinimo <...>“
- 319 Be to, Komisija konstatavo, kad EB 81 straipsnio 3 dalies taikymo sąlygos neįvykdytos (ginčijamo sprendimo 339–343 konstatuojamosios dalys).
- 320 Ieškovių, kurios ginčija EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą, parodymai dėl reikalingumo importuotojams žinoti konkurentų nuomones dėl rinkos tendencijų, atsižvelgiant į labai trumpą prekybos laikotarpį, kurį lemia būtinybė per kelias dienas išparduoti didelius gendančių vaisių kiekius, tik patvirtina Komisijos konstatavimus ir išvadas.
- 321 Be to, sprendžiant šią bylą neturi jokios reikšmės nacionalinės konkurencijos institucijos, į kurią buvo kreiptasi su prašymu pateikti nuomonę dėl ekonominio vaisių ir daržovių sektoriaus organizavimo konkrečioje valstybėje narėje, bendrojo pobūdžio samprotavimai.
- 322 Galiausiai reikia priminti, kad pagal teismų praktiką beveik nesvarbu, jog įmonės derina veiksmus vadovaudamosi motyvais, kurių dalis yra teisėti. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nusprendė, kad susitarimas gali būti laikomas turinčiu tikslą riboti, net jeigu jo tikslas nėra vien riboti konkurenciją ir juo taip pat siekiama kitų teisėtų tikslų (68 punkte minėto Sprendimo *Beef Industry Development Society ir Barry Brothers* 21 punktą).
- 323 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad ieškovė, kuri ginčija bet kokią EB 81 straipsnio pažeidimą, nepateikė nė vieno argumento, paneigiančio Komisijos vertinimą dėl nagrinėjamos prekės specifikos.
- Dėl paklausos kintamumo
- 324 Remdamosi ginčijamo sprendimo 35 ir 130 konstatuojamosiomis dalimis ieškovės nurodo, kad paklausa atitinkamoje rinkoje buvo labai nepastovi ir kad importuotojai negalėjo iš anksto tiksliai numatyti paklausos, todėl kainos keitėsi kiekvieną savaitę.
- 325 Pirma, dėl su pareigos motyvuoti pažeidimu siejamo kaltinimo, kaip rašytiniuose dokumentuose pažymi pačios ieškovės, reikia pažymėti, kad Komisija aiškiai paminėjo paklausos atitinkamoje rinkoje klausimą, kai nurodė, jog „prekyboje bananai laikomi produktais, kurių yra visus metus ir kurių paklausa šiek tiek

didesnė pirmąjį metų pusmetį ir mažesnę antrąjį, ypač vasarą“ (ginčijamo sprendimo 35 konstatuojamoji dalis), o tai pašalina bet kokią pareigos pateikti šiuo klausimu motyvus nepaisymo galimybę.

326 Antra, dėl Komisijos atlikto vertinimo pagrįstumo reikia pažymėti, kad šio sprendimo 325 punkte minėta pastarosios išvada negali būti prilyginama, kaip tai daro ieškovės, išvada, apie importuotojų negalėjimą iš anksto tiksliai numatyti paklausos. Tokioje ginčijamo sprendimo 130 konstatuojamojoje dalyje padarytoje išvadoje tik pakartojami *Del Monte* parodymai.

327 Be to, viena vertus, reikia pažymėti, kad Komisija atkreipė dėmesį (ginčijamo sprendimo 131 konstatuojamoji dalis), o ieškovės neprieštaravo, į importuotojų galimybę priimti sprendimus nustatant kiekvienos savaitės į Šiaurės Europos uostus atgabenamų bananų kiekius ir jų pasiskirstymą tarp įvairių Šiaurės Europai, Rytų Europai ir ELPA priklausančių valstybių; ši situacija, parodo rinkos prisitaikymą ir lankstumą, kiek tai susiję su pasiūla.

328 Kita vertus, ieškovių parodymai dėl paklausos kintamumo ir šio kintamumo pasekmių, t. y. kainų pokyčių kiekvieną savaitę, atitinka Komisijos išvadas dėl suderintų veiksmų, kuriais siekiama riboti konkurenciją, buvimo ir net patvirtina jas.

329 Dėl dvišalių pasitarimų turinio Komisija teisingai pažymėjo, kad nagrinėjamos įmonės aptarė pasiūlos ir paklausos sąlygas arba, kitaip tariant, kainų nustatymo veiksmus ir, be kita ko, kartu įvertino rinkos paklausos lygį. Šiuo klausimu reikia priminti, kad *Dole* patikslino, jog per pasitarimus su *Weichert* „tikėtina rinkos paklausa buvo vertinama diskutuojant apie padėtį rinkoje, ([t. y. apie tai], ar uostose yra sukaupta per daug anksčiau importuotų prekių atsargų arba ar dideli prekybos centrai neužsisakė geltonų bananų nokintojų turimų atsargų dėl sumažėjusios vartotojų paklausos)“ (ginčijamo sprendimo 183 konstatuojamoji dalis).

330 *Dole* per administracinę procedūrą pateiktame 2007 m. balandžio 10 d. ekonominiame vertinime nurodyta, kad kiekvieną savaitę bananų paklausa keitėsi dėl daugelio numatomų ar nenumatomų veiksmų ir kad esant tokiam netikrumui DFFE turėjo nustatyti idealią kainą, leidžiančią jai užtikrinti tiekiamų bananų ir šios besikeičiančios paklausos pusiausvyrą atsižvelgiant į su bananų nokinimu susijusius pavojus ir sąnaudas. Jame taip pat pažymėta, kad „galutiniams kliento išigyjamiems kiekiams įtakos turintis veiksnys yra kaina, todėl paklausa, kitaip nei pasiūla, keičiasi atsižvelgiant į kainą“.

331 Tokie *Dole* argumentai dėl paklausos, esant rinkai, kuriai taip pat būdinga importuotojų keitimosi informacija apie kiekvieną savaitę į uostus atgabenamų bananų kiekį sistema, pagrindžia Komisijos išvadas dėl aplinkybės, kad kaina buvo pagrindinė konkurencijos nagrinėjamame sektoriuje priemonė (ginčijamo sprendimo 261 konstatuojamoji dalis), ir dėl absoliučios būtinybės bananų rinkoje išlaikyti netikrumą dėl konkurentų būsimų sprendimų dėl kainų (ginčijamo sprendimo 272 konstatuojamoji dalis).

– Dėl rinkos struktūros

332 Ieškovės pabrėžia, kad ribotas keitimasis informacija vyko rinkoje, kuri nėra nei labai koncentruota, nei oligopolinė. Komisija ginčijamo sprendimo 406 konstatuojamojoje dalyje nurodė priešingai ir toliau be jokių paaiškinimų manė, kad šis veiksnys neturi reikšmės (ginčijamo sprendimo 280 konstatuojamoji dalis); taip ji atmetė rimtus įrodymus, pateiktus grindžiant atitinkamos rinkos konkurencingumą. Be to, tariamas pažeidimas būtų susijęs su šiek tiek mažiau nei puse rinkos, t. y. 45–50 % vertine išraiška arba 40–45 % kiekybine išraiška (ginčijamo sprendimo 31 konstatuojamoji dalis), kaip perdėtai teigia Komisija, kuri konkrečiai nepaaiškino, kaip buvo apskaičiuota ši rinkos dalis, nes iš tikrųjų minėta rinkos dalis Vokietijoje, didžiausioje Šiaurės Europos rinkoje, siekė iki 25 %. Esant tokiam rinkos dydžiui, be abejo, nebūtų jokio pagrindo teigti, jog aptariamas keitimasis informacija galėtų būti naudojamas grindžiant kainų didinimą sektoriuje.

- 333 Pirmiausia dėl kaltinimo, susijusio su pareigos motyvuoti pažeidimu, reikia konstatuoti, kad rinkos struktūros ir jos konkurencingumo klausimą Komisija pakankamai ir aiškiai išnagrinėjo ginčijamo sprendimo 25–31, 280, 281 ir 324 konstatuojamosiose dalyse.
- 334 Šios išvados negalima paneigti aplinkybe, kad pranešimo apie kaltinimus 406 dalyje Komisija iš pradžių tvirtino, jog rinka yra oligopolinė, tačiau ginčijamame sprendime tokio teiginio nebėra.
- 335 Reikia priminti, kad pagal teismų praktiką sprendimas nebūtinai turi būti tiksli pranešimo apie kaltinimus kopija (1980 m. spalio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *van Landewyck ir kt. prieš Komisiją*, 209/78-215/78 ir 218/78, Rink. p. 3125, 68 punktas). Iš tikrųjų Komisijai turi būti suteikta galimybė savo sprendime atsižvelgti į atitinkamų įmonių atsakymus į pranešimą apie kaltinimus. Šiuo atžvilgiu ji turi galėti ne tik priimti arba atmesti atitinkamų įmonių argumentus, bet ir pati išnagrinėti jų nurodytas faktines aplinkybes ir atsisakyti kaltinimų, kurie pasirodė nepagrįsti, arba pataisyti ar papildyti – tiek faktinių aplinkybių, tiek teisės atžvilgiu – savo argumentus, kuriais grindžia pareikštus kaltinimus (1970 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 92 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 56 punkte minėto Sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 437 ir 438 punktus).
- 336 Taigi atsižvelgusi į įmonių atsakymus į pranešimą apie kaltinimus Komisija ginčijamo sprendimo 280 ir 281 konstatuojamosiose dalyse pataisė savo argumentus, nes turėjo teisę taip elgtis. Šiose konstatuojamosiose dalyse Komisija nurodė, kad:
- rinkos struktūra yra svarbus veiksnys įrodant pažeidimą šioje byloje, kaip tai pabrėžė Bendrasis Teismas 2001 m. liepos 12 d. Sprendime *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* (T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 113 punktas), tik kartelio dėl kainų atveju, nes rinkos, kurioje padarytas pažeidimas, struktūros svarba yra kitokia nei rinkų pasidalijimo atveju,
 - bet kuriuo atveju šalys turėjo didelę rinkos dalį ir tiekė trijų didžiausių prekių ženklų bananus,
 - šalys negali pateisinti savo dalyvavimo karteliniuose susitarimuose teigdamos, jog rinkoje yra konkurencija, ir kad norint konstatuoti pažeidimą dėl tikslo nebūtina, kad dėl susitarimų būtų užkirstas kelias bet kokiai šalių konkurencijai.
- 337 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisijos negalima kaltinti jokių EB 253 straipsnio pažeidimu, kiek tai susiję su atitinkamos rinkos struktūros klausimu.
- 338 Toliau dėl Komisijos vertinimo teisingumo ieškovės teisingai pastebi, kad požiūris, pagal kurį rinkos struktūra nėra svarbus veiksnys nustatant pažeidimą nagrinėjamu atveju, paremtas klaidingu 336 punkte minėto Sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* aiškinimu, nes ginčijamo sprendimo 280 konstatuojamojoje dalyje cituotos šio sprendimo ištraukos yra susijusios ne su pažeidimo nustatymu, o su skirtos baudos dydžiu.
- 339 Reikia priminti, kad pagal teismo praktiką bet kuris ūkio subjektas turi savarankiškai nustatyti politiką, kurios ketina laikytis bendrojoje rinkoje, ir kad nors šis savarankiškumo reikalavimas neatima iš ūkio subjektų teisės protingai prisiderinti prie konstatuoto ar numanomo savo konkurentų elgesio, jis griežtai prieštarauja bet kokiam tiesioginiam ar netiesioginiam ūkio subjektų kontaktui, galinčiam turėti įtakos esamam ar potencialiam konkurento elgesiui rinkoje arba atskleisti tokiame konkurentui elgesį, kurio nuspręsta ar numatoma imtis šioje rinkoje, jei šių kontaktų tikslas ir poveikis – sukurti konkurencines sąlygas, kurios, atsižvelgiant į tiekiamų prekių ir teikiamų paslaugų pobūdį, įmonių dydį bei skaičių ir šios rinkos apimtį, neatitinka įprastų nagrinėjamos rinkos sąlygų (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 32 ir 33 punktai)

- 340 Jei pasiūla rinkoje yra labai koncentruota, keitimasis tam tikra informacija, atsižvelgiant visų pirma į jos pobūdį, gali sudaryti sąlygas įmonėms sužinoti apie konkurentų situaciją bei jų komercinę strategiją rinkoje ir taip iškraipyti konkurenciją rinkoje ir padidinti slaptų susitarimų sudarymo galimybę ar net tai paskatinti. Ir atvirkščiai, jei pasiūla yra labai suskaidyta, informacijos skleidimo ir keitimosi ja tarp konkurentų įtaka konkurencijai rinkoje gali būti vertinama neutraliai arba netgi teigiamai (2006 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asnef-Equifax et Administración del Estado*, C-238/05, Rink. p. I-11125, 58 punktas).
- 341 Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad keitimosi informacija sistema gali pažeisti konkurencijos taisykles ir tada, kai atitinkama rinka nėra labai koncentruota oligopolinė rinka (62 punkte minėto Sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją* 86 punktas).
- 342 Svarbu pabrėžti, kad Komisija ginčijamame sprendime nurodė, jog, be *Chiquita*, *Weichert* ir *Dole*, *Del Monte* (kiek tai susiję su jos pačios, kaip bananų tiekėjos, veikla), *Fyffes* ir *Van Parys* parduodavo daug bananų Šiaurės Europoje ir jog, be šių įmonių, nemažai kitų bananais prekiausių įmonių vykdė veiklą Šiaurės Europoje. Daugelis jų buvo mažos įmonės, vykdžiusios veiklą ribotoje geografinėje zonoje (visų pirma Vokietijoje) (ginčijamo sprendimo 21 ir 24 konstatuojamosios dalys).
- 343 Tačiau Komisija patikslina, kad šalims priklausė didelė rinkos dalis ir jos tiekė trijų didžiausių prekių ženklų bananus.
- 344 Ginčijamo sprendimo 25–31 konstatuojamosiose dalyse Komisija paaiškina, kaip nustatė, kad ginčijamo sprendimo adresatės kartu tiekė bananus.
- 345 Remdamasi informacija, kurią pateikė minėtos adresatės ir bananų importuotojos *Fyffes* ir LVP, Komisija apytiksliai apskaičiavo jų bendrų bananų pardavimo dalių vertę ir padarė išvadą, jog *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* pardavimo sandorių bendra vertė 2002 m. sudarė apie 45–50 % bananų pardavimo sandorių Šiaurės Europoje (ginčijamo sprendimo 26 ir 27 konstatuojamosios dalys).
- 346 Ieškovės teigia, kad Komisijos pateikti skaičiai yra gerokai perdėti ir neatitinka nepriklausomo vartotojų elgesio tyrimo, parodžiusio, kad didžiausioje rinkoje, t. y. Vokietijoje, *Chiquita*, *Dole* ir įmonės, kurią sudarė *Del Monte* ir *Weichert*, bendros dalies kiekybinė išraiška buvo iki 25 %.
- 347 *Dole* jau buvo nurodžiusi šį argumentą per administracinę procedūrą, o Komisija jį teisingai atmetė ginčijamo sprendimo 29 konstatuojamojoje dalyje. Šioje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:
- „<...> Pirma, reikia turėti omenyje, kad Komisijos pranešime apie kaltinimus pateiktas Vokietijos rinkos dalies vertinimas pagrįstas apyvarta ir kitų bananų tiekėjų pardavimų vertinimais, kuriuos pranešė šio sprendimo adresatės bei LVP ir *Fyffes*. Komisijos pranešime apie kaltinimus atliktas vertinimas pagrįstas verte, o ne kiekiu. Net jei nepriklausomos rinkos tyrimo tarnybos vertinimas buvo teisingas, didelę dalį šio ir Komisijos pateikto vertinimo skirtumo galima paaiškinti skirtingomis aukščiausios kokybės bananų ir bananų be prekių ženklo kainomis. Antra, rinkos tyrimo tarnyba vertina Vokietijoje suvartotus bananus, o Komisija vertindama atsižvelgia į Vokietijoje parduotus bananus. Tačiau nebūtinai visi importuotojų į Vokietiją atvežti bananai suvartojami šioje šalyje <...>“
- 348 Iš aptariamos apklausos ištraukų, pateiktų *Dole* atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 42 puslapyje, taip pat matyti, kad šiose ištraukose pateikti duomenys susiję su 2004 m., nors pažeidimo laikotarpis baigėsi 2002 m. pabaigoje, ir tik su Vokietija, kur Komisija ir konstatavo daugybės mažų ūkio subjektų egzistavimą. Dėl tų pačių priežasčių *Dole*, *Chiquita*, *Del Monte* ir kitų 2003–2005 m. į Vokietiją tiekusių įmonių rinkos dalių lentelė taip pat neturi reikšmės.

- 349 Reikia konstatuoti, kad šioje instancijoje ieškovės tik pakartoja tą patį argumentą, grindžiamą tais pačiais dokumentais, ir nenurodo nieko, kas galėtų paneigti Komisijos atsakymą dėl svarbos nebuvimo. Ji nepateikia nė vieno konkretaus argumento, leidžiančio pagrįsti jos teiginį dėl labai konkurencingos Šiaurės Europos rinkos.
- 350 Remdamasi suinteresuotųjų įmonių pateiktais duomenimis, Komisija ginčijamame sprendime taip pat įvertino kiekybinę šių įmonių pardavimo sandorių Šiaurės Europoje išraišką, palyginti su Eurostato oficialiai paskelbtoje statistikoje nurodytu tikruoju suvartotų bananų kiekiu, ir padarė išvadą, kad *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* šviežių bananų pardavimas 2002 m., vertinant kiekybiškai, sudarė apie 40–45 % tikrojo šviežių bananų suvartojimo Šiaurės Europoje, o toks apytikslis vertinimas buvo šiek tiek mažesnis nei dalies skaičiavimas pagal pardavimo sandorių vertę (ginčijamo sprendimo 31 konstatuojamoji dalis).
- 351 Ieškovės tvirtina, kad neaišku, kaip Komisija apskaičiavo rinkos dalis, nes dalinyje ji, atrodo, sudėjo geltonų ir žalių bananų pardavimus, o į daliklį įtraukė tik žalius bananus (t. y. Eurostato pateiktus importo duomenis, kurie susiję tik su žaliais bananais), o tai reiškia, kad bendra rinkos dalių suma turi būti didesnė nei 100 %.
- 352 Šiuos argumentus reikia atmesti, nes jie grindžiami klaidinga prielaida, būtent ? geltonų ir žalių bananų atskyrimu. Reikia priminti, kad nagrinėjami produktai yra švieži bananai, nes ieškovės nepateikė įrodymų, pagrindžiančių jų teiginį apie dviejų atskirų produktų, priklausančių dviem skirtingoms rinkoms, buvimą. Ginčijamas sprendimas taikomas visiems bananams: ir žaliems, ir geltoniems, o Komisija aiškiai nustatė *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* šviežių bananų pardavimų 2002 m. ir tikrojo to paties produkto suvartojimo santykį.
- 353 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisija teisingai įvertino ir atsižvelgė į aplinkybę, jog *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* priklausė didelė, o ne nereikšminga, kaip teigia *Weichert*, atitinkamos rinkos, kuri, nors ir negali būti pripažinta oligopoline, tačiau nepasižymi maža pasiūla, dalis.
- 354 Darytina išvada, kad kaltinimai, susiję su pareigos motyvuoti pažeidimu ir neteisingu įvertinimu dėl atsižvelgimo į atitinkamos rinkos požymius, turi būti atmesti.

Dėl pasitarimų grafiko ir dažnumo

- 355 Ieškovės nurodo, kad pagal teismo praktiką keitimosi informacija periodiškumas yra svarbus veiksnys vertinant, ar toks keitimasis yra konkurencijos ribojimas dėl tikslo ir kad šioje byloje Komisija tinkamai neįvertino šio veiksnio, taip pat aiškiai ir nedviprasmiškai neišdėstė savo motyvų.
- 356 Pirmiausia dėl ginčijamo sprendimo motyvavimo, kiek tai susiję su pasitarimų grafiku ir dažnumu, iš ginčijamo sprendimo 70–75 konstatuojamųjų dalių aišku, kad paprastai *Dole* ir *Chiquita* pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo vyko vėlyvą trečiadienio popietę arba kartais ankstyvą ketvirtadienio rytą, o *Dole* ir *Weichert* pasitarimai – tik trečiadienio popietę, t. y. prieš pat joms nustatant savo referencines kainas.
- 357 Dėl *Dole* ir *Chiquita* pasitarimų pastaroji nurodė, kad jos bendravo beveik kiekvieną savaitę (išskyrus atostogas ir kitas savaites, kai darbuotojo nėra darbo vietoje). Turimoje *Chiquita* darbuotojo B. telefono skambučių išklotinėje už 2000–2002 m. nurodyta, kad trečiadieniais jis skambino H. mažiausiai 55 kartus (tačiau jam niekas neskambino) ir bent 53 kartus ketvirtadieniais ryte, iš jų 23 skambučiai (per 19 savaitių) buvo atlikti iki 8 val. 45 min., o 18 iš jų (per 17 savaitių) – net iki 8 val. 30 min. (t. y. iki *Dole* susirinkimo dėl kainų nustatymo pradžios) (ginčijamo sprendimo 76–78 konstatuojamosios dalys), o tai sutampa su *Chiquita* parodymais, kad jos ir *Dole* pasitarimai vyko ketvirtadieniais ryte.

- 358 *Dole* pareiškė, kad nuo 2000 m. iki maždaug 2001 m. rudens jos samdomas darbuotojas H. ir B. (*Chiquita* samdomas darbuotojas) bendravo maždaug dvidešimt kartų per metus (15 kartų trečiadieniais ir 5 kartus ketvirtadieniais). Be to, *Dole* tvirtino, kad nuo 2001 m. rudens ir apytiksliai iki 2003–2003 m. jos samdomas darbuotojas G. ir jo kolegės iš *Chiquita* bendravo maždaug dešimt kartų per metus. *Dole* teigimu, gali būti taip, kad nuo 2001 m. rudens iki 2002 m. gruodžio H. ir B. skambino būtent dėl to, tačiau „H. <...> visiškai neprisimena tokių skambučių per šį laikotarpį“ (ginčijamo sprendimo 79 konstatuojamoji dalis).
- 359 Atsakyme į pranešimą apie kaltinimus *Dole*, remdamasi turimomis telefono skambučių išklotinėmis, teigė, kad užfiksuoti 55 skambučiai trečiadienių popietę ir 58 skambučiai ketvirtadienių rytą, nesvarbu, kokia buvo pastarųjų trukmė (ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamoji dalis ir 92 išnaša).
- 360 Ginčijamo sprendimo 153 konstatuojamojoje dalyje taip pat nurodyta, kad, pačios *Dole* teigimu, per beveik pusę pasitarimų su *Chiquita* buvo keičiamasi informacija apie apytiksles referencinių kainų tendencijas.
- 361 Dėl *Dole* ir *Weichert* pasitarimų, dėl kurių nėra telefono skambučių išklotinių, savo atsakyme į prašymą pateikti informacijos *Dole* iš pradžių nurodė bendravusi su *Weichert* „beveik kiekvieną savaitę“, t. y. apie 40 savaitių per metus, o vėliau atsakydama į pranešimą apie kaltinimus tvirtino, jog „informacija apie rinkos sąlygas buvo keičiamasi maždaug kartą per dvi savaites dėl išvykų ir kitų įsipareigojimų“, ir ši priežastis jau buvo paminėta atsakyme į prašymą pateikti informacijos siekiant pagrįsti nurodytą pasitarimų skaičių (ginčijamo sprendimo 87 ir 88 konstatuojamosios dalys).
- 362 Atsakydama į 2006 m. gruodžio 15 d. prašymą pateikti informacijos *Weichert* pareiškė, kad pasitarimai su *Dole* vyko ne kiekvieną trečiadienį, o vidutiniškai vieną ar du kartus per mėnesį. 2007 m. vasario 5 d. Komisijos paprašyta patikslinti savaitių skaičių per metus *Weichert* tvirtino, kad jos darbuotojai bendravo su *Dole* maždaug nuo 20 iki 25 savaitių per metus (ginčijamo sprendimo 87 konstatuojamoji dalis).
- 363 Vėliau atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Weichert* teigė, kad pasitarimai su *Dole* vyko „vidutiniškai ne dažniau kaip vieną ar du kartus per mėnesį“, nekartodama iš pradžių išsakyto vertinimo savaitėmis, ir tai lėmė, kad Komisija rėmėsi maždaug nuo 20 iki 25 savaitių per metus dažnumu, kuris atitiko *Dole* parodymus (ginčijamo sprendimo 90 ir 91 konstatuojamosios dalys).
- 364 Remdamasi taip surinktais įrodymais Komisija padarė išvadą, jog pasitarimai buvo pakankamai nuoseklūs, kad susiformuotų pasitarimų „schema“ (ginčijamo sprendimo 86 ir 91 konstatuojamosios dalys).
- 365 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisija negali būti kaltinama jokių EB 253 straipsnyje numatytos pareigos motyvuoti pažeidimu.
- 366 Dėl Komisijos vertinimo pagrįstumo ieškovės, siekdamos sukritikuoti Komisijos atliktos analizės dėl pasikeitimų informacija skaičiaus teisingumą, remiasi, pirma, ginčijamo sprendimo neteisingumu, kiek tai susiję su inkriminuojamų pasitarimų turiniu ir konkrečiai su sąvoka „kainas lemiantys veiksniai“.
- 367 Jos visų pirma teigia, kad remdamasi ginčijamu sprendimu *Dole* negali nustatyti, ar vienintelis pasitarimas kokiu nors nagrinėjamu klausimu yra EB 81 straipsnyje numatytas konkurencijos pažeidimas dėl tikslo.
- 368 Reikia priminti, kad, kiek tai susiję su sąlygomis, kuriomis neteisėtas veiksmų derinimas gali būti nustatytas atsižvelgiant į konkurentų kontaktų skaičių ir pastovumą, iš teismų praktikos matyti, jog būtent veiksmų derinimo tikslu ir rinkos sąlygomis paaiškinamas kontaktų dažnumas, intervalai tarp jų ir būdas, kuriuo konkurentai užmezga tarpusavio kontaktus, siekdami suderinti savo veiksmus rinkoje. Iš tikrųjų, jeigu atitinkamos įmonės sukuria kartelį su kompleksine suderintų veiksmų sistema

dėl daugybės jų elgesio rinkoje aspektų, joms gali reikėti reguliarių kontaktų ilgą laiką. Tačiau jeigu veiksmų suderinimas yra vienkartinis ir juo siekiama vieną kartą suderinti elgesį rinkoje pagal atskirą konkurencijos parametą, įgyvendinti atitinkamų įmonių siekiamą antikonkurencinį tikslą gali pakakti ir vieno konkurentų kontakto (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands* ir kt. 60 punktas).

- 369 Teisingumo Teismas paaiškino, kad svarbus yra ne atitinkamų įmonių susitikimų skaičius, o faktas, ar įvykęs kontaktas arba kontaktai suteikė joms galimybę atsižvelgti į su konkurentais pasikeistą informaciją nustatant savo elgesį atitinkamoje rinkoje ir sąmoningai pakeisti su konkurencija susijusią riziką praktiniu bendradarbiavimu. Jeigu galima nustatyti, jog šios įmonės suderino veiksmus ir toliau veikė šioje rinkoje, pateisinama reikalauti, kad jos pateiktų įrodymų, jog šis veiksmų suderinimas neturėjo įtakos jų elgesiui minėtoje rinkoje (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands* ir kt. 61 punktas).
- 370 Šioje byloje iš ginčijamo sprendimo aišku (žr., be kita ko, 262, 263, 265 ir 269 konstatuojamąsias dalis), kad Komisija įvertino konkrečius veiksmus, t. y. *Dole* dvišalius pasitarimus su *Chiquita* bei *Weichert*, vykusius iki jų referencinių kainų nustatymo, ir atsižvelgė į jų konkretų turinį, apimtį ir teises bei ekonomines aplinkybes. Vertindama Komisija išnagrinėjo keitimosi informacija periodiškumą ir padarė išvadą, kad visi pasitarimai vyko pagal tą pačią vienodą pasitarimų „schemą“ arba mechanizmą. Remdamasi šiuo bendruoju vertinimu Komisija nusprendė, kad visi *Dole* pasitarimai su dviem konkurentėmis yra suderinti veiksmai, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo.
- 371 Atsakydama į argumentus, kad pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo vyko retai arba ne nuolat, Komisija pridūrė, kad aplinkybė, jog šie pasitarimai nebuvo sistemingi arba nuolatiniai, be abejo, nebuvo lemiamas darant išvadą apie pažeidimo buvimą, nes kiekvieno atskiro tokio pobūdžio pasitarimo tikslas buvo antikonkurencinis (ginčijamo sprendimo 270 konstatuojamoji dalis).
- 372 Reikia pažymėti, jog triplike Komisija remdamasi 56 punkte minėtu Sprendimu *T-Mobile Netherlands* ir kt. daug kartų nurodo, kad pažeidimas gali būti net tada, kai suderintas veiksmas yra vieno vienintelio dalyvavusių įmonių surengto susitikimo pasekmė, todėl ginčijamame sprendime pateiktas jos vertinimas atitinka teismo praktikoje nustatytus kriterijus.
- 373 Komisija norėjo pasakyti, kad tuo atveju, jeigu jos teiginiams dėl pasitarimų dažnumo ir išvadai dėl nusistovėjusios pasitarimų „schemos“ nebūtų pritarta, vienintelio *Dole* ir jos konkurencijų pasitarimo dėl išankstinio kainų nustatymo buvimo kiekvienais 2000–2002 m. laikotarpio metais pakaktų nustatyti slapčius veiksmus, todėl šis teiginys turi būti atmestas atsižvelgiant į konkretų inkriminuojamo derinimo tikslą ir savaitės ciklais organizuotos rinkos požymius. Tačiau, atvirkščiai, iš Komisijos negalima reikalauti pateikti įrodymų, kad pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo per visą pažeidimo laikotarpį vyko kiekvieną savaitę, nes pakanka įrodyti tik kai kuriuos pasikeitimus informacija. Šiuo klausimu svarbu pabrėžti, kad, kaip matyti iš *Chiquita* vidinių ataskaitų dėl kainų, importuotojų referencinės kainos nesikeitė kiekvieną savaitę.
- 374 Paskui ieškovės pažymi, kad Komisija niekada nebuvo aiškiai nurodžiusi pasitarimų, kuriais konkurencija ribojama dėl tikslo, temų, nors šis klausimas gali turėti įtakos nustatant inkriminuojamų pasitarimų skaičių. Jos nurodo, kad labai gerai nežino, ar skaičiuojant tariamai netinkamus pasitarimus klaidingai nėra įtraukti pasitarimai, per kuriuos buvo aptariama informacija apie kiekius, ir „pašnekesiai apie pramonę apskritai (samdomų darbuotojų atleidimas arba naujų priėmimas, paskelbti įmonių susijungimai [ir] įsigijimai ir kt.)“, ir pažymi, kad inkriminuojamų pasitarimų skaičius būtų mažesnis, jei nebūtų įtraukti su oro sąlygomis Europoje susiję klausimai.
- 375 Visų pirma reikia priminti, kad Komisija išskyrė dvi informacijos, kuria buvo keičiamasi, rūšis, būtent, pirma, kainas lemiančius veiksnus, t. y. kurie yra svarbūs nustatant kitos savaitės referencines kainas, antra, kainos tendencijas arba duomenis apie kitos savaitės referencines kainas iki šių referencinių kainų nustatymo, ir sujungė šiuos pasikeitimus informacija į vieną grupę bei pavadino pasitarimais dėl išankstinio kainų nustatymo.

- 376 Šių pasitarimų turinys nustatytas remiantis pačios *Dole*, jos konkurentų parodymais ir dokumentiniais įrodymais, o iš ginčijamo sprendimo (136, 149 ir 185 konstatuojamosios dalys) aiškiai matyti, kad atsižvelgiant į ieškovių aptartas temas, pasikeitimas informacija apie importo apimtis nebuvo viena iš tokių temų.
- 377 Taigi, kaip nurodyta šio sprendimo 264 punkte, žodžiai „kainą lemiantys veiksniai“ tik patvirtina aiškius pačios *Dole* parodymus dėl diskusijų apie „turinčius įtakos pasiūlos ir paklausos santykiui“ veiksnius buvimo. Prie atsakymo į prašymą pateikti informacijos pridėtame rašte *Dole* dėl oro sąlygų patikslino, kad „svarbiausia informacija nustatant *Dole* referencinę kainą“ yra, be kita ko, Sąjungai priklausančio sektoriaus bananų kiekiai ir nokintojų turimų bananų kiekiai, taip pat oro sąlygos.
- 378 *Dole* per administracinę procedūrą pateiktame 2007 m. balandžio 10 d. ekonominiame vertinime nurodyta, kad kiekvieną savaitę bananų paklausa keitėsi dėl daugelio numatomų ar nenumatomų veiksnių, o „oro sąlygos“ buvo aiškiai paminėtos kaip vienas iš tokių veiksnių.
- 379 Be to, savo rašytiniuose dokumentuose ieškovės pripažįsta bananų importuotojų dvišalius pasitarimus dėl rinkos „bendrų naujienų“ arba „galimų tendencijų“, kurie vykdavo prieš referencinių kainų nustatymą. Ieškinyje jos pažymi, kad nurodytu pažeidimo laikotarpiu DFFE kiekvieną ketvirtadienio rytą pravedavo įmonės susirinkimą, per kurį „visa bendrovės surinkta informacija“, išskirta į specialią bylą, buvo nagrinėjama siekiant įvertinti rinkos sąlygas. Paskui remdamasi šia informacija DFFE nustatydavo savaitės referencinę kainą. Taigi informacija, kuria buvo keičiamasi su konkurentais, buvo specialios bylos, leidžiančios *Dole* nustatyti savo kainų politiką, dalis.
- 380 Dėl pasitarimų su *Weichert* ir atsakydama į prašymą pateikti informacijos *Dole* teigia, kad „bendraudant buvo siekiama pasikeisti informacija, kuri leistų kiekvienam importuotojui geriau įvertinti rinkos sąlygas“, ir kad „pasinaudodama rinkoje esančia bendra informacija arba bendromis nuomonėmis, apie kurias sužinojo bendraudama, *Dole* vertino galimą rinkos paklausą, galimą pasiūlą, kuri gali būti užtikrinta siekiant patenkinti paklausą, ir pradinio *Dole* sumanymo dėl kainos atitiktį realioms rinkos sąlygoms“ (ginčijamo sprendimo 195 konstatuojamoji dalis).
- 381 Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus (p. 215) *Dole* patikslina, kad „neneigė, jog nustatydama savo referencines kainas atsižvelgė į iš konkurentų gautą informaciją, taip pat į daugybę kitų veiksnių“; šis *Dole* pareiškimas susijęs su jos pasitarimais tiek su *Chiquita*, tiek su *Weichert* (ginčijamo sprendimo 229 konstatuojamoji dalis).
- 382 Atsižvelgus į visus šiuos aiškius parodymus reikia atmesti prielaidą, jog dvišalė diskusija galėjo apsiriboti paprasčiausiais pašnekesiais apie sektorių apskritai, nors atitinkamų įmonių darbuotojai tam tikrais atvejais, be veiksnių, kurie svarbūs nustatant referencines kainas, kainų tendencijų arba informacijos apie kainas, galėjo bendrauti niekuo neišsiskiriančiais klausimais, susijusiais su rinkoje veiklą vykdančių įmonių personalu.
- 383 Toliau reikia pabrėžti, kad pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo dažnumą Komisija nustatė remdamasi *Chiquita* darbuotojo fiksuotos linijos telefono skambučių išklotinėmis, kuriose pateikti tik išeinantys skambučiai *Dole*, taip pat atitinkamų įmonių parodymais.
- 384 Dėl sąlygų, kuriomis *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* privalėjo pateikti dvišalių pasitarimų skaičiaus įvertinimą, nustatyta, kad, be *Chiquita* prašyme atleisti nuo baudos ir pridėtuose dokumentuose pateiktų parodymų, aptariamoms įmonėms taip pat atsakė į prašymus pateikti informacijos ir Komisijos išsiųstą pranešimą apie kaltinimus.
- 385 Pranešime apie kaltinimus Komisija aiškiai atskyrė pasitarimus dėl kiekių nuo pasitarimų dėl „rinkos sąlygų, kainų tendencijų ir apytikslių referencinių kainų“, nes pirmieji vyko iki antrųjų. Taigi įmonių, kurioms buvo skirtas pranešimas apie kaltinimus, atsakymai turėjo aiškų pagrindą.

- 386 Situacija yra visiškai aiški, kiek tai susiję su *Dole* ir jos santykiais su *Chiquita*, nes pirmoji, atsakydama į pranešimą apie kaltinimus, pateikė savo pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo apskaičiavimą, pagrįstą *Chiquita* darbuotojo telefono skambučių išsklotinėmis, o Komisija galiausiai užfiksavo tokį *Dole* pripažintų kontaktų skaičių: 55 skambučiai trečiadienių popietę ir 53 skambučiai ketvirtadienių rytą, iš 58 *Dole* pripažintų, nes nebuvo atsižvelgta į labai trumpus pokalbius (ginčijamo sprendimo 77 ir 78 konstatuojamosios dalys).
- 387 Dėl *Dole* ir *Weichert* santykių Komisija nusprendė, kad pasitarimų dažnumas buvo 20 arba 25 savaitės per metus, o tai atitinka 2007 m. vasario 5 d. *Weichert* atsakyme į prašymą pateikti informacijos pateiktą įvertinimą ir neprieštarauja *Dole* įvertinimui, pateiktam atsakant į pranešimą apie kaltinimus, pagal kurį „informacija apie rinkos sąlygas buvo keičiamasi vidutiniškai kartą per dvi savaites“ (ginčijamo sprendimo 91 konstatuojamoji dalis).
- 388 Reikia pažymėti, viena vertus, kad atsakydama į 2006 m. gruodžio 15 d. prašymą pateikti informacijos pati *Weichert* aiškiai atskiria pasitarimus dėl kiekių nuo pasitarimų dėl bendrų rinkos sąlygų ir oficialių kainų pokyčių, kita vertus, kad 2007 m. vasario 5 d. Komisijos prašymas buvo konkrečiai susijęs tik su pastaraisiais pasitarimais; šiuo prašymu buvo siekiama, kad *Weichert* patikslintų šių pasitarimų dažnumą ir nurodytų savačių skaičių per metus.
- 389 Antra, ieškovės tvirtina, kad remiantis Komisijos nurodytais skaičiais negalima nustatyti pasitarimų, kurie įvykdavo neplanuotai, dažnumo ir atitinkamai pagrįsti savo išvadą neteisėtu referencinių kainų derinimu.
- 390 Visų pirma jos pažymi, kad aplinkybė, jog Komisija minėjo „apie 20“ pasitarimų su *Chiquita* per metus, preziumuoja didesnę dažnumą, nei buvo, nes nustatant tikslų pasitarimų per metus skaičių paaiškėjo, jog 2000 m. *Dole* ir *Chiquita* buvo surengusios tik 7 dvišalius pasitarimus trečiadienio popietę.
- 391 Atsižvelgiant į *Dole* atsakymą į pranešimą apie kaltinimus panašu, kad nurodyti skaičiai yra sąmoningai sumažinti, nes neįtraukti pasitarimai, kurie vyko ketvirtadienių ryte. Remdamasi turimomis telefono skambučių išsklotinėmis *Dole* šiame atsakyme patikslina, kad 2000 m. įvyko 7 pasitarimai trečiadienių popietę ir 10 pasitarimų ketvirtadieniais, 2001 m. – 24 pasitarimai trečiadienių popietę ir 37 pasitarimai ketvirtadieniais, 2002 m. – 24 pasitarimai trečiadienių popietę ir 11 pasitarimų ketvirtadieniais, t. y. iš viso: 55 kontaktai trečiadieniais ir 58 kontaktai ketvirtadienių ryte (Komisija neįtraukė trumpų pokalbių telefonu ir sumažino iki 53).
- 392 *Dole* neginčija, kad iš telefono skambučių išsklotinių matyti, jog iš šių 53 skambučių 22 buvo atlikti ketvirtadieniais iki 8 val. 45 min., o 18 jų – net iki 8 val. 30 min., be to, reikia pažymėti, kad vidiniai *Dole* ir *Chiquita* susirinkimai dėl kainų nustatymo iš principo prasidėdavo atitinkamai 8 val. 30 min ir 8 val. 45 min. ar net 9 val. (ginčijamo sprendimo 78 ir 85 konstatuojamosios dalys).
- 393 *Dole* taip pat pripažino, kad 20 savačių ji bendravo su *Chiquita* ir trečiadienių, ir ketvirtadienių ryte; Komisija nustatė tik 17 savačių, nes neatsižvelgė į trumpus pokalbius (ginčijamo sprendimo 84 konstatuojamoji dalis).
- 394 Be to, minėti duomenys gauti išnagrinėjus Komisijos bylos medžiagoje turimas *Chiquita* telefono skambučių išsklotines, kuriose pateikti tik išeinantys skambučiai, o ne *Dole* skambučiai *Chiquita*. Atsakymuose į 2006 m. kovo 30 d. ir 2007 m. vasario 27 d. prašymus pateikti informacijos *Dole* pareiškė, kad tam tikrais atvejais jos darbuotojai skambino savo kolegoms iš *Chiquita*.
- 395 Be to, *Dole* nurodė, jog „gali būti, kad kartais [H.] susisiekdavo su B. trečiadienio popietę, jei trečiadienio popietę *Dole* neturėjo iš jo jokių žinių ir ypač jei rinkoje susiklostydavo neįprastos aplinkybės“, ir kad „[G.] buvo kontakto su *Chiquita* iniciatorius tik tada, kai ši neskambino“ (ginčijamo sprendimo 61 konstatuojamoji dalis).

- 396 Iš šių atsakymų formuluotės aišku, kad dažniausia kontaktų iniciatorė buvo *Chiquita*, taip pat matyti tam tikra nuosekli atitinkamų įmonių darbuotojų telefono ryšio kaita, nes *Dole* darbuotojai skambino savo kolegoms iš *Chiquita* ir inicijuodavo slaptus kontaktus, jei neturėjo iš jų jokių žinių.
- 397 Todėl į *Dole* skambučius *Chiquita* reikia atsižvelgti vertinant dvišalių pasitarimų dažnumą, taip pat reikia pažymėti, kad *Dole* nepateikė, kaip jos prašė Komisija, dvišaliuose pasitarimuose dalyvavusių darbuotojų fiksuoto ryšio telefonų išsklotinių (ginčijamo sprendimo 64 išnaša).
- 398 Toliau ieškovės pažymi, kad per tariamo pažeidimo laikotarpį įvyko 156 savaitės susitikimai dėl referencinių kainų nustatymo, todėl sunku suprasti kaip ginčijamame sprendime Komisijos suskaičiuoti pasikeitimai informacija (55 *Dole* ir *Chiquita* pasitarimai bei nuo 60 iki 75 *Dole* ir įmonės, kurią sudaro *Del Monte* ir *Weichert* pasitarimai) gali būti tokie svarbūs, kaip tvirtina Komisija, jei beveik dviem trečdaliais atvejų savaitės referencinės kainos buvo nustatytos nesurengus tokių pasitarimų.
- 399 Dėl tų pačių, kaip antai išdėstytos šio sprendimo 391–397 punktuose, priežasčių šie argumentai taip pat grindžiami neišsamiu pasitarimų su *Chiquita* aprašymu.
- 400 Beje, tik aritmetinis *Dole* požiūris, grindžiamas vien bendro savaitinių susitikimų dėl referencinių kainų nustatymo skaičiaus palyginimu su dvišalių pasitarimų skaičiumi, negali paneigti Komisijos išvados dėl aplinkybės, jog aptariamais susitikimais buvo pakankamai nuoseklūs, kad būtų galima kalbėti apie nustatytą keitimosi informacija mechanizmą.
- 401 Didelis *Dole* ir *Weichert* pripažintų pasitarimų skaičius, jų panašus turinys, aplinkybė, kad juose nuolat dalyvavo tie patys asmenys, kurių *modus operandi* buvo beveik tapatus, turint omenyje pasitarimų grafiką ir komunikacijos priemones, aplinkybė, jog jie vyko mažiausiai trejus metus ir nė viena įmonė netvirtina, kad informacija buvo nustota keistis, *Dole* parodymai dėl kontaktų su *Chiquita* darbuotoju, jei „trečiadienio popietę ji neturėjo iš jo jokių žinių“, taip pat *Dole* ir *Chiquita* parodymai dėl informacijos, kuria keičiamasi, svarbos nustatant referencines kainas, 2002 m. rugpjūčio 8 d. *Chiquita* vidinis elektroninis laiškas (ginčijamo sprendimo 172 ir paskesnės konstatuojamosios dalys), parodantis neįprastą sprendimo dėl kainų nustatymo, kurį *Dole* priėmė prieš tai nepasitarusi su *Chiquita*, pobūdį, leidžia daryti išvadą, jog Komisija teisingai nusprendė, kad egzistavo pasitarimų „schema“ arba sistema, kuria atitinkamos įmonės galėjo naudotis pagal poreikį.
- 402 Šis mechanizmas leido sukurti abipusio tikrumo atmosferą, susijusią su būsima kainodara (336 punkte minėto Sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* 60 punktas), kurią dar labiau sustiprino vėlesnis keitimasis referencinėmis kainomis, nustatytomis ketvirtadienių rytą.
- 403 Nors tam tikra informacija, kuria buvo pasikeista, galėjo būti gauta iš kitų šaltinių, sukurta keitimosi informacija sistema leido atitinkamoms įmonėms susipažinti su šia informacija tiesiogiai, paprasčiau ir greičiau (336 punkte minėto Sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* 60 punktas) ir bendrai ją įvertinti iš naujo.
- 404 Darytina išvada, kad patys duomenys, kuriais buvo keičiamasi, kėlė pakankamą strateginį interesą dėl didelio savo aktualumo ir dėl to, kad ilgą laiką pasitarimai vyko dažnai.
- 405 Dėl tokio reguliaraus ir dažno dalijimosi informacija apie būsimas referencines kainas dirbtinai padidėjo skaidrumas rinkoje, kurioje, kaip buvo išdėstyta šio sprendimo 310 punkte, konkurencija jau buvo maža dėl specialių teisės aktų ir ankstesnio keitimosi informacija apie į Šiaurės Europą gabenamų bananų kiekį (šiuo klausimu žr. 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 281 punktą).

- 406 Trečia, ieškovės nurodo, kad nors pasitarimų tikslas buvo suderinti trijų importuotojų savaitės referencines kainas, reikia, kad tos pačios savaitės tame pačiame pasitarime dalyvautų tie patys importuotojai.
- 407 Šis argumentas atrodo nesvarbus atsižvelgiant į aplinkybę, jog Komisija kaltina *Dole* tuo, kad ši dalyvavo derinant veiksmus per dvišalius pasitarimus su *Chiquita* ir *Weichert*, kad visi šie pasitarimai buvo susiję su kainos nustatymo veiksniais, t. y. veiksniais, kurie yra svarbūs nustatant kitos savaitės referencines kainas, ir (arba) kainos tendencijomis ir duomenimis apie kitos savaitės referencines kainas ir kad visi šie pasitarimai būdingi informacijos platinimo sistemai, kuria įmonės naudojosi pagal savo poreikius.
- 408 Šiomis aplinkybėmis reikia atmesti ieškovių argumentus dėl klaidingo pasitarimo dažnumo įvertinimo.

Dėl dvišalių pasitarimų tikslo

- 409 Ieškovės tvirtina, kad Komisija padarė vertinimo klaidą, nes remdamasi *Chiquita* „subjektyviu ketinimu“ nusprendė, jog per dvišalius pasitarimus buvo siekiama derinti referencines kainas. Vienintelis tariamo pažeidimo laikotarpio dokumentas, kuriuo Komisija remiasi ginčijamame sprendime, konkrečiai šiuo atveju *Chiquita* vidinis elektroninis laiškas, neturi jokios įrodomosios galios. Remdamasi ginčijamo sprendimo 302 konstatuojamąja dalimi ieškovės tvirtina, kad Komisijos sprendimas atmesti pranešimo apie kaltinimus adresačių, pateikusių kitokią nei *Chiquita* nuomonę dėl keitimosi informacija tikslo, ir klientų paaiškinimus, tačiau priimti prašymą atleisti nuo baudos ar ją sumažinti pateikusių bendrovės paaiškinimus, yra nepakankamai motyvuotas.
- 410 Šie argumentai, pateikti grindžiant teiginį dėl Komisijos padarytos klaidos, kuriais siekiama užginčyti ginčijamo sprendimo pagrįstumą, taigi ir šio akto teisėtumą iš esmės, turi būti atmesti.
- 411 Pirmiausia svarbu pabrėžti, kad Komisija nesirėmė *Chiquita* antikonkurenciniu ketinimu, kad padarytų išvadą, jog šios įmonės pažeidė EB 81 straipsnį.
- 412 Komisija teisingai manė: kadangi buvo konstatuotas antikonkurencinis nagrinėjamų veiksmų tikslas, ji neprivalėjo įrodyti subjektyvaus inkriminuojamo keitimosi informacija dalyvių ketinimo (ginčijamo sprendimo 235 konstatuojamoji dalis).
- 413 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad šalių ketinimas nėra būtinas elementas ribojančiam suderintų veiksmų poveikiui konstatuoti, tačiau niekas nedraudžia Komisijai arba Sąjungos teismams į tai atsižvelgti (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands* ir kt. 27 punktas).
- 414 Toliau Komisija nusprendė, kad visi pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo vyko pagal tą pačią „schemą“ ir jais buvo siekiama vieno antikonkurencinio tikslo – derinti nustatomas referencines kainas. Per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* atskleidė savo planuojamą elgesio modelį arba bent jau leido kiekvienai dalyvei įvertinti būsimą konkurentų elgesį ir anksčiau imtis veiksmų dėl jų siūlomo elgesio modelio nustatant referencines kainas. Taigi šie pasitarimai padėjo sumažinti netikrumą dėl būsimų konkurentų sprendimų dėl referencinių kainų, o įmonės taip galėjo derinti minėtų kainų nustatymą ir rinkai skirtą pranešimą, užuot visiškai atskirai priimdamos sprendimus dėl savo kainų politikos (ginčijamo sprendimo 263–272 konstatuojamosios dalys).
- 415 Komisija daro išvadą, kad horizontaliais veiksmais dėl kainų, dėl pačios jų prigimties, siekiama riboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnio 1 dalį (ginčijamo sprendimo 261–263 konstatuojamosios dalys).

- 416 Kad padarytų tokią išvadą, Komisija aptariamus veiksmus įvertino atsižvelgusi į dvišalių pasitarimų turinį, dažnumą, taip pat į teises ir ekonomines aplinkybes, kuriomis vyko šios diskusijos. Ji rėmėsi *Chiquita*, taip pat *Dole ir Weichert* parodymais ir dokumentiniais įrodymais, kaip antai telefono skambučių išsklotinėmis ir elektroniniais laiškais.
- 417 Pirma, dėl atitinkamų įmonių parodymų nustatyta, kad ginčijamame sprendime pateiktas dvišalių pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo turinys iš esmės išplaukia iš šių parodymų.
- 418 Reikia pabrėžti, kad *Chiquita* pareiškė, jog „paskutinė <...> [B.] ir [H.] pokalbių tema buvo galimybių per kitą savaitę padidinti kainas įvertinimas, kitaip tariant, įvertinimas, ar kita atitinkama įmonė taip pat ketina didinti savo kainas“, jog „buvo svarbu žinoti, ar vis dar yra galimybė didinti kainą“ ir jog „šis pasikeitimas ketinimais dėl kainų nustatymo <...> padėjo sumažinti su kainų nustatymu susijusį netikrumą (ginčijamo sprendimo 151 ir 164 konstatuojamosios dalys).
- 419 *Chiquita* taip pat patikslino, kad jos darbuotojas ir *Dole* darbuotojas žinojo, jog atskleisti ketinimai dėl kainų nustatymo yra rinkos informacijos dalis, kuria grindžiami sprendimai dėl kainų nustatymo (ginčijamo sprendimo 167 konstatuojamoji dalis).
- 420 Šiuos parodymus dėl pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo patvirtina *Dole* parodymai; ji pati pripažino, kad šie pasitarimai turėjo įtakos jos sprendimams dėl kainų.
- 421 Pažymėtina, kad *Dole* nurodė:
- atsakyme į prašymą pateikti informacijos – kad jai buvo aišku, jog apytikslė *Chiquita* trečiadienio kaina bus patvirtinta ketvirtadienį (ginčijamo sprendimo 170 konstatuojamoji dalis),
 - prie atsakymo į prašymą pateikti informacijos pridėtame laiške – kad „svarbiausia informacija nustatant *Dole* referencinę kainą“ buvo, be kita ko, ES priklausančio sektoriaus bananų kiekiai ir nokintojų turimų bananų kiekiai, taip pat oro sąlygos,
 - dėl pasitarimų su *Weichert* ir atsakydama į prašymą pateikti informacijos – kad „bendraujant buvo siekiama pasikeisti informacija, kuri leistų kiekvienam importuotojui geriau įvertinti rinkos sąlygas“, kad „pasinaudodama rinkoje esančia bendra informacija arba bendromis nuomonėmis, apie kurias sužinojo bendraudama, *Dole* vertino galimą rinkos paklausą, galimą pasiūlą, kuri gali būti užtikrinta siekiant patenkinti paklausą, ir pradinio *Dole* sumanymo dėl kainos atitiktį realioms rinkos sąlygoms“ (ginčijamo sprendimo 195 konstatuojamoji dalis),
 - atsakyme į pranešimą apie kaltinimus (p. 130) – kad „[*Dole* darbuotojas H.] paaiškino, kad jis ir [B.] kartais galėjo sakyti, jog tikisi kainų padidėjimo 1 EUR ir 50 cnt“ (ginčijamo sprendimo 170 konstatuojamoji dalis ir 217 išnaša),
 - atsakyme į pranešimą apie kaltinimus (p. 215) – kad ji „neneigė, jog nustatydamas savo referencines kainas atsižvelgė į iš konkurentų gautą informaciją, taip pat į daugybę kitų veiksmų“; šis *Dole* pareiškimas susijęs su jos pasitarimais tiek su *Chiquita*, tiek su *Weichert* (ginčijamo sprendimo 229 konstatuojamoji dalis),
 - per apklausą – kad ji „siekė pasinaudoti dvišaliais pasitarimais ir kita informacija apie rinką, kad greičiau rastų subalansuotą kainą“ (t. y. suderinti nesikeičiančią tiekiamų bananų savaitinę pasiūlą su besikeičiančia paklausa), o tai leistų *Dole* veiksmingai išparduoti turimas bananų atsargas ir kuo mažiau derėtis.“
- 422 Be to, kaip pažymėta šio sprendimo 379 punkte, ieškovės savo laiškuose pripažįsta bananų importuotojų dvišalius pasitarimus dėl „galimų“ rinkos „tendencijų“, kurie vykdavo iki referencinių kainų nustatymo. Jos nurodo, kad tariamo pažeidimo laikotarpiu DFFE kiekvieną ketvirtadienio rytą

surengdavo įmonės susirinkimą, per kurį „visa bendrovės surinkta informacija“, išskirta į specialią bylą, buvo nagrinėjama siekiant įvertinti rinkos sąlygas. Paskui remdamasi šia informacija DFFE nustatydavo savaitės referencinę kainą. Taigi informacija, kuria buvo keičiamasi su konkurentais, buvo specialios bylos, leidžiančios *Dole* nustatyti savo kainų politiką, dalis.

423 Antra, Komisija remiasi dokumentiniais įrodymais ir visų pirma 2002 m. rugpjūčio 8 d. *Chiquita* vidiniu elektroniniu laišku, kurį P. (*Chiquita* pirmininkui ir generaliniam direktoriui) adresavo K., pasidalijęs samprotavimais apie *Dole* referencinės kainos didinimą 2 EUR (ginčijamo sprendimo 111, 172 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).

424 *Chiquita* samdomas darbuotojas nurodo:

„Kodėl mes pakeitėme tik 1,5, nors *Dole* – 2,0?

Vakar susidarė įspūdis, kad rinka ima kaisti, tačiau apie 1 EUR.

Šįryt *Dole* neatsakė į mano skambutį ir nepasitarusi su mumis paskelbė 2,00 (tarpininkaujant J., o tai leido išvengti klausimų). Kokie galėtų būti jų motyvai?

1. <...> *Edeka* akcija: *Edeka* surengė vienos savaitės akciją 3-ios kategorijos prekių ženklams „mažiau už *Aldi* kainą“ (paprastai jų asortimentą sudaro 60 *Dole*, 30 CB, 20 DM ir kažkiek 3-ios kategorijos). Jie privertė savo tiekėjus padėti jiems, *Edeka* sutarė su *Dole* įsigyti 80 K dėžių už *Aldi* kainą. Didindami rinkos ir *Aldi* kainą, jie [*Dole*] pirmiausia gauna geriausią kainą už 80 K <...> Kadangi mes dalyvaujame su 50 K CS, gali būti, kad iš to gausime šioį tokį pelną.

2. *Dole* žino, kad mes [*Chiquita*] esame sudarę daug *Dole* plius sandorių ir vis labiau tuo naudojasi mus versdama didinti realias kainas, nors jų kainos lieka daug mažesnės.

Vėliau *Dole* man paskambino, patvirtino savo veiksmus ir nurodė: „ir *Aldi* kaina, be abejo, taip pat pasikeis iki 2“.

Iš *Weichert* <...> mes žinome, kad, jų nuomone, *Dole* didinimas yra šie tiek perdėtas.

Visa tai leidžia manyti, kad *Dole* išpučia situaciją ir kad ji turi savo motyvus. Kadangi nereikėtų sudaryti įspūdžio, jog esame pernelyg laimingi sekdami jų pavyzdžiu, pasirinkome 1,50, taip palikdami 2 skirtumą su *Dole* ir 4,50/5,00 skirtumą su trečiosiomis šalimis.“

425 Ieškovės teigia, kad iš šio teksto matyti tik tai, jog *Chiquita* nestebėjo *Dole* veiksmų, taigi vykdė veiklą savarankiškai. Šiame elektroniniame laiške nėra informacijos, patvirtinančios Komisijos teiginius, kad nuoroda „šįryt“ reiškia, jog *Dole* buvo neįprasta skelbti referencinę kainą nepasikonsultavus su *Chiquita*.

426 Kaip teisingai pabrėžia Komisija (ginčijamo sprendimo 173 ir 174 konstatuojamosios dalys), šis tekstas parodo ne tik tai, kad tą rytą K. negalėjo prisijungti prie *Dole*, bet ir tai, kad *Dole* paskelbė savo referencinę kainą „nepasitarusi“ su *Chiquita* ir kad ši buvo labai nustebinta, nes tikėjosi, jog prieš priimdama sprendimą dėl referencinės kainos nustatymo *Dole* pasitars su ja. Be to, iš dokumento matyti, kad iš pradžių *Dole* bendravo su žemiausios hierarchinės grandies *Chiquita* darbuotoju, be jokių abejonių, siekdama išvengti klausimų, paskui dar kartą susisiektė telefonu su *Chiquita* aukštas pareigas einančiu atsakingu asmeniu, siekdama paaiškinti kainos pokyčius ir paraginti *Chiquita* sekti jos pavyzdžiu ir nurodė jai, kad „*Aldi* kaina“, „be abejo“, taip pat padidės iki 2 EUR. Aplinkybė, kad *Dole* paskambino *Chiquita* ir pateikė jai paaiškinimų, prieštarauja teiginiui apie savarankišką įmonių elgesį.

427 Trečia, reikia pažymėti, kad Komisija remiasi nusistovėjusia teismų praktika, pagal kurią, išskyrus suinteresuotųjų ūkio subjektų pateiktinų priešingų įrodymų atvejus, vis dėlto reikia preziumuoti, kad įmonės, kurios dalyvauja derinant veiksmus ir toliau veikia rinkoje, nustatydamos savo elgesį joje atsižvelgia į informaciją, kuria buvo pasikeista su konkurentais (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 51 punktas ir 2006 m. gruodžio 5 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Westfalen Gassen Nederland prieš Komisiją*, T-303/02, Rink. p. II-4567, 132 ir 133 punktai). Ginčijamo sprendimo 302 konstatuojamojoje dalyje Komisija konstatavo, kad šis reikalavimas pateikti priešingų įrodymų šioje byloje neįvykdytas. Iš šio sprendimo 418, 419 ir 421 punktuose primintų *Chiquita* ir *Dole* parodymų matyti, kad šios įmonės pripažino, jog nustatydamos savo referencines kainas atsižvelgė į iš konkurentų gautą informaciją, ir būtent tai Komisija ir pabrėžia ginčijamo sprendimo 229 konstatuojamojoje dalyje.

428 Ginčijamo sprendimo 302 konstatuojamojoje dalyje Komisija bendrai nurodo, kad įmonės, kurioms buvo skirtas pranešimas apie kaltinimus, nepateikė įrodymų, galinčių paneigti teiginius, kuriais ji grindžia išvadas dėl pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo antikonkurencinio tikslo. Šiuo klausimu ji pažymi, kad negali „pakankamai įrodymais laikyti plačios visuomenės ar klientų laišku, ypač kai nėra jokių duomenų, jog šie asmenys žinojo apie“ atitinkamų įmonių „pasitarimų dėl išankstinių kainų nustatymo pobūdį“.

429 Ieškovių šioje instancijoje pateikti duomenys neleidžia paneigti šio sprendimo 427 punkte minėtų Komisijos išvadų.

430 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad reikia atmesti kaltinimą, jog padariusi išvadą apie dvišalių pasitarimų antikonkurencinį tikslą derinti referencines kainas Komisija padarė vertinimo klaidą.

Dėl referencinių kainų reikšmingumo bananų sektoriuje

431 Ieškovės tvirtina, kad Komisija aiškiai ir nedviprasmiškai nepaaiškino, kaip keitimasis įvairia informacija gali būti svarbus nustatant realias žalių bananų referencines kainas.

432 Jos nurodo, kad labai retos ir neplanuotos diskusijos su realiomis kainomis beveik nesusijusiais klausimais negali būti laikomos pakankamai kenkiančiomis konkurencijai, kad būtų pripažintos pažeidimu dėl tikslo. Šiuo atžvilgiu jos tvirtina, kad referencinės kainos nėra kaip nors susijusios su sandorio kainos nustatymu bananų sektoriuje, kitaip nei mažmeninės prekybininkės *Aldi*, kuri yra viena didžiausių bananų pirkėjų Šiaurės Europoje, nustatyta kaina, kurios paskelbimas ketvirtadienio popietę yra komercinių derybų pradžios atskaitos taškas. Visos rinkos dalyvės pripažįsta, kad *Aldi* nustatyta geltonų bananų kaina buvo orientyras ir lemiamas veiksnys derantis dėl realių kainų. Pati Komisija pripažįsta, kad referencinės kainos nėra glaudžiai susijusios su realiomis kainomis (ginčijamo sprendimo 352 konstatuojamoji dalis).

433 *Dole* tvirtina, kad Komisija visiškai klaidingai išdėstė savo poziciją ir kad aišku, jog ji, kaip ir jos ekonomistai, kitos importuotojos ir jų klientai, teigė, kad referencinės kainos neturėjo reikšmės derantis dėl realių kainų.

434 Dėl ginčijamo sprendimo motyvų reikia priminti, kad ginčijamo sprendimo 146–197 konstatuojamosiose dalyse Komisija teisės požiūriu pakankamai išdėstė dvišalių pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo, kurie visi buvo susiję su referencinėmis kainomis, turinį.

435 Be to, remiantis ginčijamo sprendimo 102–128 konstatuojamosiomis dalimis darytina išvada, kad Komisija pakankamai tiksliai ir aiškiai išnagrinėjo referencinių kainų nustatymo ir reikšmingumo bananų sektoriuje klausimą.

- 436 Neginčijama, kad *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* nustatydavo referencines kainas atitinkamiems prekių ženklams kiekvieną savaitę, šiuo atveju ketvirtadienio rytą, ir skelbdavo jas savo klientams. Importuotojos nurodė, kad žinia apie referencines kainas greitai pasklisdavo visame sektoriuje, paskui būdavo pateikta specializuotajai spaudai (ginčijamo sprendimo 34, 104 ir 106 konstatuojamosios dalys).
- 437 Komisija paaiškina, kad dėl sandorio kainos arba buvo deramasi kiekvieną savaitę, arba ji buvo nustatoma pagal iš anksto numatytą kainų nustatymo formulę, kurioje paminėta fiksuota kaina arba kaina, siejama su pardavėjo ar konkurento referencine kaina arba kita referencine kaina, kaip antai „*Aldi* kaina“. Visų pirma *Chiquita* turėjo sutartis, grindžiamas „formule *Dole* plus“, pagal kurią sandorio kaina iš tikrųjų priklausė nuo kiekvieną savaitę nustatomos *Dole* referencinės kainos arba pačios *Chiquita* referencinių kainų. Kiek tai susiję su atitinkamais klientais, egzistavo tiesioginis mokamų ir referencinių kainų ryšys (ginčijamo sprendimo 104 ir 105 konstatuojamosios dalys).
- 438 Be to, ginčijamo sprendimo 104 konstatuojamojoje dalyje ji nurodo:
- „<...> Bananų tiekėjai, parduodantys *Aldi*, paprastai teikė savo pasiūlymus ketvirtadienio rytą. „*Aldi* kaina“ paprastai buvo fiksuojama apie 14 val. „*Aldi* kaina“ – tai kaina, kurią *Aldi* mokėjo savo bananų tiekėjams. *Aldi* paaiškina, kad kiekvieną ketvirtadienį nuo 11 iki 11.30 val. gaudavo savo tiekėjų pasiūlymus. Taip pat tai, kad jos sprendimas dėl savaitės pasiūlymo tiekėjams buvo grindžiamas gautais pasiūlymais, ankstesnės savaitės kainomis ir praeitų metų tos pačios savaitės kaina. Maždaug po 30 min. nuo visų tiekėjų pasiūlymų gavimo *Aldi* teikė savo pasiūlymą, kuris paprastai buvo vienodas visiems tiekėjams. *Aldi* teigia, kad nežinojo apie „*Aldi* kainos“ egzistavimą, todėl negalėjo įvertinti savo kainos svarbos trečiųjų šalių sandoriams. Nuo 2002 m. antro pusmečio „*Aldi* kaina“ buvo pradėta vis dažniau naudoti kaip bananų kainos apskaičiavimo rodiklis sudarant tam tikrus kitus sandorius, visų pirma sandorius dėl aukščiausios kokybės bananų.“
- 439 Kad įrodytų referencinių kainų reikšmingumą aptariamame sektoriuje Komisija remiasi dokumentiniais įrodymais (ginčijamo sprendimo 107, 110–113 konstatuojamosios dalys), taip pat *Dole* (ginčijamo sprendimo 114, 116, 117 ir 122 konstatuojamosios dalys) ir *Del Monte* (ginčijamo sprendimo 120 konstatuojamoji dalis) parodymais.
- 440 Komisija daro išvadą, kad referencinės kainos mažų mažiausia buvo signalas, tendencija arba informacija rinkai apie numatomus bananų kainų pokyčius ir kad jos buvo svarbios prekybai bananais ir gautoms kainoms. Be to, sudarant tam tikrus sandorius tikrosios kainos buvo tiesiogiai siejamos su referencinėmis kainomis. Komisija mano, kad buvo pakankamai daug priemonių antikonkurenciniam tikslui pasiekti (ginčijamo sprendimo 115 ir 128 konstatuojamosios dalys).
- 441 Šiomis aplinkybėmis reikia atmesti ieškovių teiginius, kad Komisija nepaisė pareigos motyvuoti.
- 442 Pirma, dėl Komisijos vertinimo pagrįstumo reikia pažymėti, kad per administracinę procedūrą *Dole* pati davė parodymus, kuriuose buvo pabrėžtas referencinių kainų reikšmingumas atitinkamoje rinkoje. Tačiau ieškovės kaltina Komisiją tuo, kad ji klaidingai išdėstė jų poziciją dėl referencinių kainų vaidmens, nes iškraipė minėtų parodymų kontekstą.
- 443 Dėl *Dole* parodymų, kuriais remiasi Komisija, pirma, reikia pažymėti, kad *Dole* aiškiai pripažino, jog jos referencinės kainos buvo paskelbtos visiems klientams (ginčijamo sprendimo 106 konstatuojamoji dalis, *Dole* pateikto 2007 m. balandžio 10 d. ekonominio vertinimo p. 4), ir patvirtino tai ieškinyje.
- 444 *Dole* nurodė, kad „[referencinės kainos] labai nežymiai padeda importuotojams ir klientams įvertinti dabartinę rinkos būklę ir tai, kaip ji gali pasikeisti“, ir kad „referencinė kaina yra tik rinkos rodiklis, kuriuo siekiama nukreipti derybas link realios kainos“ (ginčijamo sprendimo 116 ir 117 konstatuojamosios dalys).

445 *Dole* kelis kartus aiškiai teigė, kad, klientų nuomone, referencinės kainos turi reikšmės vedant komercines derybas. *Dole* nurodė, kad:

- informaciją apie importuotojų referencines kainas buvo galima gauti iš įvairių šaltinių, visų pirma, iš „klientų, kurie viešai lygindami konkurentų siūlomą kainą, bandė derėtis, kad gautų geriausią pasiūlymą“ (ginčijamo sprendimo 114 konstatuojamoji dalis, atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p. 222),
- „ketvirtadieniais, kai *Dole* skelbė savo referencines kainas klientams, šie kartais skundėsi, kad *Dole* kainos pernelyg didelės“, kad „*Dole* darbuotojas [H.] tikrino tai susisiekdamas su atitinkamu konkurentu (su kuriuo klientas lygino *Dole* kainą)“ ir kad „toks elgesys leisdavo *Dole* patikrinti, ar dideli klientai jos neklaidina“,
- „rinkai būdingi didelę perkamąją galią turintys reiklūs klientai, daugelis kurių yra dominuojančią padėtį užimantys mažmeniniai prekybininkai, kurie neabejodami keičia tiekėjus“ (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p. 38),
- „klientai (nokintojai, didmenininkai, mažmenininkai ir kt.) neabejodami platina įvairių importuotojų pasiūlymus“ (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p. 39),
- dideli prekybos centrai, kurie yra *Dole* klientai, atvirai naudojami „tiekėjų pasiūlymais kaip priemone sudaryti palankesnę sandorį“ (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p. 97).

446 Taigi panašu, kad klientai tikėjosi, jog didesnės referencinės kainos lems didesnes sandorio kainas, ir kad jie jomis pasinaudos kaip priemone derybose dėl realių kainų nustatymo, o tai patvirtina importuotojų suinteresuotumą derinti veiksmus dėl šių referencinių kainų. Šie apgalvoti ir gerai apsvarstyti raštu pateikti konkretūs ir nuoseklūs *Dole* parodymai turi didelę įrodomąją vertę (šiuo klausimu žr. 2011 m. spalio 25 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Aragonesas Industrias y Energía prieš Komisiją*, T-348/08, Rink. p. I-7583, 104 punktą), kiek tai susiję su referencinių kainų, bendrai nurodytų kaip pradinę importuotojų kainos užklausa, vaidmeniu ir svarba komercinėse derybose.

447 Per administracinę procedūrą *Dole* pateikė ekonominių vertinimų; viename iš jų, t. y. 2007 m. balandžio 10 d., nurodyta, kad du pagrindinius rinkos požymius sudaro aplinkybė, jog bananai yra greitai gendantis produktas ir kad kainos nustatymas gali lemti intensyviuos neformaliuos rinkos dalyvių pasitarimus.

448 Šiame vertinime pateikiamas ekonominis kainos formavimo procedūros paaiškinimas, visų pirma paaiškinamas rinkos dalyvių keitimasis informacija, yra kitoks nei bananų įmonių diskusijos.

449 Šiame vertinime nurodyta:

„[Šiais pasikeitimais informacija] buvo siekiama pašalinti netikrumą dėl subalansuotos kainos likus kelioms dienoms iki kassavaitinių bananų siuntų atvykimo į Šiaurės Europą <...> Nokintojų noras sutikti su ypatingomis *Aldi* sąlygomis tam tikra dalimi priklausė nuo pradinės referencinės kainos, kurią jie gaudavo iš importuotojų, o šios savo ruožtu priklausė nuo to, kaip lengvai importuotojai planavo parduoti tą savaitę iškrautą bananų kiekį <...> Geresnės rinkos dalyvių žinios apie galimas subalansuotas kainas lemdavo sėkmingesnius sandorius. <...> Tiekėjų ir klientų derybos vykdavo greičiau <...> buvo mažesnis pavojus, kad bananai suges <...> Kai visų šalių nuomonės dėl subalansuotos kainos beveik nesiskyrė, jos kur kas lengviau sutardavo dėl kainos, dėl kurios jos pasirengusios vesti derybas <...> Kita vertus, pardavėjai galėjo suklysti ir parduoti bananus už pernelyg mažą kainą nežinodami, kad kitas pirkėjas <...> galbūt būtų mokėjęs daugiau.“

- 450 Dėl bananų įmonių keitimosi informacija 2007 m. balandžio 10 d. ekonominiame vertinime nurodyta, kad šis keitimasis „buvo papildoma priemonė surinkti įvairius rinkos informacijos šaltinius siekiant sudaryti bendrą subalansuotos kainos viziją“ ir kad „keitimasis informacija reiškė, kad bananų įmonių referencinės kainos atspindi šios savaitės pasiūlą ir paklausą surinktą informaciją, o ne tik konkretaus tiekėjo asmeninę informaciją“.
- 451 2007 m. balandžio 10 d. ekonominio vertinimo p. 3 taip pat nurodyta, kad „dėl DFFE savaitės bananų paklausos yra abejonių“ ir kad „DFFE turi „nustatyti“ geriausią kainą, kuri subalansuos jos pasiūlą ir šią besikeičiančią paklausą, turint omenyje pavojus ir bananų nokinimo sąnaudas“. Be to, minėto vertinimo p. 5 pažymėta, kad „DFFE galutinė referencinė kaina rodė jos klientams DFFE požiūrį į rinkos uždarumą ir atitinkamai į jos bananų vertę rinkoje“.
- 452 Šios įvairios 2007 m. balandžio 10 d. ekonominio vertinimo ištraukos įrodo referencinių kainų reikšmingumą bananų sektoriuje, tačiau reikia pažymėti, kad skirtumas, nurodytas nagrinėjant visus bananų rinkos dalyvių pasikeitimus informacija, yra tik teorinis, nes tiek iš jos pačios vertinimo, tiek iš *Dole* parodymų (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p. 215 ir ginčijamo sprendimo 229 konstatuojamoji dalis) matyti, kad iš bananų įmonių ir kitų dalyvių surinkta informacija buvo apibendrinta ir naudojama kaip pagrindas nustatant šios įmonės referencines kainas.
- 453 Taip pat reikia pabrėžti, kad *Dole* pripažino, jog tam tikri jos sandoriai buvo tiesiogiai paremti referencinėmis kainomis.
- 454 Anot *Dole*, jos Belgijos dukterinė bendrovė VBH teikė kai kuriems klientams (*Metro*, *Delhaize*, *Carrefour*) tiekiamų geltonų bananų savaitės kainą, t. y. kainą, kuri buvo grindžiama DFFE pateikta žaliaja referencine kaina, padidinta konkrečiu dydžiu, nustatytu VBH su klientu sudarytoje sutartyje.
- 455 *Dole* taip pat pareiškė, kad „į šią geltonąją kainą buvo įtrauktas nokinimas, tiekimas [ir] platinimas, įpakavimas ir kiti galimi su produktu susiję bet kurio kliento reikalavimai“, kad „todėl kaina keitėsi priklausomai nuo savaitės žaliosios kainos ir jos padidinimų“ ir kad „sutartyse su mažmenininkais <...> buvo numatyta kainos apskaičiavimo formulė (būtent geltonoji kaina = DFFE pranešta žalioji kaina + padidinimai, kuriuos lėmė produktui taikomi reikalavimai ir logistikos sąnaudos – apyvartos nuolaidos)“. Be to, reikia pažymėti, kad tik dėl padidinimų ir apyvartos nuolaidų derybos buvo vedamos kartą per metus sudarant metus galiosiančią sutartį.
- 456 Kaip nurodyta šio sprendimo 202 punkte, ieškovės tvirtina, kad taip kainos buvo nustatomos tik pasibaigus pažeidimo laikotarpiui ir kad Komisija nepatikrino, ar informacija apie atsakyme į 2006 m. vasario 10 d. Komisijos prašymą pateikti informacijos, kuris apėmė vadinamąjį „nuo 2000 m. iki dabar“ laikotarpį, paminėtas VBH sutartis yra susijusi su šiuo galiausiai ginčijamame sprendime nurodytu ribotu laikotarpiu nuo 2000 iki 2002 m.
- 457 Reikia priminti (žr. šio sprendimo 203 punktą), kad išnagrinėjus atitinkamus atsiliepimo į ieškinį priedus nenustatyta jokių ieškovių teiginių dėl aptariamų kainos nustatymo būdo taikymo *ratione temporis* pateisinančių duomenų; šiuose prieduose, beje, nebuvo jokios konkrečios ir objektyvios jų teiginių teisingumą galinčios įrodyti informacijos ir net duomenų apie tai, kaip VBH nustatydamas savo kainas 2000–2002 m. Buvo aišku, kad 2006 m. vasario 10 d. Komisijos prašyme pateikti informacijos nurodytas laikotarpis prasidėjo 2000 m. sausio 1 d. Kadangi *Dole* atsakyme nepateikiama jokios konkrečios informacijos dėl aptariamų kainų nustatymo būdo taikymo VBH ir jos klientų *Metro*, *Delhaize* ir *Carrefour* sutartyse datos, jis neišvengiamai apima visą nurodytą laikotarpį, įskaitant 2000–2002 m. Šiomis aplinkybėmis reikia atmesti ieškovių argumentą dėl aptariamų kainos nustatymo būdo netaikymo *ratione temporis*.

- 458 Be to, ieškovės nurodo, kad DFFE už referencinę kainą *Dole* prekės ženklo žalius bananus taip pat parduodavo keliems labai mažiems klientams, konkrečiai 2002 m. – dviem klientams, kurie nusipirko už 1 072 840 EUR, arba padarė 1 % jos bendros apyvartos, tačiau nepateikė jokių tai patvirtinančių dokumentų.
- 459 Antra, *Dole* teigia, kad jos parodymų citatos, kurias pateikė Komisija, yra ištrauktos iš konteksto, „kaip nurodyta C.7 priede“.
- 460 Komisija daro išvadą, kad remiantis teismų praktika dėl Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkto išaiškinimo dubliko C 7 priedas nepriimtinas.
- 461 Reikia priminti, kad pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnį ir Bendrojo Teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą ieškinyje turi būti nurodytas bylos dalykas ir teisinių pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka. Ši santrauka turi būti pakankamai aiški ir tiksli, kad atsakovas galėtų parengti atsiliepimą, o Bendrasis Teismas priimtų sprendimą, jei įmanoma, be jokios papildomos informacijos (2007 m. sausio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *France Télécom prieš Komisiją*, T-340/03, Rink. p. II-107, apeliacine tvarka patvirtinto 2009 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimu *France Télécom prieš Komisiją*, C-202/07 P, Rink. p. I-2369, 166 punktas).
- 462 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką tam, kad ieškinys būtų priimtinas, reikia, kad svarbiausios faktinės ir teisinės aplinkybės, kuriomis jis pagrįstas, būtų bent jau trumpai, bet nuosekliai ir suprantamai nurodytos pačiame ieškinio tekste. Nors ieškinio turinys specifiniais klausimais gali būti pagrįstas ir papildytas pateikiant nuorodas į prie jo pridėtų dokumentų ištraukas, bendroji nuoroda į kitus dokumentus, netgi ieškinio priedus, negali kompensuoti pagrindinių teisinių argumentų nebuvimo, kurie pagal pirma nurodytas nuostatas turi būti nurodyti pačiame ieškinyje (1992 m. kovo 31 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Daniją*, C-52/90, Rink. p. I-2187, 17 punktas; 1993 m. lapkričio 29 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Koelman prieš Komisiją*, T-56/92, Rink. p. II-1267, 21 punktas ir 1999 m. gegužės 21 d. Nutarties *Asia Motor France ir kt. prieš Komisiją*, T-154/98, Rink. p. II-1703, 49 punktas). Į priedus gali būti atsižvelgta tik tiek, kiek juose pagrindžiami arba papildomi ieškovių procesiniuose dokumentuose aiškiai nurodyti pagrindai arba argumentai, ir tiek, kiek galima tiksliai nustatyti, kurios iš juose nurodytų aplinkybių pagrindžia arba papildo šiuos pagrindus arba argumentus (šiuo klausimu žr. 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Microsoft prieš Komisiją*, T-201/04, Rink. p. II-3601, 99 punktą).
- 463 Be to, Bendrasis Teismas prieduose neturi ieškoti ir nustatyti pagrindų ir argumentų, kuriuos galėtų laikyti pagrindžiančiais ieškinį, nes priedai atlieka tik įrodomąją ir pagalbinę funkciją (1997 m. lapkričio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cipeke prieš Komisiją*, T-84/96, Rink. p. II-2081, 34 punktas ir 2002 m. kovo 21 d. Sprendimo *Joynson prieš Komisiją*, T-231/99, Rink. p. II-2085, 154 punktas). Todėl priedai nėra skirti ieškinyje glaustai nurodytiems ieškinio pagrindams plačiau išplėtoti, nurodant jame nepateiktus reikalavimus ar argumentus (461 punkte minėto 2007 m. sausio 30 d. Sprendimo *France Télécom prieš Komisiją*, apeliacine tvarka patvirtinto 461 punkte minėto 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimu *France Télécom prieš Komisiją*, 167 punktas).
- 464 Toks Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio ir Bendrojo Teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkto aiškinimas taip pat taikytinas procesiniuose dokumentuose nurodytiems pagrindams ir kaltinimams (1995 m. sausio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Viho prieš Komisiją*, T-102/92, Rink. p. II-17, 68 punktas ir 461 punkte minėto 2007 m. sausio 30 d. Sprendimo *France Télécom prieš Komisiją*, apeliacine tvarka patvirtinto 461 punkte minėto 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimu *France Télécom prieš Komisiją*, 166 punktas).

465 Nagrinėjamu atveju grįsdamos kaltinimą, siejamą su *Dole* per administracinę procedūrą pateiktų parodymų konteksto iškraipymu, ieškovės dublike pateikia ištrauką iš atsakymo į pranešimą apie kaltinimus, ji suformuluota taip:

„Paprasčiausia absurdiška galvoti, kad keitimasis informacija apie referencines kainas leisdavo bananų importuotojams kažkaip numatyti galutines kainas, nurodomas klientams išrašomose sąskaitose. *Aldi* perka bananus iš nokintojų, kuriems bananus tiekia įvairūs tiekėjai. Nokintojai siūlo *Aldi* kainą už kilogramą. Vėliau *Aldi* palygina pasiūlytas kainas atsižvelgdama į savo asmeninį vartotojo reakcijos įvairiose mažmeninės prekybos parduotuvėse vertinimą, paskui nusprendžia, iš kurių nokintojų pirks. Pasiūlytos kainos yra konfidencialios ir nėra kaip nors susijusios su bananų importuotojų referencinėmis kainomis.“

466 Ieškovės taip pat cituoja 2007 m. lapkričio 20 d. ekonominės analizės ištrauką, joje nurodyta:

„Kitaip negu *Aldi* kaina <...>, pradinės bananais prekiaujančių bendrovių referencinės kainos nedarė jokios tiesioginės įtakos nustatant klientų už bananus mokamas realias kainas.“

467 Darytina išvada, kad ieškovės nepateikė jokio paaiškinimo dėl šių dviejų citatų reikšmės; pirmoje kalbama apie keitimąsi informacija apie referencines kainas, kuri Komisija iš tikrųjų konstatavo ginčijamame sprendime, bet vykusį po pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo, o antroje atkreipiamas dėmesys į pradinių referencinių kainų „tiesioginės“ įtakos nebuvimą. Ieškovės taip pat nesupriešina šių citatų ir *Dole* parodymų, kuriais Komisija rėmėsi grįsdama savo išvadą dėl referencinės kainos reikšmingumo.

468 Šiomis aplinkybėmis panašu, kad grįsdamos savo kaltinimą, susijusį su tuo, kad Komisija iškraipė *Dole* pradinių parodymų kontekstą, ieškovės, nieko neaiškindamos, tik pateikia dviejų citatų, paimtų iš atsakymo į pranešimą apie kaltinimus ir ekonominio vertinimo, ištraukas ir daro bendrą nuorodą į dubliko C 7 priedą. Tokia glausta kaltinimo formuluotė neleidžia Bendrajam Teismui prireikus išspręsti bylą nesiremiant jokia kita informacija, be to, priedų išimtinai įrodomajai ir pagalbinei funkcijai prieštarautų tikslas juos naudoti siekiant detaliai nurodyti argumentus, kurie neatskleisti pakankamai aiškiai ir tiksliai (461 punkte minėto 2007 m. sausio 30 d. Sprendimo *France Télécom prieš Komisiją* 204 punktas).

469 Tokia išvada šioje byloje darytina dar ir todėl, kad ieškovės priedą neteisingai laikė savo papildomomis rašytinėmis pastabomis, kurios tik papildo jos pareiškimus, o tai nesuderinama su priedo ypatybe, t. y. su jo tik įrodomąja ir pagalbine funkcija.

470 Taigi dubliko C 7 priedą ir kaltinimą, kuri ieškovės grindžia tuo, kad Komisija atsižvelgė į per administracinę procedūrą pateiktus *Dole* parodymus dėl referencinių kainų vaidmens, tačiau neatsižvelgė į jų kontekstą, reikia atmesti kaip nepriimtina.

471 Antra, dėl bylos medžiagoje turimų dokumentinių įrodymų reikia pažymėti, kad siekdama pagrįsti savo išvadą dėl referencinių kainų svarbos bananų rinkai Komisija remiasi įvairiais dokumentais, o daugiausia elektroniniais laiškais.

472 Pirmiausia ji remiasi 2001 m. balandžio 30 d. P. elektroniniu laišku, skirtu B. (du *Chiquita* direktoriai) (ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamoji dalis); šiame laiške nurodyta:

„Įrodyta, kad [*Dole/Del Monte/Tuca*] pasiekus 36,00 DEM kainą, jų klientai (mažmeniniai prekybininkai) prieštarauja, nes esant tokiai pasiūlai kaina vartotojui turi peržengti 3,00 DEM / kg ribą. Nėra jokių abejonių, jog šis „fenomenas“ tam tikrą laiką turės mums įtakos. [Tai] reikštų, kad mūsų didžiausia kaina bus 40,00 DEM (žalasis pasiūlymas).“

- 473 Kaip teisingai pažymi Komisija, iš šio dokumento matyti, kad realios kainos priklausė nuo referencinių kainų ir kad klientai stebėjo jų pokyčius. Jis įrodo, kad klientai reaguodavo, kai referencinės kainos pasiekdavo tam tikrą lygį, ir kad jie žinojo, jog šios referencinės kainos ir realios kainos yra susijusios. Taigi iš dokumento aiškiai matyti, kad kai *Dole*, *Del Monte* ir *Tuca* pasiūlymai pasiekdavo „36,00 DEM“, „kaina vartotojui [turėjo] peržengti 3,00 DEM / kg ribą“. Dokumentas taip pat parodo, kad egzistuoja tam tikra *Chiquita*, *Dole* ir *Del Monte* prekių ženklų bananų referencinių kainų ir pakeliamų skirtumų ribų tarpusavio priklausomybė.
- 474 Svarbu pabrėžti, kad atsakydama į pranešimą apie kaltinimus pati *Weichert* pastebėjo, jog aptariamas elektroninis laiškas netiesiogiai įrodė, kad referencinės kainos turėjo didelės įtakos mažmeniniams prekybininkams (ginčijamo sprendimo 108 konstatuojamoji dalis).
- 475 Šiuo klausimu taip pat reikia paminėti *Chiquita* generalinio direktoriaus Europoje keliems kolegoms skirtą 2000 m. birželio 21 d. elektroninį laišką (ginčijamo sprendimo 113 konstatuojamoji dalis), kuriame komentuojama *Chiquita* sumažinta referencinė kaina po atitinkamo *Dole* kainos sumažinimo 2 DEM, nurodant, kad „esant tokiam kainų skirtumui, kuris, palyginti su *Dole*, siekė 9 DEM, [jis] neturėj[o] kito pasirinkimo“ ir kad „akivaizdu, kad tai šokas, nes galimybės padidinti kainas vasarą esant įprastoms gamybos ir rinkos sąlygoms yra menkos, jų beveik nėra“. Tame pačiame elektroniniame laiške P. taip pat rašo, kad „tai priežastis, dėl kurios [jis jų] dar kartą praš[o] išnagrinėti bet kokią galimybę padidinti kiekį“ ir kad „kiekio didinimas nekompensuos 100 % kainų sumažinimo“, bet jiems „reikalinga kiekviena papildoma dėžė, kol tai neturės mums ilgalaikio neigiamo poveikio“.
- 476 Šis elektroninis laiškas aiškiai prieštarauja ieškovių teiginiui, kad nėra jokio ryšio tarp referencinių kainų, ar bent jų pokyčių, ir kainų pokyčių rinkoje. Be to, kaip teisingai pabrėžia Komisija, iš šio elektroninio laiško matyti, kaip *Chiquita* rūpėjo priimti „šoką“ sukeliantį sprendimą sumažinti referencines kainas, nes „buvo mažai / nebuvo šansų, kad kainos per vasarą padidės“, ir rasti sprendimą, kaip sušvelninti šios situacijos neigiamus padarinius kainų lygiui, konkrečiai šiuo atveju keičiant kiekį. Juo dar kartą įrodoma importuotojų referencinių kainų skirtumų ir priimtinių arba kilnojamųjų šių skirtumų ribų klausimo svarba.
- 477 Trečia, Komisija remiasi 2002 m. rugpjūčio 8 d. *Chiquita* vidiniu elektroniniu laišku (ginčijamo sprendimo 111, 172 ir paskesnės konstatuojamosios dalys), kurio turinys pateiktas šio sprendimo 424 punkte.
- 478 2002 m. rugpjūčio 8 d. elektroninis laiškas įrodo *Dole* referencinių kainų svarbą rinkai, taip pat ir pačios *Dole* gautoms realioms kainoms. Jis patvirtina, kad *Chiquita* buvo sudariusi „*Dole* plius sandorius“, t. y. sutartimi patvirtintus susitarimus, kuriuose realios kainos yra tiesiogiai susietos su *Dole* savaitės referencinėmis kainomis ir aiškiai parodo *Dole* referencinės kainos svarbą *Chiquita* realioms kainoms. Be to, *Dole* referencinė kaina šiuo atveju darė įtaką *Chiquita* referencinei kainai. Šiame elektroniniame laiške pažymėta, kad išvakarėse *Chiquita* planavo padidėjimą „apie 1 EUR“, tačiau tą rytą nusprendė padidinti savo referencinę kainą 1,5 EUR. Iš tikrųjų duodama parodymus *Chiquita* nurodo, kad atsižvelgusi į *Dole* referencinės kainos didinimą 2 EUR ji pakeitė savo referencinę kainą ir padidino ją 1,5 EUR, „užuot pritaikiusi išvakarėse planuotą tik 1 EUR padidinimą“ (ginčijamo sprendimo 111 konstatuojamoji dalis).
- 479 Ketvirta, Komisija pateikia *Atlanta* (nokintojos ir platintojos) susirašinėjimą su *Chiquita* ir 2003 m. sausio 2 ir 6 d. *Chiquita* vidinius laiškus (ginčijamo sprendimo 110 ir 176 konstatuojamosios dalys).
- 480 2003 m. sausio 2 d., ketvirtadienį, nokintojos ir platintojos *Atlanta* samdomas darbuotojas nusiuntė dviem *Chiquita* atsakingiems asmenims P. ir K. elektroninį laišką, kuriame kalbama apie *Chiquita* sprendimą 0,5 EUR padidinti savo referencinę kainą, apie kurią jau buvo pranešta klientams, ir tai įvyko po *Dole* referencinės kainos padidinimo tą patį rytą, kai buvo išsiųstas minėtas laiškas. Šiame elektroniniame laiške *Atlanta* samdomas darbuotojas pateikė *Chiquita* vadovams „labai kritišką pastabą“ dėl tokio sprendimo dėl kainų nustatymo. 2003 m. sausio 6 d. K. atsakė į šį laišką taip: „Tai

mano klaida, mane nustebino *Dole* įvykę pokyčiai. Manome, kad kelias kainų didėjimui būtų užkirstas, jei mūsų lygis liktų tas pats, o kainų pasikeitimo klausimas vėl iškiltų per ateinančias savaites“. 2003 m. sausio 2 d. *Chiquita* samdomas darbuotojas tuo pačiu klausimu parašė K., kad jam kilo sunkumų dėl šio naujo sprendimo padidinti kainas, nes kainos jau buvo paskelbtos klientams. Sausio 6 d. K. taip atsakė į šią pastabą (ginčijamo sprendimo 110 ir 176 konstatuojamosios dalys):

„[P.] nenorėjo, kad *Dole* ir *Del Monte* susidarytų įspūdį, jog išsaugodami *status quo* mes jų atsisakome. Suprantu.“

- 481 Ieškovės nurodo, pirma, kad aplinkybė, jog *Chiquita* vadovas buvo „nustebintas“ *Dole* įvykusiais pokyčiais, gali parodyti tik tai, kad pastaroji vykdė veiklą negaudama iš *Chiquita* jokios informacijos, antra, jog Komisija negali šiais dokumentais remtis grįsdama savo teiginį, nes jie buvo parengti pasibaigus tariamo pažeidimo laikotarpiui.
- 482 Tiesa, nustatyta, kad dokumentai parengti 2003 m. sausio mėn., t. y. iš karto pasibaigus laikotarpiui. Vis dėlto, nors vien šie dokumentai negali įrodyti inkriminuojamo antikonkurencinio elgesio tikrumo, jie puikiai patvirtina Komisijos surinktus įrodymus dėl pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo tikslo.
- 483 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad vien pastaba apie *Chiquita* nuostabą neleidžia padaryti vienareikšmės išvados, jog *Dole* veikė savarankiškai, tačiau ji gali būti paaiškinta taip: *Chiquita* suvokta *Dole* pozicija, išreikšta per dvišalį susitikimą, ir pastarosios veiksmai nesutapo.
- 484 Be to, net jei slapto susitarimo dalyvis gali siekti pasinaudoti ja savo tikslais, ar net sukčiauti, tai vis tiek nesumažina jo atsakomybės už dalyvavimą darant šiuos veiksmus. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką įmonė, kuri, nepaisant susitarimo su savo konkurentais, vykdo daugiau ar mažiau nepriklausomą politiką rinkoje, paprasčiausia gali mėginti panaudoti kartelį savo naudai (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, T-308/94, Rink. p. II-925, 230 punktas; 2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Archer Daniels Midland prieš Komisiją*, T-59/02, Rink. p. II-3627, 189 punktas; taip pat žr. 1983 m. lapkričio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *IAZ international Belgium ir kt. prieš Komisiją*, 96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ir 110/82 Rink. p. 3369, 25 punktą).
- 485 Dėl referencinių kainų reikšmingumo bananų sektoriuje klausimo iš minėtų dokumentų matyti, kad klientai aiškiai manė, jog referencinės kainos pasikeitimas buvo svarbus kainoms, kurias jie galėjo tikėtis mokėti arba gauti. Jie taip pat parodo, kaip teisingai pastebi Komisija, atitinkamų įmonių suinteresuotumą derinti referencinių kainų nustatymą ir parodo tikrąją *Chiquita* norą pritarti savo pagrindinių konkurentų referencinių kainų didinimui ir prireikus imtis labai neįprastų veiksmų, t. y. priimti naują sprendimą padidinti jau paskelbtą kainą, nepaisant sunkumų, kurių kiltų klientams, nes ją tokiam žingsniui motyvavo perspektyva nesukelti grėsmės kainų didinimui per ateinančias savaites (ginčijamo sprendimo 177–179 konstatuojamosios dalys).
- 486 Be to, darytina išvada, kad ieškovės savo procesiniuose dokumentuose nepateikė jokių pastabų dėl visų minėtų elektroninių laiškų įrodomosios galios referencinių kainų reikšmingumo atitinkamai rinkai klausimu, išskyrus pastabą dėl aplinkybės, jog jie buvo parašyti 2003 m. sausio mėn., t. y. pasibaigus pažeidimo laikotarpiui.
- 487 Per posėdį ieškovės tik pabrėžė, kad aptariamais pareiškimais buvo padaryti *Chiquita* viduje, todėl jais negalėjo būti parodyta *Dole* pozicija dėl referencinių kainų vaidmens bananų rinkoje.
- 488 Vien šio teiginio nepakanka siekiant paneigti su *Dole* produktais bananų rinkoje konkuruojančiais produktais prekiaujančio subjekto elektroninių laiškų, kuriuose nurodomos konkrečios ir tikslios situacijos, susijusios su referencinėmis kainomis, ir pabrėžiama šių kainų svarba importuotojams ir jų klientams, taip pat atkreipiamas dėmesys į prekių ženklų *Chiquita*, *Dole* ir *Del Monte* bananų referencinių kainų tarpusavio priklausomybę, įrodomąją galią.

- 489 Penkta, Komisija remiasi Komisijos nariui skirtu 2005 m. sausio 21 d. *Deutscher Fruchthandelsverband eV* (DFHV, Vokietijos prekybos federacija) laišku, kuriame ji, be kita ko, teigia, kad „šios „oficialios“ kainos atspindi tik pirminę įvairių subjektų poziciją jų derybose dėl savaitės kainų“ ir kad „jos yra iki 50 % didesnės, nei iš tikrųjų suderėtos kainos“ (ginčijamo sprendimo 112 ir 119 konstatuojamosios dalys).
- 490 Nors šis dokumentas neginčijamai yra parengtas jau pasibaigus pažeidimo laikotarpiui ir vien jo gali nepakakti siekiant įrodyti inkriminuojamą pažeidimą, iš jo matyti, kad praėjus trejiems metams po pažeidimo ir, turint omenyje, jog neteigiama ir neįrodyta, kad pasikeitė bananų rinkos organizavimas, referencinės kainos paprastai buvo laikomos atskaitos tašku derybose dėl savaitės kainos.
- 491 Galiausiai svarbu pabrėžti, kad ieškovės prie savo rašytinių dokumentų pridėjo vieną susitikimo dėl bananų kainų nustatymo dokumentų rinkinio egzempliorių, t. y. susitikimo, kuris vyko kiekvieną ketvirtadienio rytą ir per kurį visa *Dole* į minėtą rinkinį surinkta ir joje surūšiuota informacija buvo analizuojama siekiant „įvertinti rinkos sąlygas“ ir nustatyti savaitės referencinę kainą.
- 492 Anot ieškovių, šiame dokumentų rinkinyje buvo, be kita ko, grafikas „Žalioji bananų kaina Šiaurės Europoje“, jame išanalizuotos dešimties prieš tai buvusių savaitių *Dole* ir jos pagrindinių konkurentų referencinės kainos, o tai aiškiai parodo, kad konkurentų referencinės kainos buvo svarbi informacija nustatant *Dole* kainas ir apskritai referencinių kainų reikšmingumą bananų sektoriuje.
- 493 Trečia, dėl „*Aldi* kainos“ vaidmens bananų sektoriuje reikia pažymėti, kad Komisija nurodo, jog per 2000–2002 m. pažeidimo laikotarpį minėta kaina buvo ne tokia svarbi nei vėliau, o ieškovės šį faktą ginčija ir tvirtina, kad „*Aldi* pasiūlymas“ buvo tik svarbus orientyras sudarant visus sandorius bananų sektoriuje, taip pat ir minėtu laikotarpiu.
- 494 Pirma, dėl *Dole* bananų platinimo būdo ieškovės atkreipia dėmesį į pagal „*Aldi* plus susitarimus“, t. y. ilgalaikius tiekimo susitarimus, pagal kuriuos taikoma fiksuotos kainos formulė, grindžiama *Aldi* fiksuota pirkimo kaina, paversta žalių bananų kaina, įvykdytų sandorių skaičių.
- 495 2000 m. apie 50 % savo žalių bananų *Dole* pardavė pagal „*Aldi* plus susitarimus“, o 2005 m. – beveik 80 %. Savo rašytiniuose dokumentuose ieškovės taip pat užsimena apie 66 % *Dole* prekių ženklo bananų pardavimų rodiklį 2002 m. ir pabrėžia, kad atlikus *Dole* atsakymo į Komisijos pranešimą apie kaltinimus 3 priede nurodytą ekonominį vertinimą nustatyta, jog pagal „*Aldi* plus susitarimus“ įvykdyti pardavimai sudarė lygiai 49 % visų *Dole* pardavimų, o skirtumą galima paaiškinti aplinkybe, kad minėtoje ataskaitoje procentinė dalis buvo apskaičiuota remiantis Sąjungos, kurią tuo metu sudarė penkiolika narių, o ne tik Šiaurės Europos rodikliais.
- 496 Nepaisant nedidelės ieškovių argumentuose pateiktų skaičių neatitikties, reikia pažymėti, kad iš atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 3 priede pateiktos ekonominės ataskaitos matyti, jog joje nėra jokių rodiklių už 2000 m., o dėl paskesnių metų pateikti tokie duomenys: 2001 m. – 58 %, 2002 m. – 49 %, 2003 m. – 60 %, 2004 m. – 68 % ir 2005 m. – 79 %, o tai parodo nuo 2003 m. nuolat didėjančią „*Aldi* plus sutarčių“ svarbą.
- 497 Beje, 2008 m. spalio 2 d. *Dole* išsiuntė Komisijai laišką, jame nurodė, kad jos atsakyme į pranešimą apie kaltinimus nurodyti skaičiai yra pernelyg dideli, ir pateikė lentelę, kurioje buvo nurodyti tokie *Dole* apyvartos procentinius rodiklius parodantys duomenys, atitinkantys tik žalių bananų pardavimus pagal „*Aldi* plus sutartis“: 2000 – 50 %, 2001 – 48 %, 2002 – 38 %, 2003 – 51 %, 2004 – 61 %.
- 498 Aptariamame laiške *Dole* patikslino, kad 2000 m. rodiklis yra „numanomas“, nes ekonomistų ataskaitoje nebuvo tų metų duomenų. Be to, reikia pažymėti, kad 2001 m. rodiklis padidėja iki 48 %, 2002 m. smunka iki 38 %, paskui nuo 2003 m. auga, o tai nereiškia, kad jis nuolat didėja. Be to, kaip teisingai pabrėžia Komisija, su *Dole* sandoriais susijusių duomenų analizė patvirtina išvadą, kad 2000–2002 m. „*Aldi* kaina“ buvo mažiau susijusi su realiomis *Dole* kainomis nei po šio laikotarpio.

- 499 Antra, grįsdamos teiginį, kad referencinė kaina neturėjo jokios reikšmės derybose dėl sandorio kainų, kitaip nei „Aldi kaina“, ieškovės paaiškina, kad kai *Aldi* skelbė kainą, kurią ketino mokėti tiekėjams (t. y. nokintojams ir platintojams) už geltonus bananus, jos apie ją pranešdavo bananų importuotojams.
- 500 Be aplinkybės, kad šis teiginys visiškai nepatvirtintas, reikia konstatuoti, jog ieškovės pažymėjo, kad per nagrinėjamą laikotarpį, t. y. 2000–2002 m., *Dole* paskelbė tik vieną referencinę kainą, ji buvo paskelbta iki *Aldi* kainos paskelbimo ir kad tokia praktika pasikeitė „2002–2008 m.“, t. y. kai *Dole* laikėsi ketvirtadienių ryte nustatytos pradinės referencinės kainos nustatydamą „galutinę referencinę kainą“, kurią ji pranešdavo savo klientams po „Aldi kainos“ paskelbimo ketvirtadienių popietę.
- 501 Ginčijamame sprendime Komisija priminė, kad atsakydama į 2006 m. gruodžio 15 d. prašymą pateikti informacijos *Dole* paaiškino, jog „DFFE <...> nusprendė, kad nuo 2002 m. gruodžio mėn. *Dole* referencinės kainos bus koreguojamos <...> pagal „Aldi kainą“ (ginčijamo sprendimo 163 išnaša) ir kad keli *Dole* ir *Weichert* referencinės kainos koregavimai buvo atlikti 2002 m. spalio–gruodžio mėn. (ginčijamo sprendimo 123 konstatuojamoji dalis).
- 502 Taigi panašu, kad *Dole* iš pradžių nustatydavo vieną referencinę kainą, skelbiamą klientams iki „Aldi kainos“ paskelbimo, paskui suskaidė šią vieną referencinę kainą į dvi tam, kad po „Aldi kainos“ paskelbimo ir atsižvelgusi į ją galėtų nustatyti galutinę referencinę kainą.
- 503 Tokie samprotavimai ne tik patvirtina teiginius apie didėjančią „Aldi kainos“ svarbą, bet ir parodo visų pirma, kad keisdama kainų nustatymo procedūrą *Dole* nepanaikino referencinių kainų, o atvirkščiai, išsaugojo jas, įskaitant ketvirtadienių ryto referencinę kainą, patvirtintą iki „Aldi pasiūlymo“. Tokia išvada tik patvirtina, kad iki *Dole* atlikto kainos suskaidymo tik ketvirtadienių ryto referencinė kaina, patvirtinta iki „Aldi pasiūlymo“, buvo reikšminga. Taip pat svarbu pabrėžti, kad *Dole* ir toliau nustatydavo referencines kainas, nepaisant to, kad persvarstydavo jas po „Aldi kainos“ paskelbimo.
- 504 Ieškovės pareiškimuose nepateikė jokių įtikinamų paaiškinimų dėl referencinių kainų, kurios, jos teigimu, neturėjo jokios reikšmės bananų sektoriuje, išsaugojimo.
- 505 Dublike ieškovės nurodo, kad „šiuo metu nė vienas importuotojas (įskaitant *Dole*) nenaudoja referencinių kainų“, kad, „Dole nuomone, šių kainų naudojimas paprasčiausiai liko nuo viešųjų bananų varžytinių, rengiamų Hamburge prieš kelis dešimtmečius“ ir kad „todėl paskesnis *Dole* referencinių kainų skelbimas paprasčiausiai yra formalus istoriškai susiklostęs elgesys“.
- 506 Labai abejotina, kad ūkio subjekto kainų nustatymo politika galėtų būti grindžiama vien išnykusiomis istorinėmis tradicijomis, o ne objektyviu naudingumu kriterijumi, ypač esant rinkai, kuriai, anot pačių ieškovių, būdingas labai trumpas prekybos laikotarpis, nes nagrinėjami produktai yra greitai gendantys, ir didžiausio komercinio veiksmingumo paieška.
- 507 Ieškovių parodymai, kuriais trejus metus trukusį referencinių kainų nustatymą ir skelbimą klientams kiekvieną ketvirtadienio rytą siekiama sumenkinti iki paprasčiausio „formalaus istoriškai susiklosčiusio elgesio“, nederą su pačios *Dole* pateiktu jos kainų nustatymo politikos apibrėžimu ir ypač su nustatant minėtas kainas kiekvieną savaitę dedamomis pastangomis.
- 508 *Dole* pateiktame 2007 m. lapkričio 20 d. ekonominiame vertinime nurodyta, kad „renkant informaciją įdėtas pastangas parodančios [pradinės] referencinės kainos <...> teikė tikslesnę ir kokybiškesnę informaciją apie padėtį rinkoje“. Ieškinyje paminėta, kad ketvirtadieniais ryte vykusio vidinio susitikimo dėl referencinių kainų nustatymo protokole „išdėstyta įvairi informacija apie bananų rinką, įskaitant informaciją apie tą savaitę atgabentų žalių bananų kiekius, apie konkrečius klientams ir valstybėms narėms patiektus kiekius, ankstesnę apibendrintą informaciją apie kiekius, *Dole* konkretiems klientams ir platesniu geografiniu mastu taikytas kainas, taip pat pateikta *Dole* lentelė

„Žalioji bananų kaina Šiaurės Europoje“. Šis dokumentas atitinka grafiką, kuriame remiantis dešimties prieš tai buvusių savaitinių duomenimis analizuojamos *Dole* ir jos pagrindinių konkurentų referencinės kainos.

509 Per posėdį ieškovės pabrėžė būtinybę atskirti du laikotarpius, t. y. pažeidimo laikotarpį nuo 2000 iki 2002 m., kai buvo nustatoma viena niekaip nesusijusi su rinka referencinė kaina, ir laikotarpį po 2002 m., kai paskelbus „*Aldi* kainą“ buvo nustatoma galutinė kaina, kuri taip pat buvo derybų pagrindas, tačiau artimesnė „*Aldi* kaina“ atspindėtai tikrajai padėčiai, bet kuriuo atveju daug artimesnė šiai tikrajai padėčiai nei ankstesnė referencinė kaina, kuri nė karto nebuvo persvarstyta.

510 Šiuose parodymuose ieškovės paaiškina, kaip iki 2008 m. keitėsi nuolatinis jų kainų nustatymo politikos, kurią, *Dole* nuomone, prireikė pakeisti tik 2002 m. gruodžio mėn., kad prisitaikytų prie didėjančios „*Aldi* kainos“ svarbos ir užtikrintų didžiausią jos veiksmingumą, instrumentas. Aplinkybė, kad po „*Aldi* pasiūlymo“ paskelbimo ketvirtadienio popietę persvarstyta referencinė kaina turėjo kuo geriau atspindėti tikrąją padėtį rinkoje, negali paneigti referencinės kainos, nustatytos tos pačios dienos ryte, naudingumo 2000–2002 m. laikotarpiu, nes *Dole* išlaikė šią kainą ir apibrėžė ją kaip pradinę referencinę kainą.

511 Taip pat reikia konstatuoti, kad ieškovės nurodo, jog referencinės kainos buvo paskelbtos specializuotoje spaudoje. Išnagrinėjus žurnalą *Sopisco News*, kuris buvo leidžiamas kiekvieną ketvirtadienį, t. y. dar nepasibaigus komercinėms deryboms, matyti, kad jame minimos įvairių importuotojų referencinės kainos ir pateikiamos įvairių importuotojų einamosios savaitės realių kainų didžiausios ir mažiausios ribos, o didžiausia reali kaina atitinka nurodytą referencinę kainą.

512 Ieškovės neginčija Komisijos konstatuoto fakto, kad atitinkamos įmonės keitėsi savo referencinėmis kainomis, nustatytomis ketvirtadienio rytą iki „*Aldi* kainos“ paskelbimo. Komisija nurodo, kad keitimasis referencinėmis kainomis buvo šalių slaptų susitarimų dalis ir leido šalims tarpusavyje tiesiogiai patikrinti kitų dalyvių patvirtintas kainas ir sustiprinti per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo užsimezgusius bendradarbiavimo ryšius (ginčijamo sprendimo 198 konstatuojamoji dalis).

513 Šios dvi išvados akivaizdžiai prieštarauja ieškovių teiginiui dėl referencinių kainų nereikšmingumo.

514 Trečia, ieškovės tvirtina, kad kiti importuotojai patvirtino *Dole* parodymus.

515 Jos remiasi per 2008 m. vasario 4 ir 6 d. apklausas pateiktais *Fyffes* parodymais, juose nurodyta:

- referencinės kainos „nėra naudingos derybose dėl realių kainų“ ir „kainos nustatymas „koordinuojant“ oficialias [referencines] kainas neįmanomas“,
- referencinė kaina „nėra nei orientyras, nei atskaitos taškas arba bet koks kitas reikšmingas veiksnys“,
- kitų importuotojų realios kainos „niekada nebuvo nustatomos atsižvelgiant į oficialią *Fyffes* [referencinę] kainą“ ir „didžiausią įtaką kiekvieną savaitę vykstančioms deryboms darantis veiksnys yra kiekvieną ketvirtadienį 12 val. skelbiama „*Aldi* kaina“.

516 Reikia pabrėžti, jog netvirtinama ir *a fortiori* nėra įrodyta, kad ketvirtadienį ryte *Fyffes* nepranešdavo klientams savo referencinės kainos ir kad šios bendrovės parodymus reikia vertinti atsižvelgiant į jų kontekstą, t. y. kaip inkriminuojamą antikonkurencinį elgesį ginčijančios įmonės, kuriai skirtas pranešimas apie kaltinimus, parodymus.

517 Dėl *Chiquita* ieškovės tvirtina, kad savo prašyme atleisti nuo baudos ar ją sumažinti ši įmonė pripažino, jog „*Aldi* kaina“ buvo orientyras nustatant žalių ir geltonų bananų kainas visoje Europoje.

- 518 Tačiau svarbu pažymėti, kad ieškovės remiasi *Chiquita* parodymais dėl *Atlanta Aldi* tiekiamų bananų ir *Atlanta* veiklos prekiaujant trečios klasės bananais.
- 519 Be konkretaus aptariamų parodymų konteksto, išnagrinėjus atitinkamą dokumentą bet kuriuo atveju matyti, kad ieškovių teiginys grindžiamas nevisapusiška šio dokumento analize, nes *Chiquita* jame pareiškė, jog „*Aldi* kaina“ „tapo“ orientyru prekiaujant bananais daugelyje Sąjungos šalių, o tokia formuluotė parodo Komisijos ginčijamo sprendimo 104 konstatuojamojoje dalyje palaikomą ir toje konstatuojamojoje dalyje paminėtame *Chiquita* įmonės parodyme Nr. 13 užakcentuotą didėjančios svarbos idėją.
- 520 Dėl *Weichert* ir *Del Monte* Komisija pažymėjo, o *Dole* neprieštaravo, kad atitinkamu laikotarpiu *Dole* ir *Del Monte* (*Weichert* prekiaavo pastarosios įmonės bananais) bananų referencinės kainos buvo beveik tapačios. Siekdama patvirtinti šią išvadą Komisija ginčijamo sprendimo 138 išnašoje primena:
- „Atsakydama į prašymą pateikti informacijos *Weichert* paaiškina, kad „nors *Del Monte* oficialiai neliepdamo jai nustatyti tokios pačios oficialios kainos kaip *Dole*, ji iš *Weichert* tikėjosi, kad jos oficiali kaina bus bent tokia pat didelė kaip *Dole*“ (žr. bylos medžiagos 38 533 puslapį, *Weichert* atsakymą į 2006 m. gruodžio 15 d. prašymą pateikti informacijos). Atsakydama į 2006 m. gruodžio 15 d. prašymą pateikti informacijos dėl 2000–2002 m. laikotarpio *Dole* taip pat pareiškė, kad „<...> *Del Monte* laikė savo prekių ženklu pažymėtus bananus panašiais į *Dole* prekių ženklo bananus, ir sektoriuje buvo visuotinai pripažįstama, jog *Del Monte* manė, kad *Dole* referencinės kainos yra priemonė reklamuoti šį panašumą klientams“ <...>.“
- 521 Panašu, kad *Dole* referencinė kaina buvo laikoma komerciniu įrankiu, leidžiančiu *Del Monte* priskirti savo bananus prie to paties kainų lygio kaip ir *Dole*.
- 522 Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Del Monte* nurodo, kad referencinės kainos neturėjo jokios įtakos realioms kainoms, tačiau taip pat pažymėjo, jog keitimasis informacija apie referencines kainas buvo importuotojams būdas „viename rinkai aiškiai „pranešime“ surinkti svarbią informaciją apie paklausą, atgabenamus kiekius ir visas atsargas“ (ginčijamo sprendimo 122 konstatuojamoji dalis) ir kad „blogiausiu atveju importuotojai galėjo suderinti bendrą rinkai siunčiamą „signalą“ (suderintų oficialių kainų forma)“ (ginčijamo sprendimo 120 konstatuojamoji dalis).
- 523 Remiantis dokumentiniais įrodymais galima teigti, kad *Weichert* referencines kainas *Del Monte* laikė labai svarbiomis.
- 524 *Weichert* pateikė Komisijai kassavaitines ataskaitas apie padėtį bananų rinkoje pažeidimo laikotarpiu, kurias ji teikė *Del Monte* šios prašymu; šiose ataskaitose ji nurodydavo oficialias kainas, taip pat apytikslus atitinkamos savaitės realių kainų skaičiavimus, kuriuos teikė neperžengdama *Del Monte* prekių ženklo bananų (kuriais prekiaavo *Weichert*) ir konkurentų produktų mažiausių ir didžiausių kainų ribų (ginčijamo sprendimo 392 konstatuojamoji dalis).
- 525 Komisija remiasi 2000 m. sausio 28 d. faksimile, kuria *Del Monte* darbuotojas J.-P. B. taip paprašė W. pateikti jam paaiškinimą dėl „galutinės kainos“ ir „tikėtinės kainos“ skirtumo: „dar blogiau tai, kad aš du kartus kalbėjau su atsakingu asmeniu, kuris Jūsų įmonėje atsako už bananų pardavimą, siekdamas aptarti su juo sąlygas ir kainas rinkoje <...> Man buvo pasakyta, kad *Interfrucht* [*Weichert*] išlaikys kainas, „labai artimas“ oficialiajai!!! <...>“ Iš šio pranešimo aiškiai matyti, jog *Del Monte* tikėjosi, kad *Weichert* gaus galutinę kainą, labai artimą referencinei arba oficialiajai (ginčijamo sprendimo 112, 126 ir 389 konstatuojamosios dalys).
- 526 Šie pažeidimo laikotarpio dokumentai įrodo referencinių kainų svarbą bananų sektoriuje; *Weichert* kartu su *Dole* ir *Chiquita* buvo viena iš šio sektoriaus dalyvių. Reikia pabrėžti, kad pažeidimas susijęs su vienu vieninteliu produktu, šviežiais bananais, kurie skirstomi į tris kokybės kategorijas ir kurių kaina atitinkamai skiriasi, tačiau priklauso vienai rinkai, kuriai būdinga kainų nustatymo procedūra,

apimanti *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* referencinių kainų paskelbimą klientams kiekvieno ketvirtadienio rytą, t. y. pirmą rinkai skirtą pranešimą apie importuotojų lūkesčius dėl kainų. Nors minėtos referencinės kainos buvo susijusios tik su šių įmonių parduodamais pirmos ir antros kategorijos bananais, egzistavo šių kainų ir trečiųjų prekių ženklų bananų arba nepažymėtų prekių ženklu bananų kainų ryšys, nes kiekvieną savaitę tarpusavyje būtinai buvo lyginamos įvairios kokybės bananų kainos. *Chiquita*, *Dole* ir *Del Monte* prekių ženklų bananų referencinių kainų tam tikrą tarpusavio priklausomybę parodo 2001 m. balandžio 30 d. (ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamoji dalis) ir 2002 m. rugpjūčio 8 d. (ginčijamo sprendimo 111, 172 ir paskesnės konstatuojamosios dalys) *Chiquita* vidiniai elektroniniai laiškai.

527 Ketvirta, ieškovės remiasi jų poziciją patvirtinančiais klientų parodymais:

„*Dole* bananų referencinės kainos turėjo mažą reikšmę derybose dėl mums sąskaitose faktūrose išrašomų realių ir galutinių kainų [*Van Wylick*, OHG] <...>

Dole referencinės kainos yra pirmosios *Dole* mums, kaip pardavėjams, siūlomos kainos, tačiau mes praktiškai niekada joms nepritariame. Kaip *Dole* bananų pradavėjai, mes orientuojamės į trečios klasės bananų kainas ir remdamiesi šia kaina deramės su *Dole* dėl jos bananų konkrečios savaitės kainos [*Metro Group Buying GmbH*].“

528 Išnagrinėjus šiuos *Dole* klientų teiginius matyti, kad ieškovės juos cituoja iš dalies ir šališkai.

529 Sakydama „*Dole* referencinė kaina“ *Van Wylick* turi omenyje ir aiškiai kalba apie „rytines ketvirtadienio kainas“ ir „kainas, kurios galbūt pakoreguotos nustačius kainas mažų kainų segmente“, o tai primena situaciją 2002 m. pabaigoje, kai pasirodė pradinės ir galutinės referencinės kainos, t. y. laikotarpį, nuo kurio, kaip pripažįsta Komisija, „*Aldi* kaina“ buvo pradėta vis dažniau naudoti kaip bananų kainos apskaičiavimo rodiklis (ginčijamo sprendimo 104 konstatuojamoji dalis). Kad ir kaip būtų, *Van Wylick* teiginyje neužsimenama apie visišką minėtų kainų nereikšmingumą, kaip tvirtina ieškovės.

530 Šis *Van Wylick* liudijimas taip pat turi būti vertinamas kartu su *Metro* teiginiu, patvirtinančiu, kad *Dole* referencinės kainos buvo pirmosios šios įmonės savo klientams pasiūlytos kainos ir kad jų pranešimas buvo ženklas pradėti komercines derybas. *Metro* patikslina, kad derėdamasi su *Dole* rėmėsi trečios klasės bananų kaina (tai atitinka klasikinį kliento, pradedančio derybas su pardavėju, kuris savo ruožtu orientuojasi į paskelbtą kainą, elgesį) ir kad „derybų rezultatas nuolat yra kažkur tarp *Dole* referencinės kainos ir trečiųjų šalių kainos“. Be to, *Metro* pažymi, kad ji „praktiškai“ niekada nesutikdavo su *Dole* referencinėmis kainomis, o tai *a contrario* reiškia, jog kartais galėjo ir sutikti.

531 Priešingai, nei teigia ieškovės, šie du pasakymai nepatvirtina jų teiginio dėl referencinių kainų nereikšmingumo bananų sektoriuje, o kalbant apie *Metro* liudijimą, net įrodo, kad yra atvirkščiai. Nors ieškovės tvirtina, kad iš šių dviejų klientų laiškų matyti, jog lemiamas komercinių derybų veiksnys buvo „*Aldi* kaina“, aptariamuose dokumentuose net neužsimenama apie tokią kainą ir bet kokią jos vaidmenį komercinėse derybose.

532 Per posėdį ieškovės teigė, kad *Metro* liudijime paminėta referencinė kaina yra kaina, kuri buvo pripažinta galutine, nustatyta po pradinę derybų kainą galinčios būti „*Aldi* kainos“ paskelbimo. Grįsdamos šį teiginį ieškovės nurodo aplinkybę, kad *Metro* pateikė savo parodymą 2008 m.

533 Reikia konstatuoti ne tik tai, kad aptariamo parodymo pateikimo metai ir jame paminėtos referencinės kainos pobūdis nėra automatiškai susiję, bet ir tai, kad, kaip matyti iš ieškinio A 10 priedo pavadinimo, *Metro* laiškas yra be datos. Kad ir kaip būtų, minėto laiško bendrojo pobūdžio formuluotė neleidžia jo aiškinti taip, kaip ieškovės pirmą kartą aiškino per posėdį.

- 534 Ieškovės taip pat nurodo *Dole* kliento liudijimą, pateiktą 2007 m. birželio 13 d. už konkurencijos sritį atsakingam Komisijos nariui išsiųstame elektroniniame pranešime ir buvusio *Atlanta* darbuotojo liudijimą, pateiktą 2007 m. lapkričio 19 d. *Dole* skirtame laiške, o tai reiškia, kad egzistuoja du skirtingi liudijimai.
- 535 Tačiau reikia konstatuoti, kad atitinkamus parodymus padarė tas pats asmuo W., ir jis 2007 m. lapkričio 19 d. laiške patvirtino, jog 2007 m. birželio 13 d. nusiuntė elektroninį laišką už konkurencijos sritį atsakingam Komisijos asmeniui.
- 536 Liudytojas, aišku, pavadino „juokingomis“ bet kokias užuominas apie bananų tiekėjų dalyvavimą kartelyje dėl kainų nustatymo, tačiau šią nuomonę jis grindė su rinkos reglamentavimu ir licencijavimo tvarka, kurie užtikrina didelį šios rinkos skaidrumą, susijusiomis priežastimis. W. taip pat nurodė, kad bananų rinkoje dominavo keli dideli pirkėjai ir kad „referencinę kainą visoje Europos bananų rinkoje galiausiai vienašališkai nustatė *Aldi*“.
- 537 Vien šis kategoriškas ir bendrojo pobūdžio parodymas negali paneigti įvairių Komisijos surinktų įrodymų, patvirtinančių referencinių kainų reikšmingumą, įrodomosios galios. Taip pat reikia priminti, kad atlikdama bendrąją suderintų veiksmų analizę Komisija iš tikrųjų atsižvelgė į specifinį atitinkamos rinkos reglamentavimą.
- 538 Tačiau svarbu pabrėžti, jog 2007 m. birželio 13 d. Komisijai skirtame elektroniniame laiške W. pažymi, kad „jei klientui atrodė, kad kainos neatitinka rinkos, jis pranešdavo savo tiekėjui apie konkurentų pasiūlymus“ ir kad „ši procedūra kartojosi kiekvieną ketvirtadienį ir yra daugiau ar mažiau standartinė šiame sektoriuje“. Šis parodymas dėl konkretaus ir tikslaus fakto patvirtina per administracinę procedūrą suformuluotus *Dole* parodymus dėl aplinkybės, kad klientai referencinėmis kainomis naudojos kaip priemone derybose dėl realių kainų nustatymo (žr. šio sprendimo 446 punktą).
- 539 Penkta, ieškovės remiasi *Dole* atliktų sandorių ekonomine analize (2007 m. lapkričio 20 d. ir 2008 m. gruodžio 19 d. ataskaitos) ir vidiniu dokumentu, iš kurio matyti, kad klientų mokamos kainos buvo daug labiau susijusios su „*Aldi* kaina“ nei su *Dole* referencine kaina ir kad inkriminuojamas elgesys neturėjo jokios įtakos realioms kainoms. Tas pats pasakytina apie *Chiquita* atsižvelgiant į *Fyffes* per administracinę procedūrą pateiktą lentelę ir *Chiquita* parodymus dėl aplinkybės, kad referencinės kainos „neatitinka tikrovės“ arba „nėra susijusios“ su realiomis kainomis. Galiausiai Komisija pripažino šią išvadą, kaip patvirtina ginčijamo sprendimo 352 konstatuojamojoje dalyje pateikta pastaba, pagal kurią „Komisija netvirtina, jog realios ir referencinės kainos yra glaudžiai susijusios“.
- 540 Šiuos argumentus reikia atmesti, nes jie grindžiami klaidingu suderintų veiksmų, kaip jie suprantami pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, įrodinėjimo reikalavimų suvokimu.
- 541 Viena vertus, kaip matyti iš šio straipsnio formuluotės, „suderintų veiksmų“ sąvoka apima ne tik suinteresuotųjų įmonių tarpusavio derinimąsi, bet ir atitinkamą elgesį rinkoje po šio suderinimo bei šių dviejų elementų priežastinį ryšį. Jei nepateikiama tai paneigiančių įrodymų, kuriuos turi pateikti suinteresuotieji ūkio subjektai, reikia preziumuoti, kad įmonės, derinančios veiksmus ir toliau vykdančios veiklą rinkoje, atsižvelgia į informaciją, kuria pasikeitė su konkurentais, kad pasirinktų savo elgesį rinkoje (55 punkte minėto Sprendimo *Komisija prieš Anic Participazioni* 118 punktas; 57 punkte minėto Sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 161 punktas ir 56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 51 punktas).
- 542 Nagrinėjamu atveju neginčijama, kad neteisėtai veiksmus derinusios įmonės toliau vykdo prekybos bananais veiklą ir kad *Dole* pripažino, jog nustatydama savo referencines kainas atsižvelgė į iš konkurentų gautą informaciją.

- 543 Kita vertus, nors pati suderintų veiksmų sąvoka preziūmuoja elgesį rinkoje, ji nebūtinai reiškia, kad dėl šio elgesio bus konkrečiai apribota, sutrukdyta arba iškraipyta konkurencija (55 punkte minėto Sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 122–124 punktai; 57 punkte minėto Sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 163–165 punktai ir 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Montecatini prieš Komisiją*, C-235/92 P, Rink. p. I-4539, 123–125 punktai).
- 544 Taigi, kaip paminėta šio sprendimo 68 punkte, antikonkurencinis tikslas ir antikonkurencinis poveikis yra ne kumuliacinės, bet alternatyvios sąlygos vertinant EB 81 straipsnyje nustatytą draudimą. Norint įvertinti, ar suderinti veiksmai draudžiami pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, nereikia nagrinėti konkretaus tokių veiksmų poveikio, jeigu jų tikslas – konkurencijos bendrojoje rinkoje trukdymas, ribojimas arba iškraipymas.
- 545 Reikia priminti, jog antikonkurenciniam tikslui konstatuoti pakanka, kad suderinti veiksmai galėtų sukelti neigiamas pasekmes konkurencijai, o konkurentų pasikeitimas informacija gali prieštarauti konkurencijos taisyklėms, jeigu sumažina ar panaikina netikrumą dėl atitinkamos rinkos veikimo, todėl riboja įmonių konkurenciją. Be to, EB 81 straipsniu, kaip ir kitomis Sutartyje išdėstytomis konkurencijos taisyklėmis, siekiama apsaugoti ne tik tiesioginius konkurentų arba vartotojų interesus, bet ir rinkos struktūrą ir kartu pačią konkurenciją (56 punkte minėto Sprendimo *T-Mobile Netherlands ir kt.* 31, 35 ir 38 punktai).
- 546 Konkrečiai kalbant, tai, kad suderinti veiksmai neturėjo tiesioginės įtakos kainų dydžiui, netrukdo konstatuoti, kad jais buvo ribojama atitinkamų įmonių konkurencija (šiuo klausimu žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dansk Rørindustri prieš Komisiją*, T-21/99, Rink. p. II-1681, 140 punktą).
- 547 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad rinkoje faktiškai taikomoms kainoms poveikį gali daryti išoriniai veiksniai, kurių kartelio nariai nekontroliuoja, pavyzdžiui, ekonomikos pokyčiai apskritai, paklausos šiame konkrečiame sektoriuje pokyčiai arba klientų derybiniai pajėgumai.
- 548 Šiuo atveju iš šio sprendimo 443–537 punktų matyti, kad Komisija teisiškai pakankamai įrodė referencinių kainų reikšmę bananų sektoriuje, t. y. elementą, kuris kartu su kitomis bylos aplinkybėmis, į kurias atsižvelgė Komisija, leidžia konstatuoti suderintų veiksmų, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo, buvimą.
- 549 Todėl beveik nesvarbu žinoti, ar referencinė kaina buvo labiausiai *Dole* ir *Chiquita* realias kainas lemiantis veiksnys arba kiek buvo susijusios šios įmonės referencinės ir realios kainos, nes referencinės kainos – tai skelbiamos kainos, kurių atžvilgiu netvirtinama, kad jos galėjo būti gautos per kiekvieną savaitę vykstančias derybas arba net galėjo būti naudojamos kaip galutinių sąskaitose išrašomų kainų skaičiavimo pagrindas.
- 550 Vien aplinkybės, kad realios ir referencinės kainos nėra „glaudžiai“ susijusios, kaip pažymėta ginčijamo sprendimo 352 konstatuojamojoje dalyje, nepakanka siekiant paneigti Komisijos pateiktų įrodymų, leidusių jai padaryti išvadą, jog referencinės kainos buvo naudojamos bent kaip signalai, tendencija arba kaip informacija rinkoms apie numatomus bananų kainų pokyčius ir buvo svarbios prekybai bananais ir gautoms kainoms, įrodomąją galią.
- 551 Referencinių kainų, dėl kurių buvo derinami veiksmai, ir sandorio kainų skirtumo konstatavimas jokių būdu nereiškia, kad referencinės kainos negalėjo daryti įtakos sandorio kainų dydžiui. Referencinėmis kainomis siekiama pakelti rinkos kainas, net jei *in fine* šios liks mažesnės, nei paskelbtos kainos. Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teismas atsižvelgė į aplinkybę, jog įmonės rekomenduojamos kainos buvo didesnės nei rinkos kainos, siekdamas priimti sprendimą, kad šios kainodaros tikslas buvo pakelti rinkoje kainas (1997 m. spalio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *SCK ir FNK prieš Komisiją*, T-213/95 ir T-18/96, Rink. p. II-1739, 163 punktas).

- 552 Be to, nustatyta, kad tam tikrų sandorių atvejais pagal iš anksto numatytas kainų nustatymo formules kaina buvo tiesiogiai siejama su referencine kaina.
- 553 Taigi Komisija galėjo padaryti išvadą, kad atitinkamų įmonių dvišaliai pasitarimai, kuriais siekiama sudaryti įprastos rinkos sąlygų neatitinkančias konkurencijos sąlygas, leidžiančias kiekvieno dalyvio atžvilgiu sumažinti netikrumą dėl konkurentų numatomo elgesio, yra neteisėti (šiuo klausimu žr. 312 punkte minėto Sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 1908 punktą).
- 554 Kad ir kaip būtų, taip pat reikia pabrėžti, kad šio sprendimo 539 punkte paminėta analizė ir dokumentas yra susiję tik su *Dole* arba *Chiquita* sąskaitose išrašomomis kainomis, nors tikrasis elgesys, kurį, Komisijos teigimu, pasirinko įmonė, neturi reikšmės vertinant kartelio poveikį rinkai, nes atsižvelgti reikia tik į visą kartelio poveikį (55 punkte minėto Sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 50 ir 52 punktai).
- 555 Visų pirma dėl *Chiquita* sandorių paaiškėjo, kad *Fyffes* per administracinę procedūrą pateikta lentelė neturi tikrosios įrodomosios galios, nes surinkti duomenys susiję tik su 2002 m. antrąjį ketvirtį prasidėjusiu laikotarpiu, be to, neįmanoma neabejojant nustatyti, ar minėti duomenys tikrai susiję su visa aptariama geografinė rinka.
- 556 Maža to, *Chiquita* parodymai dėl aplinkybės, kad referencinės kainos „neatitinka tikrovės“, pateikti 2004 m. birželio 26 d. elektroniniame laiške, taigi pasibaigus pažeidimo laikotarpiui. Tačiau pažymėtina, kad šiame elektroniniame laiške *Chiquita* samdomas darbuotojas atsako į kolegos, kurį nustebino didesnis nei *Dole Del Monte* prekių ženklo bananų referencinės kainos lygis, klausimą. Elektroninio laiško autorius pažymi, kad kai *Del Monte* pradėjo tiesiogiai rūpintis savo bananų platinimu, nuo tol jos ilgalaikėje strategijoje buvo numatyta pozicionuoti savo bananus kuo arčiau *Chiquita*, o kadangi naujas *Del Monte* atsakingas asmuo anksčiau dirbo *Chiquita*, jis žinojo pastarosios įmonės kainų politikos niuansus, taigi ir referencinių ir realių kainų skirtumą.
- 557 Kiek tai susiję su glaustu ir neaiškiu teiginiu, kad referencinės kainos „nėra susijusios“ su realiomis kainomis, pažymėtina, kad jis visiškai nėra patvirtintas objektyviais dokumentiniais įrodymais, susijusiais su 2000–2002 m. pažeidimo laikotarpiu ir atitinkama geografinė rinka. Kad ir kaip būtų, jis negali būti vertinamas atskirai, neatsižvelgiant į aiškius *Chiquita* parodymus dėl pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo tikslo ir Komisijos surinktus dokumentinius įrodymus, būtent *Chiquita* parašytus elektroninius laiškus, kurie įrodo referencinių kainų svarbą bananų sektoriuje.
- 558 Toliau reikia pažymėti, kad remiantis ekonomine analize ir šio sprendimo 539 punkte minėtais dokumentais, susijusiais su *Dole* elgesiu nustatant kainas, negalima daryti išvados, jog realios ir referencinės kainos nėra susijusios, tačiau galima konstatuoti, kad šios dvi kainos yra mažiau susijusios nei realios kainos ir „*Aldi* kaina“. Maža to, iš ieškinio A 18 priede pateiktų grafikų, kiek juos galima laikyti paremtais tik su sandoriais Vokietijoje susijusiais duomenimis, matyti, kad 2006–2007 m. „*Aldi* kaina“ ir *Dole* reali kaina buvo labiau susijusios nei 2000–2002 m., o tai patvirtina didėjančios „*Aldi* kainos“ svarbos idėją.
- 559 Ieškovės atkreipia dėmesį į „*Aldi*“, t. y. iš nokintojų geltonus bananus perkančios mažmeninės prekybininkės, „kainos“ ir *Dole* realios kainos ryšį, nors šio ryšio reikšmingumo nereikia pervertinti atsižvelgiant į prekybos bananais chronologiją, kiek tai susiję su kassavaitinėmis derybomis, nes nustatyta, kad ankstyvą ketvirtadienio rytą iki „*Aldi* pasiūlymo“ paskelbimo *Chiquita*, *Dole* ir *Weichert* skelbdavo savo referencines kainas visiems klientams, nokintojams ir mažmeniniams prekybininkams, o tai parodo, jog chronologiniu požiūriu referencinių kainų paskelbimas yra komercinių derybų pradžios atskaitos taškas. Per administracinę procedūrą *Dole* pateikti parodymai dėl klientų veiksmų, susijusių su importuotojų pateiktais pasiūlymais, patvirtina šios pastabos objektyvumą (žr. šio sprendimo 445 punktą).

560 Taigi panašu, kad iš pradžių importuotojai apibrėždavo ir skelbdavo savo referencines kainas, nurodančias numatomas bananų kainos pokyčius, paskui nokintojai susidarydavo nuomonę apie rinkos pokyčius ir teikdavo savo pasiūlymus *Aldi*, ir tik tada buvo nustatoma „*Aldi* kaina“.

561 Ieškovės nurodo, jog negali būti laikoma, kad referencinės kainos gali būti reikšmingos dėl to, jog gali daryti tam tikrą poveikį „*Aldi* kainai“, ir pabrėžia šiuo klausimu, kad *Aldi* perka trečiųjų šalių bananus (o ne *Chiquita*, *Dole* ir *Del Monte* prekių ženklais pažymėtus bananus), todėl su trečiųjų šalių bananais nesusijusios referencinės kainos nebuvo naudingos *Aldi*.

562 Šis argumentas visiškai prieštarauja *Dole* tvirtinimui, kad pati „*Aldi* kaina“ buvo svarbi sudarant visus sandorius (neatskiriant pagal prekių ženklą, įskaitant ir jos pačios prekių ženklų pažymėtų bananų pardavimus). Reikia pridurti, kad referencinės kainos yra prekės, t. y. bananų, kainos nustatymo procedūros dalis; šie bananai būna trijų kokybės kategorijų, o tai reiškia, kad trys bananų tipai vieni kitų atžvilgiu pozicionuojami pagal kainą ir egzistuoja tam tikra kainų tarpusavio priklausomybė.

563 Be to, ieškovės pareiškia, kad *Aldi* tiekėjai neatsižvelgdavo į referencines kainas, ir daro nuorodą į savo klientės *Van Wylick* laišką ir *Chiquita* parodymus dėl sąlygų, kuriomis *Atlanta* teikė savo pasiūlymus *Aldi*.

564 Savo laiške (žr. šio sprendimo 527 punktą) *Van Wylick* nurodo, kad *Dole* bananų referencinės kainos beveik neturėjo reikšmės derantis dėl „sąskaitose faktūrose išrašomos“ realios ir galutinės kainos; ši pastaba rodo, kad laiško autorė remiasi savo komerciniais santykiais su *Dole*, o ne su *Aldi*.

565 *Chiquita* parodymas suformuluotas taip:

„Taigi, kaip buvo anksčiau pažymėta, *Atlanta* ketvirtadienį paskelbtos referencinės kainos buvo susijusios tik su pirmos klasės prekių ženklais *Chiquita*, *Dole* ir *Del Monte*. Todėl *Atlanta* savo pasiūlymo *Aldi* pagrindė „trečios klasės prekių ženklų [bananų] referencinėmis kainomis“. Be to, kaip paaiškinome anksčiau, šie pasiūlymai buvo pagrįsti informacija, kurią prieš nustatant kainas [C.] [ir] ir [N.] surinko apskambinę trečios klasės prekių ženklų [bananų] tiekėjus; tokie pokalbiai telefonu vykdavo trečiadieniais ([N.]) arba ketvirtadieniais ([C.]). Per šiuos pokalbius telefonu trečios klasės prekių ženklų [bananų] tiekėjai stengėsi įtikinti *Atlanta* dėl savo kainų prognozių. Šios prognozės skyrėsi ir dažnai nesutapdavo nuo 0,50 iki 1 EUR.“

566 Remiantis šiuo parodymu dėl *Atlanta* elgesio galima teigti, kad rengdama *Aldi* skirtą pasiūlymą *Atlanta* atsižvelgdavo į iš trečios klasės bananų tiekėjų surinktą informaciją, tačiau, kaip matyti iš parodymo pradžios, tuo metu ji žinojo importuotojų lūkesčius dėl kainų, nes prieš tai jau buvo paskelbusi referencines kainas.

567 *Atlanta*, kaip ir visų kitų rinkoje veiklą vykdančių subjektų, įskaitant *Aldi*, sprendimai dėl bananų tipo kainų buvo neišvengiamai priimami rinkoje, apimančiai tris skirtingai kainuojančias kokybės klases.

568 Svarbu pabrėžti, kad *Dole* įvykdytų sandorių ekonominė analizė (2007 m. lapkričio 20 d. ir 2008 m. gruodžio 19 d. ataskaitos) parodo vidutinio lygio „*Aldi* kainos“ ir referencinių kainų sąsają 2000–2005 m. laikotarpiu, o tai reiškia, jog „*Aldi* kainos“ pasikeitimai iš tikrųjų buvo glaudžiai susiję su referencinės kainos pasikeitimais.

569 Šiuo klausimu ginčijamo sprendimo 122 konstatuojamojoje dalyje Komisija atkreipia dėmesį į šiuos *Dole* parodymus:

„<...> pradinės referencinės kainos, kurias kai kurios bendrovės skelbia rinkai ketvirtadieniais ryte po pasitarimų dėl kainų nustatymo, rodo vieną tendenciją – aplinkybę, kad jos tikisi, jog rinkos kaina padidės 1 EUR ir 50 cnt (už dėžę, už 18 kg dėžę) ir <...> kad nokintojai, kurie atlieka pagrindinį vaidmenį tiekiant geltonus bananus, pateikia savo kainas *Aldi* (didžiausiai bananų pirkėjai)

ketvirtadienių rytą, kad nokintojai susidaro nuomonę, kaip ryte, t. y. nuo [9 iki 11 val.], gali pasikeisti rinkos kaina, paskui faksu siunčia pasiūlymą *Aldi*, o *Aldi* atsako šiek tiek po [13 val.]; dažnai atsitinka taip, kad nokintojai tikisi, jog bananų dėžės kaina padidės 1 EUR, o *Aldi* persigalvoja ir sako: „Puiku, situacija rinkoje pagerėjo, mūsų mažmenininkų realizacija keičiasi teigiama linkme, tačiau mes negalime pritarti didinimui 1 EUR, mes pritariame didinimui 36 cnt“ <...> Taigi <...> importuotojai mato tik rinką, jie mato besiformuojančią rinkos tendenciją ir mano, kad kaina gali padidėti iki 1 EUR (būtent tokią žinią jie paskleidžia rinkoje), tačiau iš tikrųjų svarbiausia yra *Aldi* nuomonė <...>“

570 Šis *Dole*, kuri nuolat ginčijo padariusi EB 81 straipsnio pažeidimą, vertinimas neleidžia abejoti procedūros, parodančios ketvirtadienių chronologiją, išdėstymo svarba ir referencinių kainų ir „*Aldi* pasiūlymo“ ryšio akivaizdumu.

571 Per administracinę procedūrą pateiktuose ekonominiuose vertinimuose *Dole* taip pat nurodė, kad „[pradinės] referencinės kainos, atspindėjusios esmines pastangas surinkti informaciją, <...> teikė tikslesnę ir kokybiškesnę informaciją apie padėtį rinkoje, nei tai būtų įmanoma, jei tokio keitimosi informacija nebūtų“, ir kad „nokintojams teikiant savo pasiūlymus *Aldi* šios pradinės referencinės kainos buvo žinomos, todėl geriausios pradinės referencinės kainos galbūt paskatino *Aldi* nustatyti tiksliau kitos savaitės pasiūlą ir paklausą atspindinčias kainas“ (2007 m. lapkričio 20 d. ekonominio vertinimo p. 5). Dar patikslinta, kad „nokintojų noras sutikti su konkrečiomis *Aldi* sąlygomis tam tikra dalimi priklausė nuo pradinės iš importuotojų gaunamos referencinės kainos (nors šios kainos nebuvo privalomos), kad „pačios [šios referencinės kainos] priklausė nuo to, kaip lengvai importuotojai planavo parduoti tą savaitę iškrautą bananų kiekį“ ir kad „keitimasis reiškia, jog bananų įmonių referencinės kainos atspindėdavo apibendrintą informaciją apie atitinkamos savaitės pasiūlą ir paklausą, o ne tik asmeninę vieno tiekėjo informaciją“.

572 Šie parodymai, ypač aiškūs parodymai dėl referencinių kainų ir „*Aldi* pasiūlymo“ ryšio, atitinka 2002 m. rugpjūčio 8 d. *Chiquita* vidinio elektroninio laiško, kuriame šios įmonės darbuotojas taip pasidalijo savo samprotavimais dėl *Dole* referencinės kainos didinimo 2 EUR (ginčijamo sprendimo 111, 172 ir paskesnės konstatuojamosios dalys), turinį: „<...> didėjant rinkos ir *Aldi* kainoms, jie [*Dole*] <...> gauna <...> geriausią kainą <...>“

573 Atsakydama į Komisijos prašymą pateikti informacijos *Aldi* nurodė, kad jos sprendimas dėl savaitės pasiūlymo tiekėjams buvo grindžiamas gautais pasiūlymais, ankstesnės savaitės kainomis ir praeitų metų tos pačios savaitės kaina. *Aldi* pridūrė, kad „tiekėjų pradiniuose pasiūlymuose nurodytos kainos rodė tik kainų pasikeitimo tendenciją, kurią, beje, ne visada turėjo atitikti jos suformuluotas pasiūlymas“ (ginčijamo sprendimo 116 konstatuojamoji dalis ir 150 išnaša).

574 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisija padarė teisingą išvadą dėl referencinių kainų reikšmingumo bananų sektoriuje, kai pažymėjo, pirma, kad jos buvo naudojamos bent kaip signalai, tendencijos arba kaip informacija rinkoms apie numatomus bananų kainų pokyčius ir buvo svarbios prekybai bananais ir gautoms kainoms, antra, kad realios kainos buvo tiesiogiai susijusios su referencinėmis kainomis.

575 Taip pat reikia pabrėžti, kaip teisingai daro Komisija, kad nurodyta *Aldi* pirkimo kainos svarba nepaneigia ginčijamame sprendime konstatuoto referencinės kainos reikšmingumo.

576 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad kaltinimas, siejamas su referencinių kainų nereikšmingumu bananų sektoriuje derantis dėl realių kainų, turi būti atmestas.

Dėl dvišaliuose pasitarimuose dalyvavusių *Dole* samdomų darbuotojų atsakomybės

- 577 Ieškovės nurodo, kad net tuo atveju, jei glaudus referencinių ir realių kainų ryšys egzistavo, inkriminuojamas keitimasis informacija net neapimdavo tikrųjų referencinių kainų, patvirtintų per ketvirtadienių susitikimą, atskleidimo, ir šiuo klausimu pažymi, jog aptariamuose dvišaliuose pasitarimuose dalyvavęs *Dole* samdomas darbuotojas H. nebuvo atsakingas už tikrųjų referencinių kainų nustatymą, nes ši sprendimą priimdavo DEFE generalinis direktorius.
- 578 Reikia priminti, kad Komisija kaltina *Dole* tuo, kad ji dalyvavo dvišaliuose pasitarimuose su *Chiquita* ir *Weichert* dėl kainų nustatymo veiksnių, t. y. veiksnių, kurie yra svarbūs nustatant kitos savaitės referencines kainas, dėl kainos tendencijų ir duomenų apie kitos savaitės referencines kainas iki šių referencinių kainų nustatymo ketvirtadieniais ryte.
- 579 Komisija taip pat konstatavo, o ieškovės neginčijo, kad *Dole* ir minėtos įmonės tarpusavyje pasikeitė jau nustatytomis referencinėmis kainomis, o toks pasikeitimas leido stebėti, kaip laikomasi pasitarimų dėl išankstinio kainų nustatymo, ir stiprinti įmonių bendradarbiavimą.
- 580 Pasitarimuose dėl išankstinio kainų nustatymo dalyvavo H. ir G., atitinkamai *Dole* regiono direktorius ir už pardavimus atsakingas asmuo, kurie dalyvavo vidiniuose susitikimuose dėl kainų nustatymo (ginčijamo sprendimo 63 konstatuojamoji dalis). Ieškovės neginčija šių Komisijos išvadų.
- 581 Be to, reikia priminti, kad pagal teismų praktiką inkriminuojant įmonei EB 81 straipsnio pažeidimą preziumuojami ne darant pažeidimą dalyvavusios įmonės savininkų ar pagrindinių vadovų veiksmai ar žinojimas, bet asmens, kuriam buvo leista veikti įmonės vardu, veiksmai (1983 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Musique Diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80-103/80, Rink. p. 1825, 97 punktas ir 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją*, T-15/99, Rink. p. II-1613, 58 punktas); ieškovės neginčija, kad pasitarimuose dėl išankstinio kainų nustatymo dalyvavę samdomi darbuotojai turėjo tokius įgaliojimus.
- 582 Šiomis aplinkybėmis ieškovių argumentas, kad pasitarimuose dėl išankstinio kainų nustatymo dalyvavę samdomi darbuotojai nebuvo įgalioti priimti galutinius sprendimus dėl referencinių kainų nustatymo, neturi reikšmės ir turi būti atmetas.
- 583 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisija teisės požiūriu pakankamai įrodė, jog *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* dalyvavo dvišaliuose pasitarimuose dėl išankstinio kainų nustatymo ir per juos aptardavo bananų kainų nustatymo veiksnius, t. y. veiksnius, susijusius su kitos savaitės referencinėmis kainomis, arba diskutavo dėl kainų tendencijų ar atskleisdavo jas, arba teikė informaciją apie kitos savaitės referencines kainas (ginčijamo sprendimo 148, 182 ir 196 konstatuojamosios dalys).
- 584 Per pasitarimus dėl išankstinio kainų nustatymo *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* suderino savo referencinių kainų nustatymą, užuot jas nustačiusios visiškai nepriklausomai. Per šias dvišales diskusijas aptariamos įmonės atskleidė savo elgesio modelį, kurio planavo laikytis, arba bent jau leido dalyvėms įvertinti būsimą konkurentų elgesį nustatant referencines kainas ir numatyti, koks bus jų siūlomas elgesio modelis. Taigi jos sumažino netikrumą dėl būsimų konkurentų sprendimų dėl referencinių kainų ir taip apribojo įmonių konkurenciją (ginčijamo sprendimo 263–272 konstatuojamosios dalys).
- 585 Todėl Komisija teisingai padarė išvadą, kad *Dole* ir *Chiquita* bei *Dole* ir *Weichert* pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo buvo susiję su kainų fiksavimu ir lėmė veiksmų derinimą, kuriuo buvo siekiama apriboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį.

B – *Dėl teisės į gynybą ir pareigos motyvuoti pažeidimo*

- 586 Pirmiausia ieškovės nurodo, kad Komisija galiausiai pakeitė nuomonę dėl dviejų iš trijų veiksmų, kurie, kaip teigiama pranešime apie kaltinimus, sudaro glaudžiai susijusių slaptų dvišalių susitarimų visumą ir EB 81 straipsnio pažeidimą dėl tikslo, įskaitant keitimąsi informacija apie kiekius, kurį *Chiquita* laikė sunkiausiu pažeidimu. Jos taip pat pažymi, kad Komisija nenubaudė *Fyffes* ir *Van Parys*, nors jos dalyvavo tuose pačiuose tariamai slapčiuose dvišaliuose pasitarimuose.
- 587 Ieškovių nuomone, taip pasielgusi Komisija iš esmės pakeitė ginčijamame sprendime nurodytą požiūrį į pažeidimą ir nesuteikė joms galimybės prieš tai būti išklaustoms dėl tokio pakeitimo, taip pažeisdama Reglamento Nr. 1/2003 27 straipsnio 1 dalį ir jų teisę į gynybą.
- 588 Reikia priminti, kad pagal teismo praktiką galutinis Komisijos sprendimas nebūtinai turi būti tiksli pranešimo apie kaltinimus kopija (335 punkte minėto Sprendimo *van Landewyck ir kt. prieš Komisiją* 68 punktas). Iš tikrųjų Komisijai turi būti suteikta galimybė savo sprendime atsižvelgti į atitinkamų įmonių atsakymus į pranešimą apie kaltinimus. Šiuo atžvilgiu ji turi galėti ne tik priimti arba atmesti atitinkamų įmonių argumentus, bet ir pati išnagrinėti jų nurodytas faktines aplinkybes arba tam, kad atsisakytų kaltinimų, kurie pasirodė nepagrįsti, arba tam, kad pataisytų ar papildytų – tiek faktinių aplinkybių, tiek teisės atžvilgiu – savo argumentus, pagrindžiančius pareikštus kaltinimus (335 punkte minėto Sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją* 92 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 56 punkte minėto Sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 437 ir 438 punktus). Be to, teisė į gynybą gali būti laikoma pažeista tik jei galutiniu sprendimu atitinkamos įmonės apkaltinamos pranešime apie kaltinimus neminimais pažeidimais arba jeigu jame remiamasi kitokiomis faktinėmis aplinkybėmis (335 punkte minėto Sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją* 94 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 1994 m. vasario 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CB ir Europay prieš Komisiją*, T-39/92 ir T-40/92, Rink. p. II-49, 49–52 punktus).
- 589 Taip nėra tuo atveju, jei, kaip šioje byloje, nurodyti pranešimo apie kaltinimus ir galutinio sprendimo skirtumai nėra susiję su kitais veiksmais, nei tie, dėl kurių atitinkamos įmonės jau pateikė paaiškinimus, todėl nėra susiję su naujais kaltinimais (šiuo klausimu žr. 2002 m. spalio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 103 punktą).
- 590 Neginčijama, kad pranešimo apie kaltinimus 60 dalyje buvo kalbama apie tris slaptus veiksmus, t. y. apie:
- keitimąsi informacija apie į Šiaurės Europą atgabenamų bananų kiekius (keitimasis informacija apie kiekius),
 - dvišalius pasitarimus, susijusius su bananų rinkos sąlygomis, kainų tendencijomis arba informacija apie referencines kainas prieš jas nustatant,
 - keitimąsi informacija apie referencines bananų kainas (keitimasis referencinėmis kainomis).
- 591 Pranešimo apie kaltinimus 429 dalyje Komisija padarė vienareikšmę išvadą, kad „kiekviena dvišalių susitarimų grupė“ ir visi šie susitarimai kartu sudarė pažeidimą turint tikslą riboti konkurenciją Bendrijoje ir EEE, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį.
- 592 Ši išvada padaryta kiekvieną inkriminuojamą veiksmą atskirai išnagrinėjus būtent pranešimo apie kaltinimus 404 ir 412–416 dalyse, kur Komisija paminėjo „visus dvišalius pasitarimus dėl situacijos bananų rinkoje, kainų tendencijas arba informaciją apie referencines kainas prieš jų įtvirtinimą, o tai galiausiai prilygsta kainų nustatymui“, ir pripažino, kad „šie slapti susitarimai turėjo antikonkurencinį tikslą“.

- 593 Kaip pabrėžia Komisija, ieškovės aiškiai suprato pranešimo apie kaltinimus turinį, kaip tai matyti iš 2007 m. lapkričio 21 d. atsakymo į minėtą pranešimą; šiame atsakyme *Dole* ginasi konkrečiai nuo tvirtinimo, kad dvišaliai pasitarimai dėl rinkos sąlygų yra pažeidimas dėl tikslo.
- 594 Savo rašytiniame atsakyme ieškovės iš esmės remiasi pranešimo apie kaltinimus 395 dalimi, kurioje kalbama apie sudėtinio, vieno ir tęstinio pažeidimo sąvoką, nes iš pradžių Komisija manė, kad trys inkriminuojami antikonkurenciniai veiksmai lėmė daugiau apimančią vieną ir tęstinį pažeidimą.
- 595 Ginčijamame sprendime išnagrinėjusi atsakymus į pranešimą apie kaltinimus ir atitinkamų įmonių parodymus, pateiktus per jų apklausą, Komisija galiausiai atsisakė, viena vertus, savo kaltinimų dėl keitimosi informacija apie kiekius ir apie referencines kainas, kaip atskirų pažeidimų, inkriminuodama vien suderintus veiksmus, susijusius su vadinamaisiais pasitarimais dėl išankstinio kainų nustatymo, ir, kita vertus, kaltinimų, pareiktų *Fyffes* ir *Van Parys*.
- 596 Šiomis aplinkybėmis ieškovės negalėjo pagrįstai teigti, kad pažeista Reglamento Nr. 1/2003 27 straipsnio 1 dalyje pripažinta teisė į gynybą, nesvarbu, kaip, ieškovių teigimu, *Chiquita* suvokė pranešime apie kaltinimus pateiktą kaltinimų sunkumą.
- 597 Toliau kaltindamos teisės į gynybą pažeidimu, viena vertus, ieškovės nurodo, kad Komisija nepaisė pareigos motyvuoti, nes ginčijamame sprendime aiškiai ir nedviprasmiškai nepaaiškinta, kokie konkrečiai bananų importuotojų pasitarimai dėl svarbių nustatant referencines kainas veiksmų yra leidžiami arba neleidžiami pagal EB 81 straipsnį.
- 598 Šis ieškovių teiginys jau buvo išnagrinėtas ir atmestas dėl šio sprendimo 261, 262 ir 264 punktų nurodytų priežasčių.
- 599 Kita vertus, ginčijamame sprendime taip pat nepaaiškinti pasitarimų, kuriuose dalyvavo *Fyffes* ir *Van Parys*, ypatumai; *Fyffes* ir *Van Parys* teigia, kad šiais pasitarimais nebuvo siekiama antikonkurencinio tikslo.
- 600 *Dole* tvirtina, kad dėl nepakankamų motyvų arba jų neaiškumo, kiek tai susiję su *Fyffes* ir *Van Parys*, kurios nėra ginčijamo sprendimo adresatės ir kurioms nebuvo skirtos sankcijos, vertinimu, ginčijamas sprendimas yra neteisėtas, tačiau reikia pažymėti, jog *Dole* negali remtis tokiu argumentu, kad išvengtų sankcijos, kuri jai buvo skirta už EB 81 straipsnio pažeidimą, nes į teismą nebuvo kreiptasi dėl šių dviejų kitų įmonių situacijos (žr. 2006 m. liepos 4 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hoek Loos prieš Komisiją*, T-304/02, Rink. p. II-1887, 62 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 601 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad kaltinimas, siejamas su EB 253 straipsnyje numatytos pareigos motyvuoti pažeidimu, turi būti atmestas.

III – Dėl reikalavimų panaikinti arba sumažinti baudą

- 602 Ieškovės pateikė vienintelį pagrindą, siejamą su baudos nepagrįstumu ir neproporcingumu; jame kaltino Komisiją tuo, kad ji nustatė bazinį baudos dydį atsižvelgdama į su pažeidimu nesusijusių produktų pardavimus, nes nusprendė, jog inkriminuojamu elgesiu buvo siekiama nustatyti kainas, ir atsisakė atsižvelgti į nestabilią *Dole* finansinę padėtį.

A – Pirminės pastabos

- 603 Neginčijama, kad nustatydamas *Dole* skirtos baudos dydį Komisija taikė gaires (ginčijamo sprendimo 446 konstatuojamoji dalis), kuriose apibrėžtas dviem etapais taikomas apskaičiavimo metodas.

⁶⁰⁴ Gairėse numatyta, kad pirmajame apskaičiavimo etape Komisija nustato bazinį baudos dydį kiekvienai iš nagrinėjamų įmonių ar įmonių asociacijų, ir šiuo klausimu jose įtvirtintos tokios nuostatos:

„12. Bazinis baudos dydis bus nustatomas atsižvelgiant į pardavimo vertę ir taikant šį metodą.

<...>

13. Siekdama nustatyti bazinį skirtinos baudos dydį, Komisija remsis tiesiogiai ar netiesiogiai su pažeidimu susijusių įmonės prekių ar paslaugų pardavimo verte atitinkamame geografiniame EEE teritorijos sektoriuje. Paprastai Komisija remsis pilnų paskutinių įmonės dalyvavimo pažeidime metų pardavimo rezultatais.

<...>

19. Bazinis baudos dydis priklausys nuo pardavimų vertės dalies, apskaičiuotos remiantis pažeidimo sunkumu, padaugintu iš pažeidimo metų skaičiaus.

20. Pažeidimo sunkumas bus nustatomas atskirai kiekvienu konkrečiu pažeidimo atveju, atsižvelgiant į visas su juo susijusias aplinkybes.

21. Paprastai nustatyta pardavimo vertės dalis, į kurią bus atsižvelgiama, sieks daugiausiai 30 %.

22. Siekdama nustatyti, ar pardavimo vertės dalis, į kurią turi būti atsižvelgiama tam tikru atveju, turėtų būti mažesnė, ar didesnė, Komisija atsižvelgs į keletą veiksnių, pavyzdžiui, pažeidimo pobūdį, visų susijusių šalių bendrą rinkos dalį, pažeidimo geografinį plotą, pažeidimo įgyvendinimą (arba neįgyvendinimą).

23. Horizontalūs kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo ir gamybos ribojimo susitarimai, kurie paprastai būna slapti, dėl savo pobūdžio laikomi vienu iš didžiausių konkurencijos apribojimų. Laikantis konkurencijos politikos, už juos turėtų būti griežtai baudžiama. Taigi pardavimo vertės dalis, į kurią bus atsižvelgiama tokių pažeidimų atveju, paprastai bus didelė.

24. Siekiant visiškai atsižvelgti į kiekvienos įmonės dalyvavimo pažeidime trukmę, pagal pardavimo vertę nustatyta suma (žr. 20–23 punktus) bus padauginta iš dalyvavimo pažeidime metų skaičiaus. Trumpesnis nei šešių mėnesių laikotarpis bus laikomas puse metų; ilgesnis už šešis mėnesius, bet trumpesnis už metus laikotarpis bus laikomas metais.

25. Be to, nepriklausomai nuo įmonės dalyvavimo pažeidime trukmės, Komisija prie bazinio baudos dydžio pridės sumą, lygią 15–25 % pardavimo vertės, nustatytos, kaip aprašyta pirmiau, A skirsnyje, siekdama atgrasyti įmones net nuo horizontalių kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo ir gamybos ribojimo susitarimų. Komisija taip pat gali taikyti tokią pridėtinę sumą kitų pažeidimų atveju. Nustatydama pardavimo vertės dalį, į kurią reikia atsižvelgti konkrečiu atveju, Komisija įvertins keletą veiksnių, ypač tuos, kurie buvo minėti 22 punkte.“

⁶⁰⁵ Remiantis gairių 2 išnaša, jų 23 punkte pavartotas žodžių junginys „horizontalūs kainų nustatymo susitarimai“ apima EB 81 straipsnyje numatytus suderintus veiksmus.

⁶⁰⁶ Gairėse numatyta, kad antrajame apskaičiavimo etape Komisija, remdamasi bendru vertinimu pagal visas svarbias aplinkybes, galės pakoreguoti bazinį dydį jį didindama arba mažindama (gairių 11 ir 27 punktai).

607 Kaip viena iš tokių aplinkybių gairių 35 dalyje paminėtas įmonės pajėgumas mokėti baudą:

„Išskirtinėmis aplinkybėmis Komisija gali, jeigu yra to prašoma, atsižvelgti į ypatingoje finansinėje ir socialinėje padėtyje atsidūrusios įmonės nepajėgumą mokėti baudą. Komisija jokių būdu nemažins baudos vien konstatavusi, kad įmonė atsidūrė nepalankioje ar nuostolingoje finansinėje padėtyje. Baudą sumažinti bus galima tik remiantis objektyviais įrodymais, kad baudos skyrimas pagal šiose Gairėse numatytas sąlygas sukels nepataisomą pavojų susijusios įmonės ekonominiam gyvybingumui ir visiškai nuvertins jos turtą.“

B – Dėl tariamo bazinės baudos dydžio neproporcingumo dėl to, kad jis grindžiamas su pažeidimu nesusijusių produktų pardavimų verte, ir pareigos motyvuoti pažeidimo

608 Ieškovės teigia, kad apskaičiuodama bazinį baudos dydį Komisija klaidingai pritaikė gaires, nes rėmėsi su tariamu pažeidimu niekaip nesusijusių produktų pardavimų verte, būtent kitų nei *Dole* prekių ženklo žalių bananų pardavimų, *Dole* prekių ženklo žalių bananų, parduodamų remiantis referencinėmis kainomis nepagrįstais sutartiniais susitarimais, pardavimų ir geltonų bananų pardavimų verte. Be to, jos nurodo, kad ginčijamas sprendimas nepakankamai motyvuotas, kiek tai susiję su sandorių dėl bananų įtraukimu į baudos dydžio apskaičiavimo bazę.

609 Reikia pažymėti, kad ieškovės pakartoja ginčijant pažeidimo buvimą pateiktus kaltinimus.

610 Pirmiausia tai pažymėtina kalbant apie ieškovių padarytą skirtumą tarp žalių ir geltonų bananų, kurie laikomi skirtingais produktais, priklausančiais dviem atskiroms rinkoms, o tai patvirtina argumentą, kad Komisija ginčijamame sprendime nepaaiškina, kaip tariamas DFEE einamąją savaitę parduodamų žalių bananų referencinių kainų derinimas galėjo padaryti poveikį nustatant *Saba*, *Kempowski*, VBH ir *Dole France* parduodamų geltonų bananų kainas, kurios buvo nustatomos visiškai nepriklausomai ir nesiremiant žaliuoju pasiūlymu.

611 Pirma, dėl teiginio apie pažeistą pareigą motyvuoti reikia pažymėti, kaip nurodyta šio sprendimo 127 punkte, kad ginčijamo sprendimo 4, 5, 32, 34, 104, 141–143, 182, 196 ir 287 konstatuojamosiose dalyse Komisija pakankamai konkrečiai ir aiškiai išdėstė savo poziciją dėl aptariamo produkto, kuris yra tik vienas, būtent švieži bananai, paaiškino minėto produkto ypatybes, t. y. kad vaisiai importuojami žali ir siūlomi vartoti visuomenei po to, kai prinokę pasidaro geltoni, nokinimo ir paskesnės prekybos bananais organizavimo sąlygas, komercinių derybų esant referencinių kainų procedūrą, taip pat žalių ir geltonų bananų referencinių kainų ryšį.

612 Ginčijamame sprendime *Dole* 2002 m. parduotų šviežių bananų vertė įvertinta 198 331 150 EUR suma, į kurią įtraukti DFEE, dukterinių bendrovių VBH, *Saba*, *Kempowski* ir *Dole France* Belgijoje ir Liuksemburge įvykdyti sandoriai ir kuri buvo pakeista 190 581 150 EUR suma po to, kai buvo atimta iš kitų ginčijamo sprendimo adresačių įsigytų bananų vertė (ginčijamo sprendimo 451–453 konstatuojamosios dalys).

613 Šiomis aplinkybėmis Komisijos negalima kaltinti jokių EB 253 straipsnio pažeidimu, kiek tai susiję su sandorių dėl žalių ir geltonų bananų įtraukimu į pardavimo vertę.

614 Antra, dėl Komisijos vertinimo pagrįstumo reikia priminti, kad žalių ir geltonų bananų atskyrimu paremtas ieškovių argumentas jau buvo pateiktas grindžiant kaltinimą, kad atitinkami *Dole* ir *Chiquita* veiklos būdai nesuderinami su neteisėtu koordinavimu, kuriuo kaltinamos šios įmonės.

615 Šis kaltinimas buvo atmestas kaip nepagrįstas (žr. šio sprendimo 248 punktą). Komisija teisingai nusprendė, kad žali ir geltoni bananai yra tas pats produktas, kad referencinė kaina (nesvarbu, žalioji ar geltonoji) buvo susijusi su tuo pačiu produktu, t. y. šviežiais bananais, ir kad geltonosios referencinės kainos buvo susijusios su žaliosiomis referencinėmis kainomis. Bananų ypatybės, t. y. kad vaisiai

importuojami žali ir siūlomi vartoti visuomenei po to, kai prinokę pasidaro geltoni, taip pat prekybos bananais būdai negali turėti įtakos aptariamų produktų unikalumui ir pagrįsti teiginį dėl dviejų skirtingų produktų, priklausančių dviem atskiroms rinkoms, buvimo.

616 Darytina išvada, kad ieškovės neįrodė, jog Komisija kaip nors neteisingai pritaikė gaires, kai įtraukė sandorius dėl geltonų bananų į pardavimų vertę.

617 Taip pat reikia pažymėti, kad, be teiginių apie patį produktą, ieškovės tvirtina, jog geltonais bananais prekiaavo *Saba*, *Kempowski*, VBH ir *Dole France*, kurios nėra pranešimo apie kaltinimus ir ginčijamo sprendimo adresatės, nedalyvavo inkriminuojamuose antikonkurenciniuose veiksmuose, nes savo kainas nustatė nepriklausomai nuo DFFE ir neatsižvelgdamos į jos referencinę kainą.

618 Šiam argumentui negalima pritarti.

619 Nustatyta, kad ginčijamo sprendimo 1 straipsnyje Komisija konstatavo, jog EB 81 straipsnio pažeidimą padarė *Dole*, *Dole* grupės vadovaujančioji bendrovė, kuri per daug dukterinių bendrovių vertėsi bananų pardavimu ir rinkodara Europoje.

620 Nors, *Dole* manymu, jokio antikonkurencinio elgesio nėra, ji šioje instancijoje neginčija savo, kaip *Dole* grupės patronuojančiosios bendrovės, atsakomybės; primintina, kad ginčijamame sprendime aiškiai kalbama apie antikonkurencinius veiksmus, susijusius su šviežiais bananais, nesvarbu, žaliais ar geltonais.

621 Teiginys apie *Dole* savarankiškumą yra susijęs tik su argumentu dėl būtinybės atskirti žalius ir geltonus bananus, pateiktu grindžiant kaltinimą, siejamą su *Dole* ir *Chiquita* veiklos būdų nesuderinamumu su inkriminuojamais slaptais veiksmais ir reikalavimu sumažinti Komisijos nustatant baudos dydį įvertintą pardavimų vertę.

622 Šiomis aplinkybėmis Komisijos negalima kaltinti tuo, kad nustatydamą tiesiogiai ar netiesiogiai su pažeidimu susijusių prekių ar paslaugų, kurias, kaip numatyta gairių 13 dalyje, pardavė ar suteikė „įmonės“, pardavimo vertę ji atsižvelgė į *Dole* vadovaujamos grupės bendrovių parduotų geltonų bananų vertę.

623 Todėl ieškovių parodymai dėl tariamo *Saba*, *Kempowski*, VBH ir *Dole France* savarankiškumo neturi reikšmės ir, kad ir kaip būtų, yra nepagrįsti, kaip nurodyta šio sprendimo 209 ir 210 punktuose.

624 Trečia, konkrečiau ieškovės nurodo, kad sandorių dėl geltonų bananų, kuriuos *Saba* nusipirko iš *Chiquita*, paskui perpardavė, vertė taip pat negalima remtis apskaičiuojant baudos dydį. Anot ieškovių, Komisija manė, kad šiuos sandorius reikėjo laikyti ne *Chiquita*, o *Dole* pajamomis, kad būtų išvengta šių bananų įskaitymo du kartus (ginčijamo sprendimo 452 konstatuojamoji dalis); šis tikslas galėjo būti pasiektas priskyrus šiuos bananus *Chiquita* pajamoms. Be to, toks požiūris buvo tinkamiausias, turint omenyje tai, kad šių specifinių bananų kainą nustatė tik *Chiquita* ir kitas bendrovės *Saba* akcininkas.

625 Ginčijamo sprendimo 452 konstatuojamojoje dalyje siekdama išvengti įskaitymo du kartus Komisija iš įmonių, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, pardavimų rodiklių atėmė kitų adresačių parduotų šviežių bananų, vėliau parduotų Šiaurės Europoje, vertę.

626 Neginčijama, kad *Saba* yra *Dole* dukterinė bendrovė ir kad ji perpardavė iš *Chiquita* įsigytus žalius bananus, kai šie prinoko, už 18 168 309 EUR, kaip matyti iš minėtos konstatuojamosios dalies, o tai pateisina Komisijos atliktą vertės atėmimą.

627 Reikia pažymėti, kad remiantis pačių ieškovių rašytiniais dokumentais *Dole* taip pat pasinaudojo šiuo Komisijos noru išvengti įskaitymo du kartus, nes Komisija atėmė 7 750 000 EUR sumą, atitinkančią *Dole* bananų pardavimus, kuriuos atliko su *Chiquita* susijusi nokintoja ir platintoja *Atlanta*.

- 628 Teiginys, kad aptariamų bananų kainą nustatė *Chiquita* ir kitas minėtos bendrovės akcininkas, nėra patvirtintas ir net prieštarauja ankstesniajam ieškovių tvirtinimui dėl *Saba* savarankiškumo apibrėžiant savo kainų politiką. Šiomis aplinkybėmis reikia atmesti ieškovių argumentą, kuriuo siekiama, kad sandoriai dėl *Saab* iš *Chiquita* įsigytų ir Šiaurės Europoje perparduotų bananų nebūtų įtraukti į pardavimų vertę.
- 629 Ieškovės taip pat nurodo, kad du kartus buvo suskaičiuoti DFFE žalių bananų pardavimai *Cobana*, kurie jau buvo įtraukti į DFFE 2002 m. deklaruotą sandorių sumą; vėliau *Kempowski* įsigijo šiuos bananus, kaip manoma, už 2,6 mln. EUR ir perpardavė kaip geltonus bananus, taip pat, kaip manoma, už 2,9 mln. EUR.
- 630 Darytina ne tik išvada, kad nurodytos sumos yra numanomos, bet taip pat, kad šis ieškovių teiginys nėra kaip nors patvirtintas ir kad išdėstyta situacija nepatenka į ginčijamo sprendimo 452 konstatuojamojoje dalyje aprašytą atvejį, nes *Cobana* nėra viena iš įmonių, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas.
- 631 Paskui ieškovės pakartoja savo argumentus dėl referencinių kainų nereikšmingumo bananų sektoriuje.
- 632 Jos nurodo, pirma, kad *Dole* referencinės kainos buvo susijusios tik su *Dole* prekių ženklo žaliais bananais, o ne su DFFE parduodamais trečiosios klasės žaliais bananais, taigi pastarieji nebuvo susiję su pažeidimu, ir, antra, kad *Dole* prekių ženklo žali bananai, parduodami pagal referencinėmis kainomis nepagrįstomis sutartimis patvirtintus susitarimus, nėra su minėtu pažeidimu susiję produktai, konkrečiai šiuo atveju žali bananai, parduodami pagal „metines *Aldi* plius sutartis“ ir per kiekvieną savaitę vykstančias derybas, kurių metu *Dole* referencinės kainos nebuvo laikomos komercinių derybų atskaitos tašku.
- 633 Pirma, dėl kaltinimo, siejamo su pareigos motyvuoti pažeidimu, reikia pažymėti, kad nurodžiusi, jog atitinkamas produktas yra švieži bananai, Komisija patikslino tris atitinkamoje rinkoje esančias bananų prekių ženklo klases, vadinamąsias „tiers“, ir atitinkamą skirtingą kainų nustatymą (ginčijamo sprendimo 4 ir 32 konstatuojamosios dalys).
- 634 Anot Komisijos, kaip paminėta šio sprendimo 14 punkte, kainos, kurias mažmenininkai ir platintojai mokėjo už bananus (vadinamosios „realios kainos“ arba „sandorio kainos“), galėjo būti nustatytos arba per derybas, kurios vyko kiekvieną savaitę, konkrečiai šiuo atveju ketvirtadienių popietę arba penktadieniais (arba ne vėliau kaip einamąją savaitę ar kitos savaitės pradžioje), arba galėjo paaiškėti vykdant tiekimo sutartis su iš anksto numatytomis kainų nustatymo formulėmis, kuriose paminėta konkreti kaina arba kaina, siejama su pardavėjo ar konkurento referencine kaina arba kita referencine kaina, pavyzdžiui, „*Aldi* kaina“ (ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamoji dalis).
- 635 Ginčijamo sprendimo 102–128 konstatuojamosiose dalyse Komisija pakankamai tiksliai ir aiškiai išnagrinėjo referencinės kainos nustatymo ir reikšmingumo bananų sektoriuje klausimą ir atsižvelgdama į „*Aldi* kainos“ paskelbimą patikslino kainų nustatymo procedūros chronologiją (ginčijamo sprendimo 104 konstatuojamoji dalis).
- 636 Be to, ginčijamo sprendimo 287 konstatuojamojoje dalyje Komisija priduria, kad „nors [buvo] nustatomos šalių įvairių prekių ženklų referencinės kainos, šių prekių ženklų ir trečiųjų šalių prekių ženklų arba prekių ženklu nepažymėtų bananų kainos [buvo] susijusios“ ir kad „faktiškai ir *Dole*, ir *Weichert* pareiškė, kad *Aldi* (už prekių ženklu nepažymėtus bananus) mokama kaina taip pat buvo svarbi nustatant realias prekių ženklų pažymėtų bananų kainas“.
- 637 Šiomis aplinkybėmis Komisijos negalima kaltinti kaip nors pažeidus EB 253 straipsnį dėl to, kad į pardavimų vertę buvo įtraukti sandoriai dėl ne *Dole* prekių ženklo žalių bananų ir sandoriai dėl *Dole* prekių ženklo žalių bananų, įvykdyti remiantis „*Aldi* plius sutartimis“ arba sudaryti per kiekvieną savaitę vykusias derybas.

- 638 Antra, dėl šio kaltinimo pagrįstumo reikia priminti, kad Komisija padarė teisingą išvadą dėl referencinių kainų reikšmingumo bananų sektoriuje, kai pažymėjo, viena vertus, kad jos buvo naudojamos bent kaip signalai, tendencijos arba kaip informacija rinkoms apie numatomą bananų kainų pasikeitimą ir buvo svarbios prekybai bananais ir gautoms kainoms, o kita vertus, kad sudarant tam tikrus sandorius realios kainos buvo tiesiogiai susijusios su referencinėmis kainomis.
- 639 Svarbu pabrėžti, kaip pažymėta šio sprendimo 526 punkte, kad pažeidimas susijęs su vieninteliu produktu, šviežiais bananais, kurie skirstomi į tris kokybės kategorijas ir kurių kaina atitinkamai skiriasi, tačiau priklauso vienai rinkai, kuriai būdinga kainų nustatymo procedūra, apimanti *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* referencinių kainų paskelbimą kiekvieno ketvirtadienio rytą, t. y. pirmą rinkai skirtą pranešimą apie importuotojų lūkesčius dėl kainų. Nors minėtos referencinės kainos buvo susijusios tik su šių įmonių parduodamais pirmos ir antros kategorijos bananais, egzistavo šių kainų ir trečiųjų prekių ženklų bananų arba nepažymėtų prekių ženklu bananų kainų ryšys, nes kiekvieną savaitę tarpusavyje būtinai buvo lyginamos įvairios kokybės bananų kainos. *Chiquita*, *Dole* ir *Del Monte* prekių ženklų (pastarąjį prekių ženklą platino *Weichert*) bananų referencinių kainų tam tikrą tarpusavio priklausomybę parodo 2001 m. balandžio 30 d. (ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamoji dalis) ir 2002 m. rugpjūčio 8 d. (ginčijamo sprendimo 111, 172 ir paskesnės konstatuojamosios dalys) *Chiquita* vidiniai elektroniniai laiškai.
- 640 Kaip teisingai pažymėjo Komisija, pačios ieškovės nurodo, kad įsigyjant trečiųjų šalių bananus naudojama „*Aldi* kaina“ buvo svarbi nustatant visų bananų, įskaitant *Dole*, *Chiquita* ir *Del Monte* prekių ženklo bananus, sandorio kainą.
- 641 Kiek tai susiję su įvykdytais sandoriais pagal „*Aldi* plus sutartis“, kuriose reali kaina nustatyta atsižvelgiant į „*Aldi* kainą“, reikia pažymėti, kad referencinių kainų netiesioginis poveikis „*Aldi* kainai“ įrodytas šio sprendimo 559–573 punktuose.
- 642 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad ieškovės neįrodė, jog įtraukdama į pardavimų vertę sandorius dėl ne *Dole* prekių ženklo žalių bananų ir sandorius dėl *Dole* prekių ženklo žalių bananų, įvykdytus remiantis „*Aldi* plus sutartimis“ arba sudarytus per kiekvieną savaitę vykusias derybas, Komisija klaidingai pritaikė gaires, nes gairių 13 dalyje numatyta, kad, siekdama nustatyti bazinį baudos dydį, ji gali remtis tiesiogiai ar netiesiogiai su pažeidimu susijusių įmonės prekių ar paslaugų pardavimo verte.
- 643 Galiausiai reikia pabrėžti, kad ieškovių teiginys, jog klaida padaryta per administracinę procedūrą apskaičiuojant bendrą DFFE žalių bananų pardavimo vertę 2002 m. (neįskaitant vidinių pardavimų *Saba* ir *VBH*), kuri iš tikrųjų buvo 98 997 693 EUR, o ne 99 451 555 EUR, nėra kaip nors patvirtintas ir kad nė vienas reikalavimas sumažinti bazinį Komisijos skirtos baudos dydį nėra grindžiamas konkrečiai šiuo teiginiu.
- 644 Darytina išvada, kad kaltinimas dėl tariamo bazinio baudos dydžio neproporcingumo dėl to, kad jis grindžiamas su pažeidimu niekaip nesusijusių produktų pardavimo verte, turi būti atmestas.

C – Dėl tariamo bazinio baudos dydžio neproporcingumo dėl to, kad jis grindžiamas klaidinga išvada, jog elgesys „buvo susijęs su kainų nustatymu“, ir pareigos motyvuoti pažeidimo

- 645 Ieškovės tvirtina, kad ginčijamo sprendimo 456 konstatuojamojoje dalyje padaryta išvada, jog inkriminuojamas elgesys „buvo susijęs su kainų nustatymu“, nesuderinama su ankstesnėmis Komisijos išvadomis, kad „šalys nesitarė arba nederino elgesio dėl realių kainų“ (ginčijamo sprendimo 237 konstatuojamoji dalis), ir aplinkybe, jog šioje byloje nagrinėjamas paprasčiausias keitimasis informacija, kuris nėra vienas iš platesnės apimties susitarimo dėl kainų nustatymo epizodų. Dėl šios klaidos Komisija, remdamasi gairių 19 punktu, nustatydamą bazinį baudos dydį atsižvelgė į didelę pardavimų dalį (15 %) ir pagal gairių 25 punktą, remdamasi tik „specifinėmis bylos aplinkybėmis“,

padidino šį dydį papildomu 15 % „prisijungimo mokesčiu“, tačiau toks motyvas yra akivaizdžiai nepakankamas ir bet kuriuo atveju klaidingas, nes tokia pastaba reiškia, kad ši byla susijusi su „kainų nustatymu“.

- 646 Ieškovės taip pat nurodo, kad tokios didelės procentinės dalies (15 %) taikymas remiantis gairių 19 punktu yra akivaizdžiai neproporcingas, palyginti su procentinėmis dalimis, konkrečiai kalbant 18 %, pritaikytomis dviejuose 2007 m. lapkričio 27 ir 28 d. sprendimuose dėl EB 81 straipsnio taikymo, susijusiuose su EEE apimančiais susitarimais dėl realių kainų nustatymo, sudarytais įmonių, kurioms pirmoje byloje bendrai priklausė daugiau kaip 85 %, o kitoje – daugiau kaip 80 % rinkos.
- 647 Pirma, dėl kaltinimo, susijusio su nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu, be šio sprendimo 125 ir 126 punktuose minėtos teismo praktikos, reikia priminti, kad nustatydama baudas už konkurencijos teisės pažeidimus Komisija įvykdo pareigą motyvuoti, jei savo sprendime nurodo vertinimo kriterijus, kurie leido nustatyti padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę, ir ji neprivalo pateikti jame išsamesnių paaiškinimų arba skaičių, susijusių su baudos apskaičiavimo metodu (šiuo klausimu žr. 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, C-279/98 P, Rink. p. I-9693, 38–47 punktus ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją*, T-191/98, T-212/98-T-214/98, Rink. p. II-3275, 1532 punktą).
- 648 Nagrinėjamu atveju darytina išvada, kad remdamasi gairių 20 ir 22 punktais Komisija, siekdama nustatyti pardavimo vertės dalį pagal pažeidimo sunkumą, patikrino ir atsižvelgė į įvairius veiksnus, susijusius su pažeidimo pobūdžiu, bendra visų atitinkamų įmonių rinkos dalimi, geografiniu pažeidimo plotu ir pažeidimo įgyvendinimu, ir visiškai nevertino ribojančio nagrinėjamų veiksmų poveikio konkurencijai. Siekdama nustatyti gairių 25 punkte numatytos papildomos sumos dydį, Komisija, padariusi nuorodą į ginčijamo sprendimo 8.3.1.1 punktą, pasirėmė savo atliktu minėtų veiksmų vertinimu, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 464 konstatuojamosios dalies.
- 649 Šiuo klausimu primintina, kad gairių 25 punkte numatyta, jog nustatydama pardavimo vertės dalį, į kurią reikia atsižvelgti konkrečiu atveju, Komisija įvertins kelis veiksnus, ypač tuos, kurie nurodyti gairių 22 punkte.
- 650 Šiomis aplinkybėmis negalima tvirtinti, kad kaip nors pažeista Komisijos pareiga motyvuoti, kiek tai susiję su pagal gairių 25 punktą nustatyta 15 % suma.
- 651 Toliau dėl kaltinimo, susijusio su bazinio baudos dydžio neproporcingumu ir konkrečiau su pagal gairių 19 ir 25 punktus nustatytomis pardavimo vertės procentinėmis dalimis, pirma, darytina išvada, kad ieškovių šiuo klausimu pateikti argumentai iš dalies sutampa su ginčijant pažeidimo buvimą nurodytais argumentais, kurie buvo atmesti.
- 652 Tokie argumentai grindžiami daliniu ir šališku ginčijamo sprendimo aiškinimu; šiame sprendime aiškiai nurodyta, kad inkriminuojamas pažeidimas susijęs ne su realių, o referencinių kainų derinimu (žr., be kita ko, ginčijamo sprendimo 237 konstatuojamąją dalį); referencinės kainos – tai kainos, kurias *Dole*, *Chiquita* ir *Weichert* skelbė klientams.
- 653 Kaip paaiškinta šio sprendimo 59–62 punktuose, siekiant inkriminuoti keitimąsi informacija nebūtina, kad jis būtų pagrindinis arba vienas iš platesnės apimties kartelio epizodų. Jis gali būti nagrinėjamas atskirai, kaip antikoncepcinė tikslą turintys suderinti veiksmai, jeigu jais tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos, kaip numatyta EB 81 straipsnio 1 dalies a punkte.

- 654 Nagrinėjamu atveju Komisija galėjo pagrįstai nuspręsti, kad *Dole* ir *Chiquita* bei *Dole* ir *Weichert* pasitarimai dėl išankstinio kainų nustatymo buvo susiję su referencinių kainų fiksavimu ir kad dėl jų buvo derinami veiksmai, turint tikslą apriboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį (žr. šio sprendimo 585 punktą).
- 655 Reikia pažymėti, kad gairių 23 punkte, pagal kurį „horizontalūs kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo ir gamybos ribojimo susitarimai“ pagal savo prigimtį yra vieni didžiausių konkurencijos apribojimų, daroma nuoroda į 2 išnašą, kurioje patikslinama, jog susitarimų sąvoka apima „suderintus veiksmus“, kaip jie suprantami pagal EB 81 straipsnį.
- 656 Be to, gairių 25 punkte numatyta, kad prie bazinio baudos dydžio bus pridėta suma, lygi 15–25 % pardavimo vertės, siekiant atgrasyti įmones nuo „horizontalių kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo ir gamybos ribojimo susitarimų“, o ši sąvoka taip pat vartojama gairių 23 punkte, kuriame padaryta nuoroda į minėtą išnašą. Sisteminis ir nuoseklus gairių aiškinimas leidžia manyti, kad patikslinimas 2 išnašoje tikrai susijęs su ta pačia „susitarimų“ sąvoka, kuri vartojama ir gairių 25 punkte.
- 657 Antra, svarbu pabrėžti, kad nustačiusi 15 % nuo *Dole* pardavimo vertės dydį Komisija taikė dvigubai mažesnę dydį, palyginti su tuo, kurį paprastai galima taikyti esant horizontaliems kainų nustatymo susitarimams ar suderintiems veiksams, pagal savo prigimtį laikomiems didžiausiais konkurencijos apribojimais ir už kuriuos pagal gairių 21 ir 23 punktus turi būti „griežtai baudžiama“. Gairių 23 punkte aiškiai nurodyta, kad bauda, kuri taikoma horizontalių kainų nustatymo susitarimų ar suderintų veiksmų atveju, paprastai bus „arti skalės viršutinės ribos“, o 15 % dydis, kurį nustatė Komisija, yra mažesnis už „skalės viršutinę ribą“.
- 658 Dėl gairių 25 punkte numatytos pridėtinės sumos reikia konstatuoti, kad Komisija nustatė mažiausią šiame punkte paminėtą dydį, t. y. 15 %.
- 659 Pažeidimo prigimtis, aptariamų veiksmų įgyvendinimas ir aplinkybė, kad šie veiksmai susiję su aštuoniomis valstybėmis narėmis, t. y. su didele Sąjungos, kurią faktinių aplinkybių metu sudarė penkiolika valstybių narių, įskaitant Vokietijos Federalinę Respubliką, kuri, anot pačios *Dole*, yra didžiausia bananų rinka Šiaurės Europoje, dalimi, yra *Dole* remiantis gairių 21 ir 25 punktais pasirinktą tarpinį 15 % dydį pateisinantys veiksniai, į kuriuos Komisija atsižvelgė.
- 660 Trečia, Teisingumo Teismas daug kartų yra nusprendęs, kad ankstesnė Komisijos sprendimų praktika nėra teisinis pagrindas nustatant baudas konkurencijos srityje ir kad sprendimai kitose bylose, kiek tai susiję su diskriminacijos buvimu, tėra papildomas rodiklis (2006 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *JCB Service prieš Komisiją*, C-167/04 P, Rink. p. I-8935, 205 punktas). Remiantis tuo darytina išvada, kad ieškovės Sąjungos teisme negali remtis ankstesniuose Komisijos sprendimuose suformuota praktika (2009 m. rugsėjo 24 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Erste Group Bank ir kt. prieš Komisiją*, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ir C-137/07 P, Rink. p. I-8681, 123 punktas).
- 661 Be to, reikia konstatuoti, kad atsižvelgusi į pažeidimo sunkumo laipsnį Komisija nustatė mažesnę pardavimų dalį, nei buvo pritaikyta dviejuose su kitais produktais susijusiuose sprendimuose, kuriais remiasi ieškovės, o tai parodo, kad aptariamąs bylos aiškinamos kitaip.
- 662 Net darant prielaidą, kad ginčijamame sprendime nustatytas 15 % dydis galėtų parodyti pardavimų dalies padidėjimą, į kurį Komisija atsižvelgė vertindama pažeidimo sunkumą, reikia priminti, jog Komisija turi diskreciją nustatyti baudos dydį, kad paskatintų įmones laikytis konkurencijos taisyklių (1997 m. spalio 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Deutsche Bahn prieš Komisiją*, T-229/94, Rink. p. II-1689, 127 punktas). Aplinkybė, kad praeityje Komisija tam tikros rūšies pažeidimams taikė tam tikro lygio baudas, neatima iš jos galimybės bet kada padidinti šį lygį, siekiant užtikrinti Sąjungos konkurencijos politikos įgyvendinimą (581 punkte minėto Sprendimo *Musique Diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 109 punktas).

663 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad neįrodyta, jog *Dole* atžvilgiu buvo taikomas neproporcingas arba diskriminacinis vertinimas.

D – Dėl tariamo baudos dydžio neproporcingumo dėl to, jog Komisija nepagrįstai atmetė „Dole“ argumentą, kad ji turėjo atsižvelgti į nestabilią šios įmonės finansinę padėtį

664 Ieškovės tvirtina, kad atsisakydama atsižvelgti į nestabilią *Dole* finansinę padėtį vien dėl to, jog atsižvelgus ši būtų įgijusi „nepateisinamą konkurencinį pranašumą“, Komisija padarė vertinimo klaidą (ginčijamo sprendimo 491 konstatuojamoji dalis). Dėl tokio Komisijos vertinimo gairių 35 punktas tampa neveiksmingas, o pats vertinimas yra iš esmės prieštaringas, turint omenyje nepaaiškinamą bet kokių prieš *Fyffes* ir *Van Parys* nukreiptų Komisijos veiksmų nutraukimą.

665 Jos taip pat teigia, kad Komisijos vertinimas nepakankamas ir kad atsiliepime į ieškinį ši, pažeisdama EB 253 straipsnį, pateikia naują motyvą siekdama paaiškinti tą atmetimą. Per posėdį ieškovės paaiškino, kad savo rašytiniuose dokumentuose taip pat rėmėsi nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu.

666 Pirmiausia dėl ginčijamo sprendimo motyvavimo reikia pažymėti, kad pacitavusi visą gairių 35 punktą (ginčijamo sprendimo 489 konstatuojamoji dalis) ir priminusi susirašinėjimą su *Dole* siekiant išsiaiškinti jos finansinę padėtį (ginčijamo sprendimo 490 konstatuojamoji dalis) Komisija ginčijamo sprendimo 491 konstatuojamojoje dalyje padarė tokią išvadą:

„Remdamasi pateiktais duomenimis išnagrinėjusi *Dole* finansinę padėtį Komisija daro išvadą, kad *Dole* atveju nereikia koreguoti baudos dydžio. Nors iš *Dole* pateiktos finansinės informacijos matyti, kad ji susiduria su rimtais finansiniais sunkumais, atsižvelgus į blogą įmonės finansinę padėtį būtų suteiktas nepateisinamas konkurencinis pranašumas prasčiausiai prie rinkos sąlygų prisitaikiusioms įmonėms.“

667 Taigi panašu, kad Komisija pritaikė gairėse apibrėžtą metodą ir nurodė atsisakanti sumažinti baudos dydį dėl išskirtinių aplinkybių, susijusių su nepajėgumu mokėti baudą, nustatytu remiantis atlikus vertinimą padaryta išvada dėl „rimtų finansinių sunkumų“ arba „blogos finansinės padėties“.

668 Šie motyvai turi būti skaitomi atsižvelgiant į ginčijamo sprendimo 489 konstatuojamojoje dalyje primintą gairių 35 punktą, kuriame apibrėžiamos baudos dydžio sumažinimo dėl minėtų aplinkybių sąlygos.

669 Iš gairių 35 straipsnio aiškiai matyti, jog norėdama, kad būtų pritaikytas toks sumažinimas, atitinkama įmonė turi įrodyti, kad baudos skyrimas „sukels nepataisomą pavojų [jos] ekonominiam gyvybingumui“ ir „visiškai nuvertins jos turtą“, nes joks baudos dydžio sumažinimas netaikomas „vien konstatavus, kad įmonė atsidūrė nepalankioje ar nuostolingoje finansinėje padėtyje“; ši pastaba atitinka Komisijos dėl *Dole* pateiktus motyvus.

670 Ieškovės tvirtina, kad aiškindama atsisakymą atsižvelgti į finansinę padėtį Komisija atsiliepime į ieškinį pateikia naują motyvą ir nurodo, kad pasielgė taip po to, kai „remdamasi turima informacija išsamiai išnagrinėjo *Dole* padėtį“, tačiau toks naujas motyvas nepriimtinas.

671 Pakanka konstatuoti, kad šis paaiškinimas jau pateiktas ginčijamo sprendimo 491 konstatuojamojoje dalyje, o atsiliepime į ieškinį Komisija tik primena, jog remdamasi gauta informacija išnagrinėjo *Dole* finansinę padėtį ir padarė išvadą, kad baudos dydžio sumažinimo sąlygos netenkinamos.

672 Darytina išvada, kad Komisijos negalima kaltinti jokių EB 253 straipsnio pažeidimų, nesvarbu, ar dėl ginčijamo sprendimo nepakankamo motyvavimo, ar dėl prieštaringų motyvų.

- 673 Toliau dėl Komisijos vertinimo pagrįstumo reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Komisija nėra įpareigota apskaičiuodama baudą atsižvelgti į nuostolingą konkrečios įmonės finansinę padėtį, nes tokios pareigos pripažinimas reikštų, jog prasčiausiai prie rinkos sąlygų prisitaikiusiai įmonei būtų suteikiamas nepagrįstas konkurencinis pranašumas (žr. 2004 m. balandžio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 ir T-252/01, Rink. p. II-1181, 370 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 674 Iš tokios gairių 35 punkto formuluotės matyti, kad apibrėždama baudų apskaičiavimo metodą Komisija atsižvelgė į teismo praktiką.
- 675 Reikia konstatuoti, kad ieškovės neteigia, kad baudos skyrimas galėjo sukelti nepataisomą pavojų jos ekonominiam gyvybingumui ir visiškai nuvertinti jos turtą, ir *a fortiori* neįrodo šio fakto.
- 676 Taigi panašu, kad Komisija pritaikė gairėse apibrėžtą metodą ir kad jos atsisakymas sumažinti baudą vien konstatavus „nepalankią finansinę padėtį“ atitinka šio sprendimo 673 punkte nurodytą teismo praktiką.
- 677 Dėl ieškovių tvirtinimo dėl „esminio prieštaravimo“ Komisijos elgesyje dėl požiūrio į *Fyffes* ir *Van Parys*, kurioms jų atžvilgiu „nepaaiškinamai“ nutraukus bet kokius veiksmus buvo suteiktas konkurencinis pranašumas, reikia pažymėti, kad ieškovių atlikta lyginamoji analizė visiškai neturi reikšmės.
- 678 Reikia priminti, kad jeigu tam tikra įmonė dėl savo elgesio pažeidė EB 81 straipsnį, ji negali išvengti visų sankcijų dėl to, kad vienam ar dviem kitiems ūkio subjektams bauda nebuvo skirta, nors Bendrasis Teismas net nenagrinėja šių ūkio subjektų situacijos (56 punkte minėto Sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją* 197 punktas).
- 679 Kad ir kaip būtų, kaip buvo nurodyta, Komisija turi turėti galimybę savo sprendime atsižvelgti į atitinkamų įmonių atsakymus į pranešimą apie kaltinimus ir galėti ne tik priimti arba atmesti atitinkamų įmonių argumentus, bet ir pati išnagrinėti jų nurodytas faktines aplinkybes arba tam, kad atsisakytų kaltinimų, kurie pasirodė nepagrįsti, arba tam, kad pataisytų ar papildytų – tiek faktinių aplinkybių, tiek teisės atžvilgiu – savo argumentus, pagrindžiančius pareikštus kaltinimus. Nagrinėjamu atveju Komisija atsisakė *Fyffes* ir *Van Parys* iš pradžių pareiktų kaltinimų, nes, jos nuomone, su jomis susiję įrodymai buvo nepakankami.
- 680 Šios situacijos jokių būdu negalima lyginti su *Dole*, kuriai skirtas ginčijamas sprendimas ir kuriai Komisija atsisakė sumažinti baudos dydį dėl jos finansinės padėties, situacija, todėl nėra jokio *Dole* nenaudingo prieštaravimo ar diskriminacijos.
- 681 Šiomis aplinkybėmis teiginys, kad Komisija nepagrįstai atmetė *Dole* prašymą atsižvelgti į nestabilią finansinę padėtį, turi būti atmestas.
- 682 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad reikia atmesti ieškovių prašymą panaikinti baudą arba sumažinti jos dydį.
- 683 Vadinas, reikia atmesti visą ieškinį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 684 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi ieškovės bylą pralaimėjo, reikia joms nurodyti padengti bylinėjimosi išlaidas, kaip to prašė Komisija.

Remdamasis šiais motyvais,

BENDRASIS TEISMAS (aštuntoji kolegija)

nusprendžia:

1. Atmesti ieškinį.

2. Priteisti iš *Dole Food Company, Inc.* ir *Dole Germany OHG* bylinėjimosi išlaidas.

Truchot

Martins Ribeiro

Kanninen

Paskelbta 2013 m. kovo 14 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

[Signatures]

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės	1
Ginčijamas sprendimas	2
Procesas ir šalių reikalavimai	6
Dėl teisės	
I – Dėl ieškovių per posėdį pateikto dokumento priimtinumą	7
II – Dėl reikalavimo panaikinti ginčijamą sprendimą	7
A – Dėl EB 81 ir 253 straipsnių pažeidimo	8
1. Dėl galimybės keitimasi informacija kvalifikuoti kaip suderintus veiksmus, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo	8
2. Dėl suderintų veiksmų, kuriais siekiama antikonkurencinio tikslo, buvimo	12
a) Dėl nepasitikėjimo Chiquita	12
b) Dėl Dole ir Chiquita veiklos metodų nesuderinamumo su inkriminuojamu slapto susitarimu	16
Dėl nurodyto EB 253 straipsnio pažeidimo	16
Dėl esmės	18
c) Dėl neteisėto Dole, Chiquita ir Weichert referencinių kainų koordinavimo	29
Dėl neteisėtų pasitarimų nustatymo	29
Dėl informacijos, kuria buvo keičiamasi, pobūdžio	33

Dėl keitimosi informacija dalyvių	35
Dėl atsižvelgimo į pagrindinius atitinkamos rinkos požymius	36
– Dėl teisinio pagrindo	37
– Dėl aptariamo produkto specifikos	38
– Dėl paklausos kintamumo	39
– Dėl rinkos struktūros.....	40
Dėl pasitarimų grafiko ir dažnumo	43
Dėl dvišalių pasitarimų tikslo	49
„Kodėl mes pakeitėme tik 1,5, nors Dole – 2,0?	51
Vakar susidarė įspūdis, kad rinka ima kaisti, tačiau apie 1 EUR.	51
Šįryt Dole neatsakė į mano skambutį ir nepasitarusi su mumis paskelbė 2,00 (tarpininkaujant J., o tai leido išvengti klausimų). Kokie galėtų būti jų motyvai?	51
1. <...> Edeka akcija: Edeka surengė vienos savaitės akciją 3-ios kategorijos prekių ženklams „mažiau už Aldi kainą“ (paprastai jų asortimentą sudaro 60 Dole, 30 CB, 20 DM ir kažkiek 3-ios kategorijos). Jie privertė savo tiekėjus padėti jiems, Edeka sutarė su Dole įsigyti 80 K dėžių už Aldi kainą. Didindami rinkos ir Aldi kainą, jie [Dole] pirmiausia gauna geriausią kainą už 80 K <...> Kadangi mes dalyvaujame su 50 K CS, gali būti, kad iš to gausime šioį tokį pelną.	51
2. Dole žino, kad mes [Chiquita] esame sudarę daug Dole plus sandorių ir vis labiau tuo naudojasi mus versdama didinti realias kainas, nors jų kainos lieka daug mažesnės.	51
Vėliau Dole man paskambino, patvirtino savo veiksmus ir nurodė: „ir Aldi kaina, be abejo, taip pat pasikeis iki 2“.	51
Iš Weichert <...> mes žinome, kad, jų nuomone, Dole didinimas yra šie tiek perdėtas.	51
Visa tai leidžia manyti, kad Dole išpučia situaciją ir kad ji turi savo motyvus. Kadangi nereikėtų sudaryti įspūdžio, jog esame pernelyg laimingi sekdami jų pavyzdžiu, pasirinkome 1,50, taip palikdami 2 skirtumą su Dole ir 4,50/5,00 skirtumą su trečiosiomis šalimis.“	51
Dėl referencinių kainų reikšmingumo bananų sektoriuje	52
Dėl dvišaliuose pasitarimuose dalyvavusių Dole samdomų darbuotojų atsakomybės	70
B – Dėl teisės į gynybą ir pareigos motyvuoti pažeidimo	71
III – Dėl reikalavimų panaikinti arba sumažinti baudą	72
A – Pirminės pastabos	72
B – Dėl tariamo bazinės baudos dydžio neproporcingumo dėl to, kad jis grindžiamas su pažeidimu nesusijusių produktų pardavimų verte, ir pareigos motyvuoti pažeidimo	74

C – Dėl tariamo bazinio baudos dydžio neproporcingumo dėl to, kad jis grindžiamas klaidinga išvada, jog elgesys „buvo susijęs su kainų nustatymu“, ir pareigos motyvuoti pažeidimo	77
D – Dėl tariamo baudos dydžio neproporcingumo dėl to, jog Komisija nepagrįstai atmetė „Dole“ argumentą, kad ji turėjo atsižvelgti į nestabilią šios įmonės finansinę padėtį	80

Dėl bylinėjimosi išlaidų